

JULIÁN CARRÓN

AŲIU ŠVYTĖJIMAS

KAS MUS IŠPLĖŠIA
IŠ NEBŪTIES?

JULIÁN CARRÓN

AKIŲ ŠVYTĖJIMAS

KAS MUS IŠPLĖŠIA
IŠ NEBŪTIES?

Iš italų kalbos vertė Rimgailė Pauraitė

Teisės priklausos

© 2020 Fraternalità di Comunione e Liberazione

IVADAS

„Kas yra žmogus, kad jį atsimeni, kas yra mirtingasis, kad juo rūpiniesi?“¹. Kokie stiprūs šiandien šie psalmės žodžiai, ypač po to, kai aiškiai suvokėme savo niekį, savo trapumą ir silpnumą, susidūrę su virusu, kuris prirėmė prie sienos visą pasaulį! Išties, sukausčius baimei ar užvaldžius beprasmybei, dauguma mūsų savyje aptiko troškimą, kad kažkas iš tikrųjų mumis pasirūpintų ir išplėštų iš nebūties, kuri taip grėsmingai tyko!

„Kas mus išplėšia iš nebūties?“. Šis klausimas turėjo būti mūsų vedliu per kasmetines Rekolekcijas, patį svarbiausią Brolijos gyvenimo gestą. Nors kritinė sanitarinė padėtis privertė jas atšaukti (rekolekcijos turėjo įvykti balandį, per patį karantiną), tačiau tikrai nedingo klausimas, priešingai, turint omeny nesenus įvykius, jis įgavo dar didesnę svarį. Šis klausimas buvo iš anksto išsiųstas visiems, kas turėjo dalyvauti, idant padėtų išlaikyti dėmesingumą savo patirčiai ir paruošti savo indėlį. Pasijuto, kad šis klausimas susijęs su mūsų gyvenimo patirtimi, nes iškart sukėlė dėkingumą. Tačiau kartu jį įvertinome kaip draugystės gestą. Tai geriau atskleidžia ir žodžio draugystė prasmę: esame draugai, kad padėtume vieni kitiems nebijoti klausimų, net ir tų, kurie vargina ir baugina, kurie žeidžia ir sukrečia. Mūsų buvimas kartu nebūtų draugystė, jei juos atidėtume į šalį.

¹ Ps 8,5

Kalbame apie „nebūtį“, nes šiuolaikinio žmogaus egzistencija, t.y. mūsų asmeninė ir visuomeninė egzistencija, vis aiškiau ir stipriau pažymima nihilizmo. Nors niekas dėl to neprotestuoja ir apie tai neskelbia, vis dėlto tai turi gana akivaizdžių padarinių. Kalbame ne apie kultūrinę srovę, bet apie egzistencinę situaciją. Mums rūpi geriau suprasti šią situaciją, net jei tik esminius jos požymius, ne iš noro analizuoti ar taikyti apibrėžimus, bet su aistra, būdinga tiems, kas trokšta atrasti kelią, leidžiantį kiekvieno iš mūsų gyvenimui eiti savo išsipildymo link, per duotas aplinkybes, kokios jos bebūtų.

Tekstas suskirstytas į šešis skyrius ir skirtas nubrėžti tam tikro kelio trajektoriją, kuri, remdamasi patirtimi ir istorija, jums siūloma kaip indėlis į paieškas ir į visiems būdingą laukimą.

Nihilizmas kaip egzistencinė situacija

Kuo pasižymi tas nihilizmas, kuris daugiau ar mažiau išreikštas, daugiau ar mažiau suvoktas, įsisuko į mūsų mąstyseną ir gyvenimą?

1. Abejojimas tikrovės pamatu ir gyvenimo pozityvumu

Iš vienos pusės, jis pasireiškia kaip abejonė dėl tikrovės pamato: viskas išnyks, net ir mes patys. „Iš svaiginančio suvokimo, kad dalykai yra laikini, išsivysto pagunda manyti, kad jie yra tik iliuzija, tuštuma, ir tai pasireiškia kaip pasidavimas arba melagingas neigimas“².

Iš kitos – jis pasireiškia kaip abejonė dėl gyvenimo pozityvumo, dėl mūsų egzistencijos prasmės ir naujingumo. Tai paprastai pavirsta tuštumos nuojauta, kuri kelia grėsmę viskam, ko imamės, ir įneša vos apčiuopiamą nevilgtį į gyvenimus, kurie atrodo pilni veiklų, sėkmės, suplanuotų susitikimų ir ateities planų.

Garsus 9-ojo dešimtmečio filmas „Begalinė istorija“ užsimena apie šią situaciją gana įtaigiai ir veiksmingai. Turiu omenyje dialogą tarp Gmork, „Galios, kuri sle-

² L. Giussani, „Žmogus ir jo likimas“ (it. *L'uomo e il suo destino*), Marietti 1820, Genova 1999, p. 13.

piasi už Nebūties, tarno“, ir Atreyu, jaunojo herojaus, pašaukto sustabdyti Nebūtį. „Žmonės liovėsi puoselėję viltis. Ir pamiršta savo svajones. Taip Nebūtis plečiasi“, sako pirmasis. „Kas yra ta Nebūtis?“, jo klausia antrasis. „Tai – mus supanti tuštuma. Tai – neviltis, kuri griaua pasaulį, o aš pasistengiau jai padėti [...]. Nes daug lengviau valdyti tuos, kas niekuo netiki. Tai – pats geriausias būdas įgauti valdžią“³.

Tokiomis įtaigiomis metaforomis išreiškiama ta laikysena, kurią šiandien vadiname žodžiu „nihilizmas“. Visi jį atpažįstame: gyvenime besiplečianti nebūtis, griauianti neviltis, mus supanti tuštuma, kurie tampa socialiniu reiškiniu.

Galbūt faktas, kad dėl Koronaviruso turėjome stabtelti, mus privertė susimąstyti, ko seniai nebuvo, apie tai, kas esame, kaip ir kuo gyvename, kaip suvokiame save ir tai, kas mus supa. Kaip sako Tolstojus: „Šiandienos žmogui užtektų akimirką nustoti veikus ir pamąstyti, palyginti savo proto ir savo širdies poreikius su esamomis jo egzistencijos sąlygomis, ir jis pamatytų, kad visas jo gyvenimas, visi jo veiksmai yra nuolatinė ir akivaizdi prieštara jo sąžinei, jo protui ir jo širdžiai“⁴.

Štai kaip jauna moksleivė pastebėjo save, kai sustojo ir susimąstė: „Per pirmąją karantino savaitę kaip daugelis išgyvenau labai slogias akimirkas. Mintis, kad turiu būti užsidariusi namuose, nesusitikti su draugais ar su savo vaikinu ir negalėti laisvai išeiti, man sukėlė siaubą. Tačiau tada paskambinau keliems

³ „Bėgalinė istorija“, 1984 m., režisierius ir scenarijaus autorius – Wolfgang Petersen.

⁴ L. Tolstoj, „Neveikimas“ (it. *Il non agire*), in Id., *Il risveglio interiore*, Incontri, Sassuolo 2010.

žmonėms ir man tai labai padėjo. Ypač pokalbis su draugu, kuris, išgirdęs, kad „gyvenu gerai, bet nepuikiai“, panorio pasigilinti. Bekalbėdama su juo supratau, kad jau labai seniai nekėliau jokių klausimų, leisdavau, kad viskas praslystų pro šalį, tiek iš baimės, tiek iš nenoro rasti nepatogius atsakymus. Supratau, kaip buvo kvaila nekelti klausimų, jei paskui vis tiek nesu laiminga. Tada pradėjau savęs klausti, kas iš tikrųjų mane gąsdina, ir supratau, kad tai, kas labiausiai mane verčia nerimastauti, yra tylą, tuštumą. Tai tiesiog mane paralyžiuoja. Tuštuma tave išmuša iš vėžių, verčia mąstyti, verčia žvelgti į tavo baimes ir, nori to ar nenori, į tavo klausimus. O pirmoji priežastis, dėl kurios bijau kelti sau klausimus, yra faktas, kad bijau, jog jų man nekils. Tai paaiškintų, kodėl taip baisiai bijau tos neišvengiamos tylos, kuri mane apsupa prieš užmiegant. Nenorėdama jai pasiduoti, užpildau savo mintis įvairiausiais dalykais, kol neužmiegu, kad tik nereiktų galvoti apie save. Man neramu dėl to, kokį atsakymą rasiu tiems klausimams, bijau, kad mane privers galvoti apie tas mano puses, kurių nenoriu pažinti, arba pasukti varginančiu keliu. Kaip pasakė mano draugas, renkuosi gyventi burbulė iš šypsenų, juoko, pasimetimo ir liūdesio momentų, kurie yra visiškai numarinti ir buki. Gyvenu ant emocijų sūpynių, kurios vieną dieną mane iškelia į viršų, kitą – numeta į pačią baisiausią tamsą; džiūgauju, kol patiriu tą emociją, kad paskui viską suarchyvuočiau „gražių patirčių“ stalčiuje. Tačiau suprantu, kad man to neužtenka, aš noriu daug daugiau, noriu kažko, kas privalo būti didinga, nes, pasak Kierkegaard, „joks baigtinis dalykas, net ir visas pasaulis, negali patenkinti žmogaus sielos, kuriai reikia begalybės“⁴⁴.

Prieš kurį laiką, „Tracce“ apibūdino nihilizmą, apie kurį kalbame, kaip „klastingą priešą, kurį sunku sučiupti ir perprasti, nes jis ne visada atskleidžia aiškius bruožus [...], daug dažniau tai – nežymi nesugrąžinamos tuštumos pozicija“⁵. Neužčiuopiama ir kartu labai konkrečiu. Vienas studentas taip apibūdino: „Tuštuma yra daug klastingesnė ir slidesnė, nei įsivaizdavau, maža kasdienė tuštuma, kuri dažnai užvaldo mano dienas“.

Norėdami dar aiškiau apibrėžti problemą, kurios kai kurie net nemato arba užsispyrę atsisako matyti, galime pasakyti: abejonė dėl tikrovės pamato ir netikėjimas, kad egzistencija gali būti prasminga bei pasiekti pilnatvę, susipina ir vienas kitą palaiko, prisidengę visų mūsų nihilizmu.

Taigi, dabartinę nihilizmo formą būtų galima apibūdinti kaip tuštumos pajautimą išorėje (burbulas „iš šypsenų, juoko, pasimetimo ir liūdesio momentų, kurie yra visiškai numarinti ir buki“) ir mummyse („suprantu, kad man to neužtenka, aš noriu daug daugiau“), ir viso to pasekmė – santykio su tikrove susilpnėjimas, visos aplinkybės ima atrodyti bereikšmės, nevertos sulaukti tikro mūsų pritarimo. Tarsi tai būtų „aš“ apsnūdimas, stabdantis išitraukimą į tai, kas vyksta, net ir tada, kai esame įsisukę į pašėlusį veiklų sukurį; tų veiklų, kurios staiga kuriam laikui buvo nutrauktos Koronaviruso, ir tokiu būdu, daugiau ar mažiau buvome visi „priversti“ pagalvoti apie tai, kur einame, ko norime iš savo gyvenimo, kas iš tiesų jį palaiko.

⁵ C. Esposito, „Gretimų durų nihilizmas“ (it. *Il nichilismo della porta accanto*), Davide Perillo interviu, „Tracce-Litterae communionis“, 2019 m. lapkritis, p. 12-18.

Lewis prideda dar vieną atspalvį šiam apibūdinimui. Viename iš savo garsiųjų Kipšo laiškų Nelabukui, rašo: „Krikščionys priešą [t.y. Kristų] apibūdina kaip tą, „be kurio Niekas yra stiprus“. Ir Niekas tikrai yra stiprus, pakankamai stiprus, kad nudžiautų geriausius žmogaus metus, priversdamas jį praleisti juos ne saldžioje nuodėmėje, o kenčiant *niūrius proto virpesius* nežinia apie ką ir nežinia dėl ko, džiaugiantis užganėdintais menkais įgeidžiais, kuriuos jis pušiau tesuvokia“⁶.

Apsnūdimas, niūrūs proto virpesiai, ir kaip pastebi Orwell savo pranašiškame romane „1984-ieji“, apatija: „Jam dingtelėjo, kad šiuolaikiniam gyvenimui būdingiausia ne jo žiaurumas arba nesaugumas, o tiesiog jo tuštumas, niūrumas, apatiškumas“⁷. Būtent bespalvė apatija išgraužia „aš“ vidų, iškasa griovį, ribą tarp mūsų ir to, kas įvyksta: „Nebuvo nieko, kas iš mane supančių dalykų pelnytų mano pagarbą ar mane patrauktų“⁸, rašė Dostojevskis.

Taigi atrodo, kad niekas iš tiesų negali patraukti „aš“. Ir santykiai, kuriuos vis dėlto užmezgame, ir dalykai, kuriais vis dėlto užsiimame, mums kelia nuobodulį, net jei kurį laiką mums ir suteikė entuziazmo.

Toks šiandien yra nihilizmo veidas: silpnumas, siekių, energijos nebuvimas, gyvenimo skonio praradimas. „Turtai didesni, bet jėgų mažiau; nebėra idėjos, kuri pajungtų žmones, visi sukriošę ir nusilpę, viskas

⁶ C.S. Lewis, „Kipšo laišakai“, Katalikų pasaulio leidiniai, Vilnius 2016, p. 61-62.

⁷ G. Orwell, „1984-ieji“, Jotema, Kaunas 2015, p. 62.

⁸ F. Dostojevskis, „Užrašai iš pogrindžio“ (it. *Memorie dal sottosuolo*), Mondadori, Milano 2011, p. 70.

ir visi pasidarė vangūs ir suglebę. Visi, visi, mes visi paliegę!⁹.

2. Gyvenimo prasmės praradimas

Todėl popiežius Pranciškus tvirtina, kad šiandien „didelė grėsmė [...] yra gyvenimo prasmės praradimas“¹⁰. Tai skaudžiai išreiškia ir Cesare Pavese šiame eilėraštyje, kurį parašė būdamas vos septyniolikos: „Eiti keliais vienišam, / nuolat kankintis iš siaubo / stebėti, kaip pranyksta iš akių / seniai išsiilgti kūriniai; / jausti, kaip sieloje suglemba / ugnis, viltis ... viskas ... viskas / taip ir likti be meilės, / [...] / pasmerktam kasdienio liūdesio“¹¹.

Prieš kelis mėnesius man parašė jauna studentė: „Paskutiniu metu labiau nei bet kada supratau, kad išgyvenu tuštumos akimirkas, akimirkas, kai mano gyvenimo horizonte nėra troškimo ir aš pranykstu, gyvenu iš dalies. Tuštuma manyje kalba gana delikatingai, ji ragina mane pasitaupyti: pataupyti savo jėgas, nes verta užsiimti tik tuo, kuo noriu aš, ir net nesvarstyti kitų pasiūlymų; pasitaupyti santykiuose, nes neverta atskleisti savo sunkumų. Žodžiu, ji ragina imtis tik to, kas neišvengiama, ir aš tampu vis abejingesnė ir irzlesnė. Taip pat šiomis lapkričio dienomis man atrodo, kad gyvenu kapų atmosfera: net ir turėdama daug gražių progų, pradedant nuo netikėtos draugystės su pirmakursiais, baigiant vyresnių draugų baigimu,

⁹ F. Dostojevskis, „Idiotas“ (it. *L'idiota*), Feltrinelli, Milano 2011, p. 476.

¹⁰ Pranciškus, Audiencija, 2019 m. lapkričio 27 d.

¹¹ C. Pavese, „A Mario Sturani“, Monza – Torino, 1926 m. sausio 13 d.

dažnai aptinku save užsidariusią savo mintyse ir sunkumuose. Pastebiu, kaip ir sakiau, kad esu blaškoma tuštumos, diskomforto, kurio negaliu paaiškinti“.

Apie tokią pačią patirtį užsimena ir kitas, neseniai gautas laiškas: „Likęs namuose be darbo [dėl sanitarinės padėties privalomosios izoliacijos], savo kailiu pajutau, kas yra ta nebūtis, apie kurią kalbi. Jei šito laiko neužpildo kažkas, kas išlieka, tuomet jis visiškai tuščias, o aš esu niekas“.

Bet tai dar ne viskas. Prie išvardintų požymių prideda ir jausmas, kad negalime pakeisti šitos mūsų laikysenos (ją pavadiname „nesugražinamos tuštumos pozicija“), negalime atsikelti, tarsi neužtektų jėgų ir netgi išorinių stimulų, kad pastatytų mus ant kojų, kad leistų mums pakeisti žvilgsnį į save ir į kitus, kad leistų mums pajusti tikrovės gylį ir išplėstų mus iš jaučiamos tuštumos.

Tai – skausminga patirtis, kuri bendra daugumai mūsų laikų žmonių. „Iš tiesų nėra nieko, kas padėtų išvengti vis dažniau sugrįžtančių akimirų, kai absoliuti tavo vienatvė, pasaulinės tuštumos pajutimas, nuojauta, jog tavo egzistencija artėja prie skausmingos ir galutinės katastrofos, susijungia tam, kad panardintų tave į pačios tikriausios kančios būseną“¹².

Mums reikia kažko, kas pajėgtų pažadinti mūsų troškimo jėgą ir mus vėl atvertų tikrovės, aplinkybių provokacijai, idant galėtume „nuolatos intensyviai išgyventi tikrovę“¹³. Pastebime, kad neužtenka tiesiog dalykams įvykti, jaučiamės, tarsi koptume į šlaitą ir vėl

¹² M. Houellebecq, „Kovos lauko išplėtimas“ (it. *Estensione del dominio della lotta*), Bompiani, Milano 2007, p. 15.

¹³ L. Giussani, „Religinis jausmas“, Tyto Alba, Vilnius 2000, p. 150.

nuslystume žemyn, grįžtume į pradinį tašką. Įkrentame į savo tuštumą. Nematome, kas galėtų ją atsverti, nesuprantame, nuo ko pradėti. Todėl jaučiamės nepatogiai prieš save pačius.

Toki diskomfortą psichoanalitikas Galimberti įvardino kaip jaunimo bruožą, bet jis bendras mums visiems: „Jaunimas jaučiasi blogai, bet patys nesupranta kodėl“¹⁴.

Jaunas bičiulis man parašė: „Išgirdus tą Galimberti frazę, man plyšo širdis, nes ji puikiai apibūdina mano gyvenimą pastaruoju metu. Jau keli mėnesiai, kaip jaučiu kažkokį nepasitenkinimą ir liūdesį visame tame, kuo užsiimu. Matau, kad toks nepasitenkinimas yra visur, tarsi po šypsenų ir tūkstančio užsiėmimų kauke slėptųsi nebūtis, tikros prasmės nebuvimas, tikro džiugesio nebuvimas. Kai nėra prasmės, lieka tik pareiga, bevertis pareigingumas, kuris mane dar labiau traukia gilyn. Galbūt būtent tai ir yra tas nihilizmas, apie kurį dažnai kalbi. Tai – su mano egzistencija susijusi problema. Išties, tarsi gyvenimas dabar būtų mažiau gyvenimas. Ir pirmasis to įrodymas – tai, kad viskas, kas nevyksta pagal mano planus, tampa ant manęs užvirstančiu girnų akmeniu. Užtenka menkniekio, mažo dalyko, kuris nevyktų taip, kaip noriu, ir aš sugriūnu, pasiduodu, nustoju stengtis. Tarsi tikrovę pasitikčiau pasidavęs ir liūdnas. Nepaisant kaukių, apsimetinėjimo, kad viskas gerai, pastangų eiti į priekį, pastebiu, kad galiausiai susidūrus su visais tais dalykais, kurie man atsitinka ir kuriuos matau, būnu liūdnas, bet

¹⁴ U. Galimberti, „Išeiti iš namų aštuoniolikos: reikia 12 mėnesių visuomenei naudingos veiklos“, interviu su S. Lorenzetto, „Corriere della Sera“, 2019 rugsėjo 15

nesuprantu kodėl. Vos prieš keletą metų viskas buvo priešingai, sunkumai buvo tarsi tramplinas, ne girnų akmuo; dabar stengiuosi nematyti širdyje turimo troškimo, apsimetu, kad jo nėra, apsimetu, kad man viskas gerai, niekas man nebekelia nuostabos. Man reikia kažko didingo, kas nugalėtų tą tuštumą, į kurią įkričiau. Dėkoju tau už draugiją, kai meti man iššūkį savo klausimais, ir prašau, kad man padėtum, nes jaučiu, kaip man reikia vėl patirti nuostabą, reikia suprasti, kas man atsitinka kiekvieną dieną, nes tokioje tuštumoje aš pasilikti nenoriu“.

Nustojame stengtis, pasitenkindami banaliais dalykais, be jokių užmojų, kad kažkokiu būdu užpildytume prabėgantį laiką. „Nebūties nepasirenkame, jai pasiduodame“¹⁵, nes kaip sakė Malraux, „nėra idealo, dėl kurio pasiaukotume“, dėl kurio iš tiesų stengtumėmės, „nes visų jų apgaulė yra žinoma mums, kurie nežinome, kas yra tiesa“¹⁶.

Dabartinis nihilizmas, kaip matome, nebėra tas pats, kaip anksčiau, kai jis herojiškai kovėsi su vertybėmis; šiandieninis nihilizmas nėra ambicingas: jis prisidengia „normalaus“ gyvenimo kauke, tačiau viduje jis graužia kaip kirminas, nes atrodo, kad niekas neturi prasmės, niekas nedomina, niekas iš tikrųjų neįtraukia. Toks nihilizmas išgyvenamas pasyviai, palenda po oda ir nuvargina troškimą, kaip maratono bėgiką, kuris jaučiasi išsekęs vos išbėgęs. Augusto Del Noce kalbėjo apie „linksimą nihilizmą“, „nekankinamą ne-

¹⁵ C. Fabro, „Egzistencijos ir klajojančios laisvės knyga“ (it. *Libro dell'esistenza e della libertà vagabonda*), Piemme, Casale Monferrato (AL) 2000, p. 28.

¹⁶ A. Malraux, „Vakarų pagunda“ (pranc. *La tentation de l'Occident*), Bernard Grasset, Paris 1926, p. 216.

ramybės“, kuris norėtų paskandinti „šv. Augustino *inquietum cor meum*“ paviršutiniškuose malonumuose.¹⁷

3. Laisvė, susidūrus su alternatyva

Tokiame kontekste mūsų laisvei metamas iššūkis. Paklauskime savęs: ar galime apsiriboti šios tuštumos plėtimosi mūsų gyvenime stebėjimu iš šalies, kaip rašo Houellebecq? „Įsitaisęs erdvės ir laiko sankryžoje, / šaltu žvilgsniu stebiu, kaip artėja nebūtis“¹⁸.

Laivė gali nuspręsti nematyti ir pabėgti: „Gera, priklausome nebūčiai. Na ir kas, kam tai rūpi!“, apsimesdami, kad problemą galima išspręsti tiesiog nusukant žvilgsnį į šalį. Bet koku atveju galime taip ir pasielgti. Edgar Morin, vienas iš žymiausių gyvų Europos mąstytojų, puikiai pastebi: „Supratau, kad klaidų ir iliuzijų šaltinis yra faktų, kurie mums trukdo, paslėpimas, apmarinimas ir pašalinimas iš galvos“¹⁹. Kitaip tariant, išrauni dantį ir nebeskauda; akys nemato, širdies neskauda. Mes viską išbandėme Koronaviruso laikais.

Jei Jobas būtų gyvenęs mūsų epochoje, jo draugas Zofaras, norėdamas paguosti dėl užgriuvusių nelaimių, būtų pasakęs: „Izoliavimosi momentais reikia

¹⁷ A. Del Noce, „Laiškas Rodolfo Quadrelli“ (it. *Lettera a Rodolfo Quadrelli*), Inedito, 1984. „Šiandien egzistuojantis nihilizmas yra linksmas nihilizmas, be neramumų, (turbūt būtų galima jį apibūrinti kaip šv. Augustino *inquietum cor meum* nuslopinimą).

¹⁸ M. Houellebecq, „Cahier“, La nave di Teseo, Milano 2019, p. 23.

¹⁹ E. Morin, „Mokyti gyventi. Manifestas ugdymui pakeisti (it. *Insegnare a vivere. Manifesto per cambiare l'educazione*), Raffaello Cortina, Milano 2015, p. 14.

prasiblaškyti! Nėra geresnių nuskausminamųjų kaip malonumai!“.

Ar tikrai? Ar tikrai mums gali pasisekti tai, ko, pasak Del Noce, siekia linksmasis nihilizmas, t.y. užgniaužti širdies nerimastingumą, arba kaip sako Morin, išmesti iš galvos artėjančią tuštumą? Kiekvienas tepasižiūri į savo patirtį ir teįvertina. Galime iš tikrųjų tokiu būdu išspręsti problemą, tiesiog nusigręždami į kitą pusę?

Kai kurie, pavyzdžiui, Andrea Momoito, turi nuoširdumo, kad pripažintų, jog toks kelias nėra įmanomas: „Išgyveni sunkią dieną? Nesirūpink, aš tau atsiųsiu vieną iš tų kvailų juokelių, kuriuos visi siuntinėja per WhatsApp, net jei man jie visai nejuokingi, net jei jaučiuosi cinikė, kuri stengiasi išspausti kitų šypseną, nors norėčiau tik pasižiūrėti „Hospital Central“ [televizijos serialas]. Persiunčiu klipuką savo kolegai Andrea Liba, galvoju, kokį kvailą „gif“ą galėčiau įkelti į Instagram, ir tada palūžtu, nes niekuo nebetikiu. Man reikia tikrumo, kad tai – visas mano pasaulis, bet taip nėra. [...] Nebeturiu ką pasakyti, gal tik tai, kad esu neviltyje, kad man sunku suvokti tiek linksmumo atmosferoje ir tiek optimizmo, tiek kvietimų per Zoom, tiek žinučių, tiek plojimų ir tiek nesąmonių. [...] Man nelieka nieko kito, tik susigyventi su pykčiu. Prispildau šito pykčio ir nežinau, kam suversti kaltę“²⁰.

Lygiai taip pat nuoširdžiai, Sol Aguirre prisipažįsta, kad sukūrė receptą, kurio netobulumą mato ji pati: „Štai ir aš, pasakoju niekus, [...] kad pamatyčiau, ar kartais neišspausiu šypsenos susiraukusiame veide. Juokas, vėlgi, kaip priešnuodis pernelyg tamsiai tikro-

²⁰ A. Momoito, Público, 2020 m. balandžio 10 d.

vei. Juokas, dažnai taip nevertinamas, visada yra mano vaistas²¹.

Kaip rašo Simone Weil, esmė ta, kad „niekas [...] nepasitenkina tiesiog ir paprastai gyventi [...]. Norime gyventi dėl kažko“²², norime gyventi intensyviai.

„Gali būti klaidingos mūsų idėjos, bet neįmanoma suklysti širdimi ar per klaidą netekti savo sąžinės“²³. Jei negalima suklysti širdimi, prie kokios išvados tai veda?

Susidūrę su savo nesugebėjimu visiškai išspręsti savo diskomforto, t.y. tuštumos, kuri graužia mūsų dienas, problemas, galime nuspręsti tiesiog to nepaisyti, atsiakratyti. Tačiau štai – staigmena: skausmas išlieka. Ir dar kaip! Širdies nerimastingumas gali būti pridengtas, bet ne panaikintas; nepasitenkinimas gali būti paslėptas, bet ne pašalintas. Mumyse yra kažkas, ko iki galo negalime nutildyti. Nepaisant mūsų užsidedamų kaukių ir apsimetinėjimo, kad viskas gerai, stengiamės eiti į priekį, bet esame liūdni, mus slegia tas girnų akmuo. Nepavyksta išrauti to danties! Skausmas išlieka. Kodėl? Nes mumyse yra kažkas, kas atsilaiko.

„Kažkas manyje, mano širdies ir sąmonės gilumoje, nemirė: kažkas, kas nenorėjo mirti ir pasireikšdavo deginančios baimės forma“²⁴.

Kas atsilaiko? Apie tai rašo Houellebecq laiške Bernard-Henri Lévy, kurį pastaraisiais metais dažnai cituodavau, nes man atrodo, kad tai – puikus mūsų aptariamoms žmogiškosioms dinamikoms pavyzdys: „Jau-

²¹ S. Aguirre, *El Español*, 2020 m. balandžio 3 d.

²² S. Weil, „Dievo meilė“ (it. *L'amore di Dio*), Borla, Roma 1979, p. 78.

²³ F. Dostojevskis, „Laiškai apie kūrybiškumą“ (it. *Lettere sulla creatività*), Feltrinelli, Milano 1991, p. 55.

²⁴ F. Dostojevskis, „Užrašai iš pogrindžio“, op. cit., p. 147.

čiuosi apgailėtinais, turėdamas pripažinti, jog aš vis dažniau pajausdavau poreikį būti mylimas. Žinoma, menkiausias pamąstymas kaskart mane įtikindavo, [...] kad tokia svajonė yra absurdiška [...]. Tačiau tokie pamąstymai nieko negalėdavo pakeisti, troškimas manęs nepalikdavo, ir turiu prisipažinti, nepalieka iki šiol²⁵.

Taigi, dar kartą pakartosiu, nesišaipykime iš savęs ir neleiskime, kad iš mūsų šaiptytūsi kiti, sakydami, kad užtenka nusukti žvilgsnį į kitą pusę ir problema išsispręs. Tai, kas priešinasi nihilizmui, yra visų pirma mumyse. Turime į tai įsiklausyti.

Susidūrusi su Koronaviruso iššūkiu, Isabel Coixet turi pripažinti savo bejėgiškumą: „Visa tai, kas mums atrodė savaimė suprantama, taip nebeatrodo. Mums prieš akis atsiveria tik tirštas rūkas, kuriame nėra šviesos. Prispąžinsiu, nemoku išgyventi šios valandos, šių minučių, kurios tampa amžinybe“²⁶. Ispanų režisierė pripažįsta, kad jai sunku atsilaikyti, kai vyksta tokie dalykai, ir tai jai sukelia diskomfortą, kuris praeinančias minutes paverčia, rodos, nesibaigiančiu košmaru. Tuo tarpu Sol Aguirre taip aprašo savo izoliavimosi patirtį: „Pirmąją izoliavimosi savaitę man buvo baisu. Bijojau ne vien viruso, bet ir tikimybės, kad mane aplankys liūdesys. Kalbu apie tą nepakenčiamą ir ilgą liūdesį, kuris užtemdo akis ir gyvenimą. Niekam apie tai neprispąžinau, nes žinau, ką man būtų pasakę: būk laiminga, kurk planus, ieškok išeičių“²⁷.

²⁵ F.Sinisi, „Michel Houellebecq. Gyvenimas pasitaiko retai“, „Tracce“ n.6/2019, p.65).

²⁶ I. Coixet, ABC, 2020 m. kovo 31 d.

²⁷ S. Aguirre, El Español, 2020 m. balandžio 10 d.

4. Neišraunamas troškimas

Kas tampa akivaizdu girdint šias reakcijas, šias nuoširdžias ir atviras išpažintis? Išliekanti autentiška žmogaus struktūra, kuri yra troškimas. Neįtikėtina matyti, kad tai galioja ir tokiam žmogui kaip Houellebecq, kaip liudija cituotas laiškas. Giussani rašo: „Autentiška pozicija, su kuria žmogus yra sukuriamas, yra polėkis, kuris turi kryptį ir konkrečią baigtį, tai slėpinio suteiktas veržimasis į jį patį, į Dievo begalybę; Fecisti nos ad Te, Domine, et irrequietum est cor nostrum donec requiescat in Te (šv. Augustinas)“²⁸. Pasireiškia būtent ši autentiška, nepanaikinama struktūra pačioje nihilizmo, kuris šiandien tapo kultūrinio įpročiu ir socialiniu reiškiniu, gilumoje.

Kokį pirmąjį veiksmą turėtų atlikti tie, kas nenori gyventi nuolat bėgdami nuo problemos, kurios negali išspręsti? Pripažinti, kad būtent šiame beprasmiškame kontekste yra kažkas nepanaikinamo, kas priešinasi nihilizmui, bet kokiam racionalistiniam ciniškumui, kurio puikiu pavyzdžiu mums tapo nihilistas Houellebecq. Kas tam priešinasi? Nesumenkinamas mano „aš“.

Jei esu atidus, turiu pripažinti, kad išlieka pradinė mano „aš“ struktūra, net jei išgyvenu beprasmybę, į kurią esu panardintas, turint omenyje, kad ji jau seniai tapo „klimatu“, „kultūra“: kuo labiau plinta tuštuma, tuo labiau atsiskleidžia mūsų žmogiškumo žaizdos ir lūkesčiai, parodydami savo jėgą, nes jų nebedengia kultūrinė dialektika ir kolektyviniai planai, kurie

²⁸L. Giussani, „Žmogiškojo veido beiškant“ (it. *Alla ricerca del volto umano*), Rizzoli, Milano 1995, p. 231.

mūsų nejaudina. Tie lūkesčiai ir žaizdos atsiskleidžia savo elementariausia forma, neapsisąrašvę kalbomis.

„Kažkas manyje nemirė“, sakė Dostojevskis. O Chesterton pastebi: „Tik tada, kai rimtai sužlungate, rimtai atrandate tai, ko jums reikia“²⁹.

Tai stebinančiai pasireiškė, kai prasidėjo Koronaviruso epidemija. Išbudinti iš savo snūdulio, ėmėme pastebėti savo klausimus. Maurizio Maggiani per interviu su „Tracce“ tvirtina: „Gyvenome epochoje, kuri, rodės, buvo išsemta. Kurioje daugiau nieko negalėjo atsitikti, viskas turėjo savo nenuginčijamą logiką. Sistema negalėjo būti nugriauta. Gyvenome tarsi sakydami: ko daugiau benorėti? Kas gali būti geriau? Kur yra daugiau? Kur yra geriau? Tai buvo istorijos pabaiga. [...] Nesibaigianti dykynė, plika lyguma. Ir vis dėlto telūrinis įvykis pašiaušė šią nejudančią lygumą ir pavertė ją į trikdantį peizažą“. Koks buvo pirmasis šio žemės drebėjimo rezultatas? Klausimai. „Būtina, kad kiekvienas sau keltume klausimus, nes jie praplečia mūsų erdvę, mus ištempia iš už grotų kalėjimo, kuriame užsidarėme. [...] Triukšme, mūsų chaose, galime pasiekti protą, brandžią laikyseną. Kaip? Būtent klausdami. Užduodami klausimus“. Klausimai nuramina „aroganciją, puikybę“³⁰, kurios taip dažnai mus lydi.

Kai svaiginanti aplinkybė mums metė iššūkį, klausimai įskėlė komforto zonos, kurioje buvome pasislėpę, sienas. Burbulas sprogo. Nuria Labari sako: „Per ilgai gyvenome su nejautra, būdami sistemos, kurios pa-

²⁹ G.K. Chesterton, „Gyvo žmogaus nuotykių“ (it. *Le avventure di un uomo vivo*), Mondadori, Milano 1981, p. 62.

³⁰ M. Maggiani, „Gyvenimo pasikeitimas“ (it. *Il cambio della vita*), interviu, paruoštas Alessandra Stoppa, „Tracce-Litterae communio-nis“, 2020 m. gegužė, p. 15-16.

grindai taip dažnai yra neteisingi, dalimi³¹. Patyrėme tai, ką Giussani tvirtina dešimtajame „Religinio jausmo“ skyriuje: „Koks nors individas, retai susidurdavęs su tikrove, nes, pavyzdžiui, jo gyvenime nebuvo daug vargo, turės labai menką savimonės jausmą, menkliau suvoks savo proto energiją ir sutelktumą“³².

Būna tokių akimirų, kai tikrovė mus taip stipriai sukrečia, kad neįmanoma sušvelninti jos smūgio, išvengti ar nepaisyti jos provokacijos. Tai, kas įvyko, kartu su mūsų laisve pažadino mūsų dėmesingumą, užvedė mūsų protą ir išlaisvino jį nusakančius prasmės klausimus. Kalbu apie mus sudarantį reikšmės poreikį, kurį labai aiškiai iškėlė į paviršių (priimtas) susidūrimas su nepagražinta tikrove. Šia prasme kalbėjome apie „žmogiškumo nubudimą“³³.

5. Šauksmas, kuris nurodo atsakymo buvimą

Kuo labiau plinta nihilizmas ir kuo tampa akivaizdžiau, kad neįmanoma gyventi, jei nėra prasmės, tuo labiau pasireiškia nesunaikinamas troškimas būti mylimiems.

Tai įvyksta „sūnui palaidūnui“³⁴, apie kurį kalbama Evangelijoje: kuo žemiau puola, tuo nuostabiau jam atsiskleidžia jo tėvo ilgesys. Bet net ir tie, kas mano, kad

³¹ N. Labari, El País, 2020 m. kovo 18 d.

³² L. Giussani, „Religinis jausmas“, op. cit., p. 139.

³³ Plg. J. Carrón, „Žmogiškumo nubudimas“, <https://it.clonline.org/libri/opere-di-don-carr%C3%B2n/%C5%BEmogi%C5%A1ku-mo-nubudimas>

³⁴ Lk 15,11-32

neturi tėvo, pastebi, kad troškimas būti mylimiems išlieka, nepasiduoda, kaip liudija Houellebecq laiškas, parašytas Bernard-Henri Lévy.

Šis troškimas nepraeina, neužgęsta. „Mūsų laikmetis įtariai žiūri į žodžius, bėga nuo dogmų, ir vis dėlto žino, ką reiškia troškimas“³⁵. Todėl Čechov sako, kad norėdamas suprasti, koks žmogus yra priešais tave, privalai pažvelgti į jo troškimą: „Praeityje, kai norėjau perprasti kokį žmogų, kad ir save patį, apmąstydavau ne veiksmus [kaip darome mes: esame taip moralistiškai ant savęs įniršę, kad mūsų žvilgsnis nuolat užkliūva už mūsų padarytų klaidų, kad save „nubaustume“], kurie dažnai būna įprasti, bet troškimus“³⁶. Būtent taip elgiasi ir Jėzus. Išties, kai susitinka Samarietę, į ką atkreipia dėmesį? Į jos troškulį, jos troškimą. Jis kreipiasi į tos moters troškulį: „Aš turiu vandens, naujo, kitokio vandens, vienintelio, kuris gali numalšinti tavo troškulį“³⁷. Būtent šia prasme Čechov pareiškia: „Pasakyk man, ko nori [t.y. ko trokšti], pasakysiu, kas esi“³⁸.

Troškimas yra mūsų „aš“ išraiška, viskas priklauso nuo to, ko norime. O ko tu nori dabar, ko trokšti? „Manau, kad mano priminimas apie troškimą, kuris kyla iš mano gyvenimo patirties, [...] yra tai, kas mano žodžius padaro patrauklesnius [įdomesnius], nes tai akivaizdžiai žmogiškas dalykas, tačiau rečiau išgirsta-

³⁵ Plg. E. Varden, „Sudaužyta vienatvė“ (it. *La solitudine spezzata*), Qiqajon Comunità di Bose, Magnano (Bi) 2019.

³⁶ A. Čechov, „Nuobodį istoriją“ (it. *Una storia noiosa*) in „Apsakymai“ (it. *Racconti*), Einaudi, Torino 1974, p. 201.

³⁷ Plg. Jn 4,4-42

³⁸ A. Čechov, „Nuobodį istorija“ (it. *Una storia noiosa*) in „Apsakymai“ (it. *Racconti*), op. cit., p. 201

mas, nei visa kita³⁹, nes daugelis norėtų jį nutildyti, kaip ką tik sakėme, nusigręžti į kitą pusę, jį sutriptyti. Kaip gyventi tokioje situacijoje? Nuo ko pradėti, kad susigrąžintume gyvenimą, kurį beveik praradome? Šis klausimas yra egzistencinės svarbos, jis tarsi spyglys kūne. Turint omenyje, kad troškimas nesunaikinamas, kad jis išlieka, net jei plinta tuštuma, ir gyvenimą padaro dramatišką, nes dar labiau uždega klausimą, susiduriame su alternatyva: arba pasiduoti, nusigręžti į kitą pusę, apsimesti, kad viskas gerai, ir šaipytis iš savęs, arba leisti, kad šis mūsų troškimas šauktų, kad sektų širdies poreikį, kurio niekas negali užgesinti. Galime pripažinti tikrovę, pradėti nuo savo diskomforto ir šaukti.

Tačiau... ar verta šaukti, jei galiausiai tėra nebūtis? Dažnai jaučiamės suglumę, pernelyg pavargę šaukti. Kartais būna stipresnė abejonė, ar verta šaukti. Bet tokio suglumimo, abejonės priežastis yra ta, kad laikome savaime suprantamu dalyku širdies šauksmą, troškimą, kuris laimi prieš bet kokią nihilizmą. Bet šauksmo, klausimo, troškimo egzistavimas tikrai nėra banalus dalykas. Jeigu apie tai susimąstome, mus apima nuostaba, kad jis yra. Taigi, ką reiškia, kad šauksmas egzistuoja?

Jei yra šauksmas, yra ir atsakymas. Kartais nelengva suprasti tokį teiginį. Dėl tos pačios priežasties: šauksmas mums atrodo savaime suprantamas dalykas. Naudodamas protą, ištikimą tam, kas išskyla patirtyje, Giussani įvardina nekintantį dėsni: „Pats klausimas

³⁹ Comunione e Liberazione Brolija, filmuota medžiaga iš situoktinių rekolekcijų Milane, 1977 m. sausio 23 d.

implikuoja atsakymo egzistavimą⁴⁰. Kad ir koks jis būtų paslaptingas, bet yra. Jį implikuoja pats klausimas (cituotame interviu, Maggiani pastebi, kad atsakymas „jau glūdi klausime“⁴¹). Išties, nenusileidžia Giussani, „klausimas sunaikinamas, jei neprileidžiama atsakymo egzistavimo galimybė“⁴².

Kiekvieno iš mūsų „aš“ yra alkis, troškulys, aistringas siekimas galutinio objekto, iškylančio jo akiratyje, tačiau visada esančio *anapus* to akiračio⁴³. Reikšmės, meilės, išsipildymo klausimas neakivaizdžiai tvirtina totalumą, „galutinį atsakymą, esantį *anapus* patirtinių egzistencijos modalumų“, tačiau yra. Iš ko suprantu, kad yra? Nes, pakartosiu, jo egzistavimas yra paties mano asmens dinamizmo dalis, mano žmogiškosios poreikių struktūros dalis. „Jei būtų pašalinta „anapus“ hipotezė, tie reikalavimai būtų dirbtinai nuslopinti“⁴⁴.

Viską paaiškinančio atsakymo, absoliučios meilės ir išsipildymo klausimas yra mūsų proto dalis, aukščiausia jo išraiška. Vien tai, kad jis pasireiškia, mus „verčia“ pripažinti atsakymo egzistavimą, net jei jis yra *anapus* mums pažįstamo horizonto⁴⁵. Antraip nebūtų šauksmo, nerastume, kaip paaiškinti klausimo egzistavimą. Jei panaikiname galimybės kategoriją, kuri yra mūsų proto audinys, jei mums per sunku pripažinti atsakymą

⁴⁰ L. Giussani, „Religinis jausmas“, op. cit., p. 82.

⁴¹ M. Maggiani, „Gyvenimo pasikeitimas“, op. cit., p. 15.

⁴² L. Giussani, „Religinis jausmas“, op. cit., p. 81.

⁴³ Ten pat, p. 72-73.

⁴⁴ Ten pat, p. 159.

⁴⁵ Kun. Giussani rašo: „Didžiausias proto pasiekiamas laimėjimas yra suvokimas, jog egzistuoja tai, kas nežinoma, nepasiekiamas, kam skirta visa žmogaus veikla, nes ji taip pat yra nuo to priklausoma. Tai – *paslapties* idėja“ (L. Giussani, „Religinis jausmas“, op. cit., p. 161).

ir todėl sakome: „Tai neįmanoma“, paneigiame proto esmę, atimame iš jo gyvybiškumą. Pasiklydus miške, šauktis pagalbos būtų protingiausias dalykas. Tačiau tas šauksmas reiškia, kad kažkas jį turėtų išgirsti. Kad ir kokia ji būtų maža, negaliu *visiškai* atmesti galimybės, kad kažkas išgirs. Antraip šaukti būtų absurdiška. Todėl jei susidūręs su sunkumais, iškart paneigiu galimybę, kad kažkas išgirs mano šauksmą, jis lieka užgniaužtas, o mano protas – užtemdytas. Būtent toks „iracionalumas“ (toks „beviltiškumas“⁴⁶) yra stipri šiuolaikinio žmogaus – kiekvieno iš mūsų – pagunda, susidūrus su sunkumais kelyje.

6. „Tu“, kuris išgirsta šauksmą

Šauksmas, išreiškiantis prasmės reikalaujančią protą, širdies išpildymo troškimą, yra žmogaus prigimties dalis; jis gali būti prislopintas, nusilpęs, paneigtas, bet negali būti išrautas, nei iš mūsų, nei iš kitų; tai – ne mūsų galioje. Jis yra „aiškiausias didingumo ir kilnumo ženklas, pastebimas žmogiškoje prigimtyje“⁴⁷, rašo Leopardi. Žinoma, esame visaip gundomi į jį neatsižvelgti, ir dažnai pastebime, kaip sunku atsiverti ir išlikti ištikimiams jo reikšmingumui. Tam tikrais karantino momentais, kaip daugelis paliudijo, jį pajutome daug aiškiau, nenuginčijimai. Kitomis akimirkomis jis tėra tarsi alkis, kuris praeina, kai sunku atrasti jį numalšinančio maisto, arba kaip paieškos, kurios

⁴⁶ Plg. L. Giussani, „Religinis jausmas“, op. cit., p. 100-102.

⁴⁷ G. Leopardi, „Mintys, LXVIII“ (it. *Pensieri, LXVIII*) in Id., *Poesie e prose*, vol. 2, Mondadori, Milano 1980, p. 321.

sulėtėja, kai neatsiranda naujų nuorodų į tai, ko ieškoma.

Išties, kada klausimas pažadinamas? Kai susiduriame su esatimi, kuri atsako, esatimi, kuri yra mūsų totalumo klausimo lygmenyje. Todėl nesunku įsivaizduoti, koks garsus ir nesulaikomas buvo aklojo Bartimiejaus šauksmas, kai jis sužinojo, jog artinosi tas, apie kurį buvo girdėjęs, kad jis atsako į gilųjį žmonių gyvenimo klausimą.

„Iškeliaujant jam su mokiniais ir gausinga minia iš Jericho, aklas elgeta Bartimiejus (Timiejaus sūnus) sėdėjo prie kelio. Išgirdęs, jog čia Jėzus Nazarėnas, jis pradėjo garsiai šaukti [šaukiame, kai kažkas yra šalia mūsų. Pro Bartimiejų praeidavo daugybė žmonių, bet tik tada, kai jis išgirdo kalbant apie tą žmogų, jo vardą ir pavardę, pradėjo šaukti]: „Dovydo Sūnau, Jėzau, pasigailėk manęs!“ [šauksmas neskiriamas bet kam, šauksmas skirtas žmogui konkrečiu vardu]. Daugelis jį draudė, kad nutiltų, bet jis dar garsiau šaukė: „Dovydo Sūnau, pasigailėk manęs!“ Jėzus sustojo ir tarė: „Pašaukite jį“. Žmonės pašaukė neregį, sakydami: „Drąsos! Kelkis, jis tave šaukia“. Tasai, nusimetęs apsiaustą, pašoko ir pribėgo prie Jėzaus. Jėzus prabilo į jį: „Ko nori, kad tau padaryčiau?“⁴⁸

Nuo tada, kai Jėzus įsiveržė į istoriją, žmonių horizonte yra esatis, kuriai galime šaukti, Tas, kuris, išgirdęs kiekvieno mūsų šauksmą, paklausia: „Ko nori, kad tau padaryčiau?“. Yra Tas, kuris apkabina mūsų šauksmą, Esatis, kurios niekas negali panaikinti, nes tai Faktas, kuris įvyko ir vis dar vyksta kiekvieną akimirką, kuris išlieka istorijoje. Galimybė Jį sutikti duota kiekvienam

⁴⁸ Mk 10,46-51.

iš mūsų. Kokioje situacijoje beatsidurtume, kokį abejingumą ar nuovargį bejaustume, kad ir kaip dalykai mūsų nejudintų, kokia nebūtis mus beužkluptų, kokią poziciją beužimtume, niekaip negalėsime išvengti, kad mus pasiektų Kristaus klausimo aidas, skambesys, skirtas kiekvienam asmeniškai: „Ko nori, kad tau padaryčiau?“. Ir niekas negali mums uždrausti atsakyti kaip aklasis Bartimiejus: „Rabuni, kad praregėčiau!“⁴⁹, kad „pamatyčiau“, t.y. kad patirčiau Tavo trauką, kuri mane išplėšia iš nebūties.

Krikščioniška draugija yra sudaryta iš tų, kurie, kaip Bartimiejus, aptiko ir priėmė šią Esatį, išgirstančią mūsų žmogiškumo šauksmą, pažadinančią gilią, nesumenkinamą meilę, kitaip neįmanomą švelnumą sau patiems, ir palaikančią mus kelyje, kad nenuslystume į nebūtį.

⁴⁹ Mk 10,51.

2 SKYRIUS

„KAIP UŽPILDYTI ŠIĄ GYVENIMO PRARAJĄ?“

Klausimas, kuriam paskyrėme visą savo dėmesį, yra esminis: „Kas mus išplėšia iš nebūties?“. Kaip šioje neišvengiamoje gyvenimo dramoje galime nepasiduoti savo trapumui ir bejėgiškumui? Kas gali atsakyti, kai nematome prasmės? Koronaviruso išprovokuotas smūgis, kuris sukrėtė visus ir privertė baimintis dėl savo gyvenimo, dar labiau paaštrino šį klausimą ir sudarė sąlygas, kad aiškiau panagrinėtume atsakymų variantus.

1. Nepakankamos pastangos

a) Argumentai, kurie nieko nebeprikausto

Yra žmonių, kurie galvoja, kad pakanka *kalbų*, kad būtų nugalėta plintanti tuštuma. Tačiau kaip rodo mūsų patirtis, vien kalbų neužtenka. Pamąstymai, filosofija, psichologinė ar intelektualinė analizė nepajėgia pakelti žmogiškumo, grąžinti įkvėpimo troškimui, leisti „aš“ atgimti. Bibliotekos pilnos knygų, internete viskas ranka pasiekama, bet tuštuma vis tiek plinta. Tokį nepakankamumą suvokiame tada, kai imame stebėti, kas vyksta kiekvieno iš mūsų gilumoje. „Žmogiška būtybė turi kažką, kas nuolat pamirštama, užspau-

džiama, ignoruojama, iškreipiama. Kaip prasiskverbti pro tokią žievę ir kaip suprasti, ar tai yra didžiausias jos siekis? Užsiėmę žmogiško elgesio nagrinėjimu nepastebime žmogiškumo praradimo⁵⁰.

Kiek mūsų išgirstamų ir ištariamų žodžių yra visiškai bereikšmiai! Apie tai kandžiai pastebi Šekspyras: „Niekas Venecijoje netauškia tiek visokių niekų [...]. Jo išmintingi samprotavimai – tai du kviečio grūdai, paslėpti dviejuose pūruose pelų: kiaurą dieną knisies, kol juos atrasi, o atradęs pamatysi, kad nebuvo ko nė ieškoti“⁵¹. Protas kartais tuščiai suka ratus ir pateikia visiškai nepagrįstus argumentus. „Protas [...] visada gundomas nukrypti į žaidimą sąvokomis, kurių jis leidžiasi apžavimas, nesuvokdamas, kad taip nutraukiamas ryšys, jį siejantis su tikrove“⁵².

Trumpai tariant, neužtenka sąvokų, kokios jos teisingos ir tikslios bebūtų; ne tai mums sugrąžins gyvenimą ir numalšins jam būdingą troškulį. Net ir „religinės kalbos“ – „padrikų idėjų suma, niekad nepajėgsianti kitų išjudinti“⁵³ – negali patraukti šiandieninio žmogaus. Neužtenka turėti religinių įžvalgų, kalbėti apie Dievą, apie transcendenciją ar dieviškumą, idant išbristume iš nihilizmo pelkės. Galime būti kultūriškai religingi ar netgi krikščionys, ir vis tiek išgyventi egzistencijos tuštumą, netekti vilties, nepaisant visų išsakomų žodžių ir skelbiamų verty-

⁵⁰ A.J. Heschel, „Kas yra žmogus?“ (it. *Chi è l'uomo?*), SE, Milano 2005, p. 18.

⁵¹ V. Šekspyras, „Raštai: Komedijos“ T. 3. – Valstybinė grožinės literatūros leidykla, Vilnius 1962, p. 281

⁵² F. Varillon, „Dievo nuolankumas“ (it. *L'umiltà di Dio*), Qiqajon - Comunità di Bose, Magnano (Bi) 1999, p. 30.

⁵³ Pranciškus, Apaštališkasis paraginimas „Evangeliū gaudium“, 147.

bių. Ne abstraktūs ir moralistiniai pamokslai (ar jie religiniai, ar pasaulietiški) mus išplėš iš nebūties. Todėl Evdokimov rašo: „Kalbų nebeužtenka, istorijos laikrodį muša valandą, kai aktualu ne kalbėti apie Kristų, bet *tapti Kristumi*, Jo esaties ir Jo žodžio vieta“⁵⁴. Net ir tada, kai sąvokos būna tobulos, jos nepajėgia suteikti nė trupinėlio to, kas galėtų nugalėti tuštumą. Bet kokia religinės išmonės versija negali lygiuotis su konkrečiu, egzistenciniu nihilizmu. Ir neužtenka pakeisti sąvokų ar įgyti papildomų žinių, kad išsikapstyume.

Dostojevskis savaip išreiškia nepakantumą tuščioms kalboms apie realią patirtį: „Tokie guodžiantys plepalai, visi šie nuolatiniai, nesibaigiantis įsitikinimai, visada vienodi, visad vienodi, man tapo tokie koktūs, kad [...] raustu iš gėdos net tada, kai kažkas kitas, ne tik aš, apie tai kalba man girdint“⁵⁵. Tačiau tokio nepakantumo, kuris persmelkė mūsų laikus ir kurį išgyvename pirmuoju asmeniu, priežastį pateikia von Balthasar: „Pasaulyje, kuris manosi nebepajėgus įvertinti grožio, argumentai, remiantys tiesą, neteko savo loginių išvadų galios: dedukciniai samprotavimai sukasi nustatytu ritmu, tarsi besisukančios mašinos ar elektroniniai skaičiuotuvai, kurie turi „išspjauti“ tam tikrą duomenų kiekį per minutę, tačiau [tokių samprotavimų] procesas, leidžiantis prieiti prie išvadų, yra mechanizmas, kuris nieko nebeprikausto, o

⁵⁴ P.N. Evdokimov, „Beprožiška Dievo meilė“ (it. *L'amore folle di Dio*), San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 2015, p. 63.

⁵⁵ F. Dostojevskij, „Nusikaltimas ir bausmė“ (it. *Delitto e castigo*), Mondadori, Milano 2010, p. 188

ir pačios išvados prie nieko nebeveda⁵⁶. Galime kalbėti pačius tikriausius dalykus, tačiau jei jie neįvyksta priešais mūsų akis kaip konkretus, patrauklus grožis („*pulchritudo est splendor veritatis*“⁵⁷, grožis yra tiesos spindesys, tvirtina šv. Tomas), jie nieko nebeaprikausto, nei mūsų, nei kitų. Išties, kaip tęsia von Balthasar, „jei *verum* trūksta to *splendor*, kurį šv. Tomas laiko grožio įspaudu, tuomet tiesios suvokimas lieka tiek pragmatiškas, tiek formalus“⁵⁸.

b) Taisyklių gausėjimas

Yra manančių, kad priešnuodis nihilizmui yra *etika*. Tokiu būdu dažnėja apeliavimas į pareigingumą, į tai, „ką reikia daryti“. Galbūt tai gali sužadinti paklusnumą, pagarbą, tikintis išgyventi ir pasiekti tam tikros naudos, tačiau tai visiškai neatsako „aš“ jaučiamam nepatogumui, jo prasmės prašymui. „Kai nėra prasmės, lieka tik pareiga, bevertis pareigingumas, kuris mane dar labiau traukia gilyn“⁵⁹, rašė anksčiau cituotas jaunuolis. Tokią nuojautą puikiai išreiškia Tolstojus: „Visada, po tokių nubudimų, Nechliudovas nustatyda-

⁵⁶ H.V. von Balthasar, „Formos suvokimas. Garbė. Teologinė estetika“ (it. *La percezione della forma. Gloria. Una estetica teologica*), I tomas, Jaca Book, Milano 2005, p. 11.

⁵⁷ „*Pulchritudo consistit in duobus, scilicet in splendore, et in partium proportione. Veritas autem habet splendoris rationem et aequalitas tenet locum proportionis*“ (San Tommaso, *Commentum in Primum Librum Sententiarum*, distinctio III, quaestio II, expositio primae partis).

⁵⁸ H.V. von Balthasar, „Formos suvokimas. Garbė. Teologinė estetika“ (it. *La percezione della forma. Gloria. Una estetica teologica*), op. cit., p. 138.

⁵⁹ Cituotas įvade, p. 12.

vo taisykles, kurių pasižadėdavo laikytis per amžius; rašydavo dienoraštį, ir pradėdavo naują gyvenimą, iš kurio tikėdavosi daugiau niekada neišklysti: *turning a new leaf* [atversti naują puslapį], kaip pats sau sakydavo. Tačiau netrukus, kiekvieną kartą, [...] vėl nupuldavo, ir dažnai nupuldavo dar žemiau, negu taškas, nuo kurio buvo atsispyręs⁶⁰. Etikos nepakanka, net jei ji ir skambėtų įtikinamai. Ir vėl von Balthasar mums atskleidžia giliają to priežastį: „Jeigu *bonum* trūksta tos *voluptas* [to žavesio, kuris patraukia mūsų asmenį ir leidžia patirti pilnatvę bei malonumą], kuri šv. Augustinui yra jo grožio ženklas, tuomet santykis su gėriu lieka praktiškas ir hedonistinis“⁶¹.

Mums visiems puikiai žinoma, kokie trapūs mūsų bandymai atrasti atsakymą išsipildymo, pilnatvės troškimui, kai jo tikimės iš savo moralinių pastangų ar tam tikrų įsipareigojimų. Ir nors suaugę išmokstame susitaikyti su tuo, kad gyvenimo planai, programos ir tai, „ką reikia padaryti“ negali patenkinti to poreikio, kurį jaučiame giliai savyje, jaunimą tokia tuštuma ir toks alkis tiesiog degina, net kai jie užslėpti, todėl jauni žmonės ieško bet kokio, net ir prieštaringo būdo save patenkinti arba pabėgti. Prieš kelis mėnesius „Corriere della Sera“ išėjusiame straipsnyje pavadinimu „Trapūs ir vieniši: taip nupuola mūsų jaunimas“, Susanna Tamaro rašė: „Nėra savaitgalio, kuris mums neatneštų liūdnos kronikos apie grupes draugų, kurie miršta gatvėse, besibaigiant linksmybių nakčiai diskotekoje.

⁶⁰ L. Tolstoj, „Prisikėlimas“ (it. *Resurrezione*), Sansoni, Firenze 1965, p. 136.

⁶¹ H.V. von Balthasar, „Formos suvokimas. Garbė. Teologinė estetika“ (it. *La percezione della forma. Gloria. Una estetica teologica*), op. cit., p. 138.

Idant būtų ribojama tokia tragiška tikrovė, siūlomos naujos strategijos: daugiau kontrolės, blaivumo patikra išėjus iš klubo, viešasis transportas, kuris galėtų parvežti jaunuolius namo sveikus ir saugius. Žinoma, tokie veiksmai reikalingi, ir iš dalies naudingi, tačiau jie nedaug skiriasi nuo bandymo apverti prarają spygliuota viela. Žinoma, kažkas išsigelbėtų, tačiau praraja vis tiek išlieka priešais mus [...]. Mane stebina tai, kad net kartojantis tokiems įvykiams, niekas nesustoja ir nepagalvoja: kas čia vyksta?⁶²

Atsidūrus priešais egzistencinę prarają, negalima tikėtis, kad viską išspręs „spygliuota viela“. Norint apsaugoti gyvenimą nuo tuštumos, neužtenka taisyklių, kartelių, ribojimų. Ne tai atsako į mūsų būties slėpinį, ir patirtis mums nuolat tai patvirtina. Niekas nepasikeičia net ir tada, kai rafinuotai apeliuojame į tai, ką graikai vadino „susilaikymu“, ribojimo etika, kuri mus apsaugo nuo impulsų, siekių bei per didelių troškimų. Galimberti rašo: „Norėčiau, kad mūsų kultūra, nežinanti troškimų ribų, susigrąžintų tokią ribojimo kultūrą“⁶³.

Ar tai reiškia, kad troškimas yra defektas, kurį reikia pašalinti? Matant jo beribiškumą, nesaikingumą, kuris mums neduoda ramybės, nuo graikų laikų iki šių dienų, rodos, nėra geresnės strategijos, kaip tik jį sumažinti. Tačiau tokia kartais net ir arši kova, besisten-gianti jį įsprausti į priimtinas ribas, tik patvirtina jo struktūrinį beribiškumą ir gąsdinantį nesaikingumą.

⁶² S. Tamaro, „Trapūs ir vieniši: taip nupuola mūsų jaunimas“ (it. *Fragili e soli, così cadono i nostri ragazzi*), Corriere della Sera, 18 ottobre 2019.

⁶³ U. Galimberti, „Graikiškasis ribos jausmas“ (it. *Il greco senso della misura*), D la Repubblica, 2019 m. lapkričio 16 d., p. 182.

Kiekvienas nepavykęs bandymas supančioti troškimą apribojimais ir taisyklėmis tik įrodo jo nesumenkinamumą, atskleidžia, kad mūsų širdies gilumoje išlieka šv. Augustino *cor inquietum*.

c) Nuleisti troškimo kartelę

Kaip pastebi Luisa Muraro, bandymas susiaurinti bei užslėpti troškimą vyksta nuolat ir yra itin paplitęs: „Prieštarą ir apgaulę atneša pastangos tapti nuosai-kingesniais: pasitenkiname mažais dalykais. Apgaulė prasideda tada, kai imame nuvertinti savo poreikių didumą, ir pradedame galvoti, kad reikia juos sumažinti iki savo jėgų lygio, kuris, žinoma, labai ribotas“. Tai priveda prie to, kad prisitaikome prie „netikrų troškimų, kuriuos matome reklamose, užsibrėždami bet kokius tikslus, nebesiekiamo savo tikrųjų interesų, nebeužsiimame tuo, kas išties mus domina, nebeieškome, kas mums vertinga“, autentiška; „galiausiai vargstame daugiau, kad įsigytume mažiau“⁶⁴. Nuleidžiame savo troškimo kartelę, bandydami apgauti savo širdį. Vienas vaikinys mano parašė: „Man sunku gyventi pagal savo troškimą, dažnai nusileidžiu, pasitenkinu daug mažesniais dalykais“. Montale yra pasakęs: „Tuštumą užpildome Beverčiais dalykais“⁶⁵. „Laiką prastumti galima tik užverčiant jį užsiėmimais, užpildančiais tuštumą. O kadangi nedaug tėra tokių žmonių, kurie pajėgia nesvyruodami žvelgti į tą tuštumą, taip atsiranda

⁶⁴ L. Muraro, „Moterų Dievas“ (it. *Il Dio delle donne*), Mondadori, Milano 2003, pp. 31-32.

⁶⁵ E. Montale, „Mūsų laiku“ (it. *Nel nostro tempo*), Rizzoli, Milano 1972, p. 18.

socialinis poreikis kažką daryti, net jei tas kažkas reikalingas vien tik tam, kad nuskausmintų blankią nuojautą, jog ta tuštuma mumyse ir vėl pasirodys⁶⁶.

Ar šiandien yra kas svarbiau nei atrasti, koks yra autentiškas mūsų troškimo audinys? De Lubac pastebi: „Tai, ką svarbiausia išryškinti, nėra tai, kiek kiekvienas turi sumokėti žmogiškajam silpnumui (ir vieni skaudžiau nei kiti), bet mūsų troškimo prigimtis ir reikšmingumas⁶⁷. Pats klastingiausias mūsų laikų pavojus yra būtent nepripažinti autentiško žmogaus troškimo kilnumo. Toks nepripažinimas gali pasireikšti įvairiais būdais ir būti visai skatinamas tų, kas yra suinteresuoti valdyti kitų gyvenimus.

Lewis sumaniai šią koncepciją perteikia Kipšo lūpomis: „Giliausi žmogaus polinkiai ir paskatos yra žaliava, atspirties taškas, kuriuos jis gauna iš Priešo [Dievo]. Todėl nustumti jį tolyn nuo jų – reiškia išlošti tašką; visada pageidautina net nereikšminguose dalykuose stengtis pakeisti tikruosius žmogaus polinkius pasaulietiškais matais arba prisitaikymu, arba mada⁶⁸. Tokia yra velniška taktika: prasiblaškyti mus atitolinti nuo giliausių mūsų impulsų, nuo mus sudarančių troškimų. Tačiau prasiblaškyti, kurį galingieji naudoja tam, kad mus atskirtų nuo mūsų pačių, trūkumai ima matytis tada, kai tikrovė mus sukrečia, kaip ir šiais Koronaviruso laikais, kuomet sutartinos apgaulės burbulas susprogsta. Cituodami reperį Marracash, ku-

⁶⁶ E. Montale, „Prastumti laiką“ (it. *Ammazzare il tempo*), in Id., *Auto da fè*, Il Saggiatore, Milano 1966, p. 207.

⁶⁷ H. de Lubac, „Ecclesia Mater“, in Id., *Meditazione sulla Chiesa*, vol. 8 – *Opera omnia*, Jaca Book, Milano 1979, p. 188.

⁶⁸ C.S. Lewis, „Kipšo laiškai“, Katalikų pasaulio leidiniai, Vilnius 2016, p. 65.

rio frazė skamba kaip įrašas ant kapo akmens, galima pasakyti, kad prasiblašymais „pripildau laiką, bet ne tuštumą“⁶⁹.

2. Mūsų žmogiškumas

Jeigu neįvyksta kažkas, kas pajėgia užkariauti mūsų būtį ir pažadinti susidomėjimą visa tikrove, viskas tampa svetima, kaip sako Joseph Roth: „Susvetimėjimas stiprėjo aplink kiekvieną iš jų, kiekvienas sėdėjo tarsi uždarytas stiklinėje sferoje, žvelgė į kitą jo nepasiekdamas“⁷⁰. Tačiau nei paprasčiausios kalbos, nesvarbu, ar jos pasaulietinės, ar religinės, nei apeliavimas į pareigą, į tai, ką „reikia padaryti“, net ir vardan religijos, negali iki galo panaikinti to troškimo nuovargio ir susidomėjimo užmigimo, apie kuriuos jau kalbėjome.

Apie tai liudija ir jauno bičiulio man parašytas laiškas: „Pastebiu, kad didžiausia mano pagunda yra galvoti, jog aš jau žinau atsakymą į klausimą: „Kas mus išplėšia iš nebūties?“. Tačiau faktai rodo, kad aš nuolat ant nebūties slenksčio. Viskas, ir mano mergina ar mokslai, ar net universiteto baigimas, gali tapti nuobodu, vienoda ir tam tikru būdu tolima [nepakankama troškimui numalšinti]. Aš tik vėliau suvokių tokią abejingumą [kurio neišvengia net ir artimi ryšiai], ir kuo daugiau į tai žvelgiu, tuo labiau man atrodo, kad tai prieštarauja viskam, ką manau žinąs. Pastebiu,

⁶⁹ „Visas šis niekas – Akys“ (it. *TUTTO QUESTO NIENTE – Gli occhi*), Marracash, 2019, © Universal Music.

⁷⁰ J. Roth, „Aklas veidrodis“ (it. *Lo specchio cieco*), in Id., *Il mercante di coralli*, Adelphi, Milano 1981, p. 63.

kad esu apsuptas nebūties, net ir kalbėdamas su savo kurso draugais: mūsų pokalbiai pažymėti nebūties, peršokame nuo vienos temos prie kitos, nebeatsimindami, apie ką ką tik kalbėjome. Tačiau tokiomis akimirkomis suprantu vieną dalyką: nebuvo sukurtas nebūčiai. Man reikia daugiau nei tušti tauškalai, man reikia kažko, kas mane suimtų ir išplėštų iš nebūties, tačiau atrodo, kad vien to suvokimo neužtenka, kad tą kažką aptikčiau“.

O aš manau, kad vis dėlto būtent toks suvokimas, kad nesame sukurti nebūčiai, yra esminė, būtina sąlyga, norint įvardinti tai, kas mus išplėšia iš nebūties. Svarbu atrasti savo žmogiškąjį polėkį, savo žmogiškumą.

Kas yra tas mūsų žmogiškumas, kuris nesileidžia apkvailinamas, iš kurio negalime pasijuokti, kuriam netinka bet koks mūsų pasirinktas atsakymas? Apgaulė ir prasiblaškyimas pridengia tą nepatogumą, bet neišplėšia mūsų iš nebūties. Net ir sužeistas, apleistas, padrikas mūsų žmogiškumas nesileidžia suklaidinamas, nesileidžia išjuokiamas pirmo pasitaikiusio praeivio, ir tai yra ženklas, kad jis ne toks padrikas, kaip mums atrodo. Net jei kartais, pristigus ištikimybės ar dėmesingumo, ar moralumo, sekame tuo, kas nėra tikra, ir leidžiamės nunešami, anksčiau ar vėliau būtent mummyse esantis žmogiškumas leidžia suprasti, kad nusekėme paskui didžiulę iliuziją, kaip sakoma François Furet knygos pavadinime, „Iliuzijos praeitis“ (it. *Il passato di un'illusione*), kuriuo turima omenyje komunizmo iliuzija.

Mūsų žmogiškumas yra kritinė, neišvengiama vaga. Tai atrandame per patirtį. Kaip rašo Lewis: „Patirtyje man patinka tai, kad ji yra tokia sąžininga. Galite pa-

sirinkti netinkamą kryptį daugybę kartų, bet atsimerkite ir jums nebus leista nueiti per toli prieš pamatant teisingą nuorodą. Galite būti apgavę save pačius, tačiau patirtis nesistengia jūsų apgauti. Visata sako tiesą, jei nuoširdžiai jos klausinėjate⁷¹. Tačiau esminis dalykas yra šis: patirtis tokia būna tuomet, kai egzistuoja vertinimas, įvertinimas, kai yra kriterijus, pagal kurį įvertinimas gali būti suformuluojamas. Kas yra tas kriterijus? Mūsų žmogiškumas. Jis nėra vien tai, kas mums kelia rūpesčių, našta, kurią savo nelaimėi turime nešti, bedugnė, kurios neįmanoma užpildyti ir kuri painioja visus mūsų ryšius su tikrove: ne, jis yra mūsų vertinimo kriterijus.

Dar dabar prisimenu, kaip džiūgavau, kai sąmoningai pastebėjau savo sugebėjimą vertinti, kuris leidžia išgyventi ryšį su visa kuo. Patirtis yra tam tikras išgyvenimas, įvertintas pagal mūsų žmogiškumo kriterijų – tą autentiškų poreikių ir akivaizdybių visumą, iš kurios esame sudaryti ir kuri aktyvuojasi bandydama pažinti visa tai, su kuo susiduria. Pastebėjau, kad ta poreikių ir akivaizdybių visuma, esanti manyje, yra esminis kriterijus, leidžiantis įvertinti viską, kas vyksta.

Būtent toks mūsų žmogiškumo polinkio pažinti suvokimas leidžia Giussani pasakyti: „Tik atidus ir švelnus bei aistringas savęs suvokimas gali mane atverti ir parengti pažinti“⁷², pastebėti tai, dėl ko verta gyventi. Turėtume savęs paklausti, ar mūsų žvilgsniui į save būdinga tokia pati aistra, dėmesingumas ir švelnumas:

⁷¹ C.S. Lewis, „Apstulbintas Džiaugsmo“ (it. *Sorpreso dalla gioia*), Jaca Book, Milano 1982, pp. 199-200.

⁷² L. Giussani, „Krikščionybės iššūkio ištakos“ (it. *All'origine della pretesa cristiana*), Rizzoli, Milano 2011, p. 3.

kartais atrodo, kad kalbame apie dalykus iš kitos galaktikos, nei ta, kurioje gyvename. Todėl palieka gilų įspūdį toks Giussani tvirtinimas: „Koks žmogiškas mano žmogiškumas!“⁷³. Koks žmogiškas mano žmogiškumas! Dažniau jaučiame baimę, o ne aistrą savo žmogiškumui, todėl būname tokie sutrikę, nepajėgūs pastebėti tiesos, galiausiai visas tampa abstraktu. „Bet greit jis tartum giliai įsimastė, net, tikriau sakant, kaip ir apsvaigo ir ėjo toliau, jau nebematydamas aplinkos, nė nenorėdamas jos matyti“⁷⁴.

Kuo atsainiau žvelgiame į savo žmogiškumą, tuo mums sunkiau suprasti viso to, kas mums įvyksta vertę, ir nesame tikri, kuria kryptimi turime pasukti. Tai visiškai priešinga tam, ką ispanų poetas Jesús Montiel susijaudinęs pastebėjo savo vaikuose Koronaviruso laikais: „Mano vaikai nesiliauja manęs stebinę. Izoliavimosi metu jie nė karto nepasiskundė, priešingai nei mes, suaugusieji. Jie priima situaciją, nes vaikui jo šeima yra įprasta aplinka. Pastebėjau, kad vaikas, augantis mylinčiame kontekste, kuris nebūtinai yra tobulas, daug daugiau ir neprašo. [...] „Mums užtenka jūsų“, sako. [...] Manau, kad vaikai yra įrodymas, kad mes nesame sukurti projektams, bet kad gyventume mylėdami ir mylimi. Tik taip esama situacija įgauna prasmę ir dabartis nesubyra“⁷⁵.

Vaikai nesunkiai aptinka tai, ko jiems reikia, kad gyventų: tai – tėvų esatis. O mes, suaugusieji, paradoksaliai tam priešinamės ir dažnai imame skųstis. Žinoma,

⁷³ L. Giussani, „Prisirišimas ir namai“ (it. *Affezione e dimora*), Bur, Milano 2001, p. 42.

⁷⁴ http://www.saltiniai.info/files/literatura/LG00/Fiodoras_Dostojevskis._Nusikaltimas_ir_bausm%C4%97.LG9600.pdf, p.1

⁷⁵ J. Montiel, *The Objective*, 2020 m. balandžio 2 d.

yra suaugusiųjų, kurie išlaiko ir pagilina paprastą vaikų žmogiškumą. Etty Hillesum yra puikus pavyzdys. Savo dienoraštyje ji rašė: „Dieve mano, dėkoju tau, kad sukūrei mane tokią, kokia esu. Dėkoju tau, nes kartais būnu tokia pilna platybės, kuri nėra kas kita, kaip tik aš, pripildyta tavęs“⁷⁶.

3. „Sugebėjimas „jausti“ visą žmogų“

Kas iš mūsų kiekvieną dieną bent akimirką yra jautrus sau, savo žmogiškumui? Dažnai su savimi elgiamės blogai, įsiutę koneveikiame savo žmogiškumą, kuris neleidžia melui mus suvilioti. Norėtume nuo jo pabėgti, bet kartu nesugebame jo išdildyti. Tai gerai apibūdina ta frazė, kurią Nietzsche leidžia ištarti keliautojui „Linksmajame moksle“: „Tas liepsnojantis tiesos, tikrovės, nepaviršutiniškumo, tikrumo troškimas! Kaip jo nekenčiu!“⁷⁷.

Todėl man didelį įspūdį paliko šv. Jono Pauliaus II frazė: „Jautrumas – tai sugebėjimas jausti visą žmogų“⁷⁸. Toks sugebėjimas jausti visą žmogų yra būtinas, kad gyventume, ir priešingas sentimentalizmui. Tačiau Giussani sako: „Reta tokių žmonių, kurie būtų jautrūs sau“⁷⁹. Jei pabandytume suskaičiuoti, kiek tokių pažįstame, galbūt ir vienos rankos pirštų būtų per

⁷⁶ E. Hillesum, „Dienoraštis. Pilnas leidimas“ (it. *Diario. Edizione integrale*), Adelphi, Milano 2012, p. 271.

⁷⁷ Plg. F. Nietzsche, „Linksmasis mokslas“ (it. *La gaia scienza*), Adelphi, Milano 1995, p. 223.

⁷⁸ K. Wojtyła, „Meilė ir atsakomybė“, Alka, Vilnius 1994, p. 269.

⁷⁹ L. Giussani, „Gyvenimo įvykis, tai yra istorija“ (it. *Un avvenimento di vita, cioè una storia*), Edit-Il Sabato, Roma-Milano 1993, p. 457.

daug. Šiandien taip dažnai paplitęs pyktis, žiaurumas savo, kitų ir tikrovės atžvilgiu.

Vis dėlto tai, ką kiekvienas trokšta patirti, yra būtent šis jautrumas savo žmogiškumui, kaip rašo Camus „Kaliguloje“: „Viskas atrodo taip sudėtinga. Ir vis dėlto tai taip paprasta. Būčiau turėjęs mėnulį, Drusila, pasaulį, laimę, viskas būtų buvę kitaip. Tu tai žinai, Kaligula, kad galėčiau būti jautrus. Jautrumas! Tačiau kur jo tiek rasti, kad numalšintų mano troškulį? Kur rasti gilią it ežeras širdį? [...] Nėra nieko, kas man tiktų, nei šiame pasaulyje, nei kitame. Ir vis dėlto esu tikras, kad ir tu esi toks [...], kad man užtektų neįmanomo. Neįmanomo! Jo ieškojau pasaulio ir savo pakraščiuose [to visi ieškome] [...], tiesiu rankas, bet sutinku tik tave, visada tik tave, tarsi spjūvį į veidą. Tave, kuris spindinčioje ir švelnioje žvaigždžių šviesoje [...] man esi tarsi žaizda, kurią norėčiau nagašis nuo savęs nudrėksti“⁸⁰.

Jei nerandame „kažko“, kas mums leistų jautriai pažvelgti į savo troškulį, į savo žmogiškumą, galiausiai juos matome kaip žaizdą, kurią norime nusidrėksti, o tai priešinga meilei. O kodėl norime ją nusidrėksti? Kad nejaustume dramos, kad kuo labiau ją užgniauztume, kad nejaustume, jog iš tiesų mums visiškai nepakanka visų tų dalykų, į kuriuos sudedame viltis, kad neturėtume susidurti su ta disproporcija, esančia tarp to, ko trokštame, ir to, ką pavyksta gauti. Kaip sako Camus: „Nėra nieko, kas man tiktų“, arba kaip meilės ryšį apdainuoja Guccini: „Matai, brangioji, sunku paaiškinti, / sunku suprasti, jei dar nesupratai... // Tu esi

⁸⁰ A. Camus, „Kaligula“ (it. *Caligola*), in Id., *Tutto il teatro*, Bompiani, Milano 1993, pp. 113-114.

daug, nors tavęs ir negana, / [...] tu esi viskas, bet visko yra per mažai“⁸¹.

Tai nurodo alternatyvą: jautrumas („Jautrumas – tai sugebėjimas jausti visą žmogų“) arba neapykanta savo žmogiškumui („žaidza, kurią norėčiau nagais nuo savęs nudrėksti“). Kaip dažnai kamuojamės, kad nesugebame susitvarkyti su savo žmogiškumu, jo užspausiti. Nepaisant visų pastangų jį nutildyti, kai mažiausiai to tikimės, jis sprogs, priverčia jį išgirsti.

Milosz „Miguelis Manjara“ puikiai nupasakoja tokią patirtį. Manjara visiškai pasileidžia, tačiau tai nesugeba užpildyti jo žmogiškumo, jo troškimo bedugnės. „Valkiojau Meilę malonumuose, purve, mirtyje [...]. Mintu karčiomis nuobodulio uolos žolėmis. Tarnavau Venerai su pykčiu, vėliau – su pagieža ir pasibjaurėjimu [...]. Žinoma, jaunystėje ir aš, kaip ir jūs, ieškojau apgailėtino džiaugsmo sekti tuo, ko jūs niekad nepažinsite: begaline, miglota ir saldžia meile. [...] Ak! Kaip užpildyti šią gyvenimo bedugnę? Ką daryti? Nes troškimas lieka, vis stipresnis, beprotiškesnis nei bet kada. Tai – tarsi gaisras jūroje, kuris sviedžia savo liepsnas į pačią giliausią visatos nebūties tamsybę!“⁸².

Troškimas išlieka, nenusileidžia, jis stipresnis nei bet kada, nepaisant nieko. Toks tas netikėtumas, apie kurį kalbėjome. Neužgęsta: kuo ilgiau gyveni, kuo labiau stengiesi, bandai jį patenkinti ar užslopinti, tuo labiau jis auga.

⁸¹ „Matai, brangioji“ (it. *Vedi cara*), žodžiai ir muzika F. Guccini, 1970, © EMI.

⁸² O.V. Milosz, „Miguel Mañara. Mefiboseth. Saulo di Tarso“, Jaca Book, Milano 2010, pp. 27-28.

Niekas, pasak šv. Augustino, neprilygsta žmogaus širdies gelmei, kuri virpa kiekviename iš mūsų: „Jei bedugnė yra gelmė, ar negalime žmogaus širdies laikyti bedugne? Kas gali būti giliau už šią bedugnę? Žmonės gali kalbėti, gali būti matomi jų kūno veiksmai, jie gali būti išgirsti, kai kalba: bet į kieno mintis galime prasiskverbti, kieno galime perprasti širdį? Ką žmogus savyje daro, ką gali, ką svarsto, ką turi, ko nori ir ko nenori – kas gali tai suprasti? Todėl manau, kad vertai bedugne galima vadinti žmogų, apie kurį kitur pasakyta: „Prisiartins žmogus su gilia širdimi, ir Dievas bus išaukštintas“⁸³.

Tačiau pakartokime dar kartą: kas mus išplėšia iš nebūties, kas gali užpildyti šią gyvenimo bedugnę, tą neišdildomą troškimą, tokį nepatogų ir didį, „dar didesnę už šią visatą“⁸⁴, mumyse esančio žmogiškumo bruožą, kuris atskleidžia mūsų bandymų nepakankamumą?

⁸³ Plg. Šv. Augustinas, „Psalmyno paaiškinimai“ (it. *Esposizione sui Salmi*), 41,13.

⁸⁴ G. Leopardi, „Mintys“ (it. *Pensieri*), LXVIII, in Id., *Poesie e prose*, op. cit., p. 321.

3 SKYRIUS

„CARO CARDO SALUTIS“

„*Caro cardo salutis*“. „Kūnas yra išganymo klausimo ašis“⁸⁵. Tai – Tertuliano, Bažnyčios Tėvo, žodžiai. Jie gali pasirodyti gana paslaptingi, tačiau jų reikšmė paaiškėja iš karto, vos pažvelgus į savo patirtį: kas (jei įvyko, kai įvyko) pajėgė mus išplėsti iš nebūties?

1. Kūniška esatis

Jauna moteris man atsiuntė laišką kaip savo indėlį gvildenant šią temą⁸⁶. Laiške paprastai ir aiškiai išryškinamas mums rūpimas klausimas. Taigi, verta jį perskaityti. Manau, kad kiti, nors ir išgyvendami skirtingas situacijas, lengvai save atpažins.

„Kai klausiu savęs, kas mane išplėšia iš nebūties, negaliu neprisiminti visos savo istorijos iki pat šios dienos. Du konkretūs momentai giliai man įstrigę, ir prisimenu juos, kai susimąstau apie tą nebūtį. Pirmasis – tai prisiminimas iš vaikystės, tas begalinis neproporcingumas, kurį jausdavau, kai žvelgdavau į žvaigždes. Mane stulbindavo mintis, kad aš esu niekas begalinės visatos atžvilgiu. Ir kartais naktimis man tai

⁸⁵ Tertulliano, „De carnis resurrectione“, 8,3: PL 2,806.

⁸⁶ Kalbama apie kvietimą atsiųsti savo pasisakymus klausimu „Kas mus išplėšia iš nebūties“; žiūrėti čia, p. 3-4.

neleisdavo užmigti, nes mano gyvenimas man atrodė tik beprasmė akimirka laiko tėkmėje. Kartą, grįždama namo su mama po sukinėjimosi po parduotuves (o tai dažniausiai man baisiai patikdavo), įsėdau į mašiną be galo liūdna (toks liūdesys pamažu tapo vis artimesnis). Pasakiau mamai: „Būna dienų, kai, rodos, nieko ypatingo neįvyko, bet staiga man pasidaro taip liūdna, ir nežinau kodėl“. Likusį kelionės laiką mes nepratarėme nė žodžio, fone grojo radijas. Begalinis liūdesys, vedantis į nebūtį. Susipažinau su judėjimu (ir kartu su krikščionyste), kai pradėjau mokytis naujoje mokykloje, įkurtoje judėjimo šeimoje. Praėjus porai metų po mano tėvo ligos ir mirties (man buvo septyniolika), nutariau priimti pirmąją Komuniją ir prisijungti prie judėjimo. Pirmaisiais studijų metais susipažinau su kunigu. Matydamas, kad išgyvenu sudėtingą situaciją, jis man davė laišką, kurį tu parašei apie lytinį išnaudojimą (nors tai neturėjo nieko bendra su tuo, ką išgyvenau aš), „Sužeisti grįžkime pas Kristų“ („la Repubblica, 2010 m. balandžio 4 d.). Jame kalbėjai apie teisingumo troškulį, tačiau tai puikiai apibūdino mano troškulį apskritai. Sakei, kad tas troškulys yra „bekraštis“, „bedugnis“, kad jis „toks begalinis, kad negali būti numalšintas“. „Jei situacija yra tokia, pats aštriausias klausimas, kurio niekas negali išvengti, yra paprastas ir nenumaldomas: „*Quid animo satis?*““. Kaip apskritai galėjai užduoti tokį klausimą? Kaip galėjai tikėtis, kad yra kažkas, kas į jį atsako, jį numalšina? Aš perskaičiau tą laišką daug kartų, viena savo svetainėje, ir apsiverčiau, galvodama: „Ar tikrai įmanoma, kad šis skausmas, šis amžinybės troškimas, ši žaizda būtų užpildyti? Kad yra kažkas, kas šiame pasaulyje gali juos išpildyti?“. Tai buvo pirmas kartas gyvenime,

kai pagalvojau, kad įmanoma, jog yra kažkas tikras, kūniškas, konkretus, kas gali atsakyti į mano troškulį. Tarsi staiga visi elementai susijungtų į visumą: žmonės, kuriuos pažinau toje mokykloje, visiškai kitoks mano mokytojų žvilgsnis, akimirkos vasaros stovyklose, kai išsiplėsdavo mano širdis, ir virpėdama pati sau pagalvojau, kad tarsi visą gyvenimą bučiau laukusi išgirsti tai, ką išgirdau. Visa tai buvo konkretus Tu, atitinkantis mano žaizdą ir amžinybės troškimą: „Kažkas, kieno dėka anapus yra čia ir dabar: Kristus, Slėpinys, tapęs kūnu“. Šie metai tapo meilės šiam konkrečiam kūnui, konkrečiam Tu, istorija. Šiomis karantino savaitėmis imu suvokti, kad Kristus mane užkariavo, leisdamas pamatyti, patirti, kad mano liūdesys nėra pasmerktas nebūčiai“.

Tačiau susitikus tokią kūnišką esatį, kuri išplėšia iš nebūties, viskas toli gražu nesibaigia. Dėl įvairių nutikimų gyvenime, kartais kylančių iš mūsų išdidumo ar silpnumo, dėl sunkumų, kurie iškyla ir mus išmuša iš vėžių, būna, kad pasiklystame, kad atsiduriame toli nuo tos sutiktos esaties, ją apleidžiame. Net ir tokiais atvejais, tik tai, kas kūniška, gali mus ir vėl patraukti. Prieš keletą mėnesių viena studentė man parašė: „Prieš metus, prislėgta kai kurių dalykų, kuriuos nešiojau savyje, bėgau nuo tos draugijos, net jei ir pripažinau, kad ji būtina mano gyvenimui. Pati savęs nebeatpažinau. Mano žvilgsnis buvo užgesęs, tuščias, o širdis – tokia pavargusi, kad net norėjau išnykti. Maniau, kad man jau nebėra vilties. Maniau, kad jau nebeatsigausiu. Tačiau kai kurių draugų, kurie manęs niekada nepaliko vienos, kurie rūpinosi manimi ir mano širdimi, dėka, ar pabandžiau pradėti iš naujo. Mano atspirties taškas buvo būtent tie veidai, kurie žvelgė į mane su tokia

meile ir tokiu jautrumu, kokių aš pati sau tą akimirką nepajėgiau jausti“.

Kaip puikiai veikia tas mummyse esantis *detektorius!* Kai žmogus pajaučia tokį švelnumo kupiną žvilgsnį, kuris apkabina visą „aš“, iškart tai pastebi!

Laiške tęsiama: „Dažnai aš savęs klausdavau: jei aš pati nesugebu savęs mylėti, kaip tai įmanoma kitiems? Kodėl jie turėtų mane mylėti? Kokią širdį turi turėti tie žmonės? Norėjau suprasti. Tuomet leidausi į paieškas. Tai buvo itin pilni, intensyvūs, sunkūs, bet nepaprastai gražūs metai. Nesuklysiu sakydama, kad tai buvo metai, kurie mane itin paveikė ir pripildė gyvenimą; ne dėl to, kad aš tapau geresnė ar kad tas mano išgyventas skausmas ir tos baimės būtų pradingę, bet konkrečių veidų dėka patyriau tą „neįsivaizduotą, neįsivaizduojamą, niekada nepatirtą atitikimą širdžiai“⁸⁷. Norėčiau, kad visi galėtų išgyventi tokio susitikimo ir tokios draugystės, kokius patyriau aš, grožį. Nuostabu gyventi su tikrumu, kad radau didžią draugiją savo širdžiai. Noriu į ją tvirtai įsikibti. Nebegaliu jos prarasti, kad sekčiau savo mintimis, nes niekada taip aiškiai nesuvokiau, kad tik šioje vietoje visa aš esu priimama ir mylima: mano silpnybės, mano baimės, mano skausmas ir mano poreikiai; tik čia galiu rimtai pažvelgti į save ir nieko nepalikti nuošalyje, nieko nelaikyti savaime suprantamu dalyku. Pastebiu, kad tik šioje draugijoje atradau draugus, kurie myli mano širdį. Pačiai nuostabu, kad esu tokiai tikra, nes paprastai tokia nebūnu“.

⁸⁷ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, leidimas lietuvių kalba, *Fraternità di Comunione e Liberazione*, 2019, p. 17.

Kai susiduriame su mums skirtu tikro švelnumo kupinu žvilgsniu, suprantame, kad egzistuoja alternatyva neapykantai ir pykčiui sau.

Laiške tęsiama: „Taigi, kas mane išplėšia iš nebūties? Kas mane iš nebūties išplėšė šiomis dienomis? Ši draugija“. O tai reiškia: tikra, kūniška, istorinė draugija. Tai yra kūnas, kuris išgelbsti gyvenimą. *Caro cardo salutis*: kūnas, ne mūsų mintys, ne mūsų vaizduotė, ne mūsų fantazijos, ne virtuali realybė, bet kūnas, tiksliau, kaip užbaigia ta mergina, „konkretūs veidai, kuriuose atrandu tą gėrio ir švelnumo žvilgsnį, kurie man primena apie Kitą, apie gyvą Tu, ir kurie man gražino gyvenimą“.

„Kūnas yra išganymo klausimo ašis“. Kūnas, atpažįstamas dėl savo išskirtinumo, kaip jaudinančiame autobiografiniame romane „Žvilgsnių namai“ pasakoja rašytojas Daniele Mencarelli: „Ties „Liberty“ vitrina stoviniuoja du jaunuoliai. Mama glėbyje laiko vaiką, o tėtis tuo tarpu su juo žaidžia, jam rodo vidinio kiemo fontaną ir tuo pačiu, besivaipydamas ir kaišiodamas liežuvį, juokina sūnų. Kai priartėju per arčiau nei metrą nuo jų, atsigręžia abu gimdytojai, o su jais – ir vaikas. Netenku žingsnių ritmo, ir kvaipo. Mažiukui kokie treji metai; apart akių, jo veidas neegzistuoja, vietoj nosies, burnos, tėra tik raudonos mėsos skylės. Nudelbiu akis į marmuro grindis, praeinu pro šalį į juos nebepažvelgdamas. [...] Tempiu laiką tikėdamasis, kad tie du jaunuoliai ir subjaurotas jų sūnus jau bus išėję. Vaiko juokas mane pasiekia pirmiausiai. Jie vis dar ten. Tačiau dabar jie ne vieni. Priešais juos yra vienuolė, ji sena, palinkusi į priekį, jos veidas prigludęs prie to baisaus vaikelio. „Juk tu – mamos ir tėčio gražuolis, ar ne taip?“. Paima jo ran-

kutę ir pabučiuoja, jis turbūt pajunta kutenimą ir ima kvatotis, vienuolei tikrai nemažiau kaip aštuoniasdešimt metų, jos veidas putlus, baltas kaip pienas. „Tai tu ne tik gražus, bet dar ir linksmas, ar taip patinka?“. Ir vėl priglaudžia rankutę prie lūpų, smakro, kad jam patiktų. Tuomet vienuolė išsitiesia, pažvelgia į motiną ir tėvą. „Ar negirdite, kaip jis juokiasi? Jame ne sidabras, bet auksas, gyvas auksas“. Pabučiuoja jį, nesirūpindama dėl to, kaip atrodo jo veidas, dėl nieko. Aš priblokštas, nesugebu suprasti, iššifruoti. Aš pamačiau kažką žmogiško ir kartu svetimo, tarsi būtų koks tolimų kraštų ritualas, nesugebu atrasti savyje priemonių, kad išversčiau tai į man pažįstamą kalbą [...] išbandžiau visus įmanomus būdus, man kilo pagunda viską nurašyti kaip pilkai apsirengusios senės beprotybę, tada – kaip skausmui kurčios ir aklos vienuolės fanatizmą, kad bet koku atveju įrodytų savo Dievo viršenybę, net ir priešais tokį subjaurojimą, tada – kaip spektaklį, suvaidintą puikios aktorės, kuri galbūt jau po akimirkos užsidariusi tualete nusiplovė lūpas, kuriomis bučiavo tą beformį veidą. Tačiau nei vienas paaiškinimas nesugeba užpildyti atskirties tarp to, ką pamačiau, ir mano logikos⁸⁸.

Rašytojas pabandė paaiškinti, atrasti kažką, kas jam žinoma, nuspėjama, suvokiama tame, ką jis pamatė, kas užvaldė jo mintis („kažkas žmogiško ir kartu svetimo“), kas jį patraukė ir tam tikra prasme prikaustė. Kaip dažnai užsispyrę bandome susiaurinti tą išskirtinumą, kuri matome, pritempti jį prie savo matų. „Žmogus yra taip prisirišęs prie sistemos ir abstrakčios

⁸⁸ D. Mencarelli, „Žvilgsnių namai“ (it. *La casa degli sguardi*), Mondadori, Milano 2020, p. 183-185.

dedukcijos, kad net būtų pasirengęs apgalvotai pakeisti tiesą, pasirengęs žiūrėti ir nematyti, klausytis ir negirdėti, kad tik pateisintų savo logiką⁸⁹.

Kas taip patraukė Mencarelli? Tas pats dalykas, patraukęs merginas, kurių laiškus citavau: žmogiškas išskirtinumas. Vienuolė nepasitraukė nuo to subjauroto vaikelio veido, priešingai, jam parodė švelnumą, gilią, svaiginančią, kūnišką simpatiją, pačia intensyviausia šio žodžio prasme, meilės sūkurį, kuriame buvo kažkas taip žmogiška, kad net pasirodė „daugiau“ nei žmogiška, „svetima“ – dieviška.

Tik kūnas, tik kūniška esatis gali išplėsti mus iš nebūties: esatis, kurios negali panaikinti jokios mūsų interpretacijos, nes ji mus taip pritraukia, pagauna, patraukia iki pat gelmių, ir pažadina mūsų troškimą tą pačią akimirką, kai leidžia patirti neįsivaizduojamą jo atitikimą. Kas nenorėtų, kad į jį būtų pažvelgta su tokiu švelnumu, kokį pajuto mūsų bičiulės ar su koku vienuolė žvelgė į tą vaikutį?

Tik susidūrimas su tokiu įsikūnijusiu žvilgsniu gali užpildyti „gyvenimo prarają“, apie kurią kalbėjo Milosz. Tik kūnas gali nugalėti nebūtį. Ne bet koks kūnas, ne bet kokia kūniška esatis, tačiau esatis, kurioje yra tai, kas atsako į mūsų laukimą, ir todėl gali patraukti mūsų būtį. Išties, egzistuoja ir toks kūnas, kuris palieka kartėlį, kuris metasi į vienvėdės kupino gyvenimo nuobodulį, kaip atsitikdavo Migeliui Manjarai prieš susitinkant Girolamą ir tą naujieną, kurią ji įnešė į jo gyvenimą. Kaip rašo de Lubac: „Niekas, ką žmogus sukuria ar suplanuoja, neišplėš žmogaus iš vienvėdės. Priešingai, vienvėdė vis labiau augs jam vis geriau pa-

⁸⁹ F. Dostojevskis, „Užrašai iš pogrindžio“, op. cit., p. 35.

žįstant save, nes ji nėra kas kita, kaip priešingybė bendrystei, kuriai žmogus yra kviečiamas⁹⁰.

2. Jėzus iš Nazareto

Kas gali nugalėti mūsų nihilizmą? Tik mus pritraukianti esatis, kūnas, kuris su savimi, savyje, nešasi tai, kas atsako į mūsų laukimą, į mūsų troškimą, į mūsų prasmės, meilės, pilnatvės ir pagarbos poreikį. Iš nebūties mus gali išplėsti tik „tas“ kūnas, kuris gali užpildyti „gyvenimo bedugnę“, „beprotišką troškimą“ būti išpildytiems, dar kartą paantrinant Milosz.

Jei neišgyvename tokios patirties, liekame nihilistai, nors ir būtume kultūriškai išmokyti religinių kalbų ir imtumėmės pačių įvairiausių veiklų, nes „argumentai, remiantys tiesą“, apie kuriuos kalbėjo Balthasar, ir „tai, ką reikia padaryti“, nepajėgia mūsų „pagauti“, patraukti mūsų „aš“; ir anksčiau ar vėliau (dažniausiai anksčiau) viskas tampa nuobodu.

Toks švelnumo mūsų žmogiškumui kupinas žvilgsnis atėjo į pasaulį per kūną Žmogaus, žydo Jėzaus iš Nazareto, prieš du tūkstančius metų. „Per Įsikūnijimą amžinasis Logos Save taip susiejo su Jėzumi, kad [...] Logos nebegali būti apmąstomas nepriklausomai nuo Savo ryšio su žmogumi Jėzumi. [...] Kiekvienas, kas užmezga ryšį su Logos, paliečia Jėzų iš Nazareto. [...] Jis yra pats Logos, kuris žmoguje Jėzuje yra istorinis subjektas. Žinoma, Dievas paliečia žmogų įvairiausiais būdais, ne tik per sakramentus. Tačiau Jis visada jį pa-

⁹⁰ H. de Lubac, „Ecclesia Mater“ in Id., *Meditazione sulla Chiesa*, op. cit., pp. 161-162.

liečia per žmogų Jėzų, kuris yra Jo saviraiška istorijoje ir mūsų tarpininkas amžinybėje⁹¹.

Šis įvykis – Įsikūnijimas – yra vandenskyra žmogaus istorijoje ir niekas nebepajėgs jų atskirti. Todėl Giussani tvirtina: „Žodžio, tapusiu kūnu, esatis yra kūne, kuri galime atpažinti; jei Žodis tapo kūnu, tai lygiai taip pat Jį sutiksime *kūne*“⁹². Kas Jį aptinka, pajunta, kad susidūrė su pačiu svarbiausiu savo gyvenimo įvykiu. Būna labai aišku, kai tai įvyksta. Grįžkime prie vieno iš reikšmingiausių Evangelijos pasakojimų, bandydami susitapatinti su ta moterimi, kuri ateina pas Jėzų, atsinešdama savo skausmą, poreikius, kartėlį dėl viso padaryto blogio, nesugebėjimą atrasti ramybės, neįautrumą sau, galbūt tą impulsą nusidrėksti savo žmogiškumą, tą troškimą, kuri taip nevykusiai bandė patenkinti. Ir vis dėlto, būtent tas jos žmogiškumas, tas poreikis būti mylimai, pajusti tikrą žvilgsnį, leido jai pastebėti netikėtumą, t.y. Jėzaus esatį.

„Vienas fariziejus užsiprašė Jėzų pietų. Atėjęs į fariziejaus namus, jis sėdo prie stalo. Ir štai moteris, kuri buvo žinoma mieste nusidėjėlė, patyrusi, kad jis fariziejaus namuose, atsinešė alebastrinį indą kvapaus tepalo ir, verkdamas priėjusi iš užpakalio prie jo kojų, ėmė laistyti jas ašaromis, šluostyti savo galvos plaukais, bučiavo jo kojas ir tepė jas tepalu. Tai matydamas fariziejus, kuris buvo Jėzų pasikvietęs, samprotavo pats vienas: „Jeigu šitas būtų pranašas, jis žinotų, kas tokia ši moteris, kuri jį paliečia, – kad ji nusidė-

⁹¹ J. Ratzinger, „Kristus, tikėjimas ir kultūrų iššūkis“ (it. *Cristo, la fede e la sfida delle culture*), Asia News, n. 141/1994.

⁹² L. Giussani, „Jėzaus žavesys“ (it. *L'attrattiva Gesù*), Bur, Milano 1999, p. 123.

jėlė!“ O Jėzus prabilo: „Simonai, turiu tau ką pasakyti“. Tas atsiliepė: „Sakyk, Mokytojau!“ „Skolintojas turėjo du skolininkus. Vienas buvo skolingas penkis šimtus denarų, o kitas – penkiasdešimt. Jiems neturint iš ko atiduoti, jis dovanojo abiem. Katras labiau jį mylės? Simonas atsakė: „Manau, jog tasai, kuriam daugiau dovanota“. Jėzus tarė: „Teisingai nusprendei“. Ir, atsisukęs į moterį, jis tarė Simonui: „Matai šitą moterį? Aš atėjau į tavo namus, tu nedavei man vandens kojoms nusimazgoti, o ji suvilgė jas ašaromis ir nušluostė savo plaukais. Tu manęs nepabučiavai, o ji, vos man atėjus, nesiliauja bučiavusi man kojų. Tu aliejumi man galvos nepatepei, o ji tepalu patepė man kojas. Todėl aš tau sakau: jai atleidžiama daugybė jos nuodėmių, nes ji labai pamilo. Kam mažai atleista, tas menkai myli“⁹³.

Čia susiduriame su tuo „negirdėtu realumu“, apie kurį kalba Benediktas XVI, kai tvirtina, kad „tikroji Naujojo Testamento naujybė yra ne naujos mintys, bet paties Kristaus, suteikiančio mintims kraują ir kūną – negirdėtą realumą, pavidalas“⁹⁴. Manau, kad kiekvienas iš mūsų norėtų, kad mus pasiektų toks žvilgsnis, ką bebūtume padarę, kur bebūtų pasukęs mūsų gyvenimas.

Ko reikėjo tai moteriai, kad būtų „pagauta“ Kristaus žvilgsnio? Tik jos žmogiškumo, net jei jis ir sužeistas, apsilėidęs, kitaip tariant, toks kaip visų. Kai ji sutiko tą Žmogų, jos žmogiškumas kartu su visomis padarytomis klaidomis buvo taip patrauktas, kad nebuvo įmanoma jos sustabdyti: ji iškentėjo kitų priešiškumą

⁹³ Lk 7,36-47

⁹⁴ Benediktas XVI, Enciklika „Deus caritas est“, 12.

ir nepritarimą, ir nuėjo į pietus, kad nuplautų Jėzaus kojas savo ašaromis. Susitapatinimas su Evangelija yra vienas iš gražiausių dalykų, kuriuos mums perdavė kun. Giussani. Išties, dažnai skaitome šiuos pasakojimus, tarsi jie būtų savaime suprantami, taip panaikindami jų faktinę, istorinę, gyvybišką reikšmę. Tačiau kas kartą grįždamas prie Evangelijos epizodų ir susitapatindamas su aprašytais įvykiais, Giussani mums „parodė“, kaip juose Jėzus kreipdavosi į sužeistą ir ribotą žmogiškumą tų, kuriuos susitikdavo. Niekas Jo nesustabdydavo. Ir niekas Jo nesustabdo dabar. Būtent tokį mūsų žmogiškumą (dažnai išgyvenamą kaip trukdį, nes neaišku, nepatinka, aptinkame tiek daug trūkumų) Kristus paliečia iki pat gelmių, kreipiasi būtent į jį, ir be jo Jam nebūtų, kaip patekti į tavo ir į mano gyvenimą, nerastų, už ko užsikabinti. „Tik Dievas aptinka gilų sąmonės tašką, kuriame žmogus, koks bebūtų jo gyvenimas ir nuodėmės, tikrai yra žmogus ir tampa žmogus. Galiausiai išganymas yra Kristus, pasiekiantis pačią žmogaus gelmę, kuri yra vertingesnė už jo nuodėmes“⁹⁵, rašo François Varillon.

Kristaus žvilgsnis perskaito gilų mūsų pilnatvės troškimą. Apie tai neseniai priminė ir popiežius Pranciškus: „Mes gimėme su *neramumo sėkla*. Dievas panorėjo, kad būtume tokie: neramūs atrasti pilnatvę, neramūs atrasti Dievą, dažnai net nežinodami, kad turime tokį nerimastingumą. Mūsų širdis nerami, mūsų širdis ištroškusi: ji trokšta susitikti Dievą. Ieško Jo, dažnai klaidingais keliais, paklysta, tuomet grįžta, ieško Jo... Iš kitos pusės, Dievas trokšta susitikimo taip

⁹⁵ F. Varillon, „Tikinčiojo keliai“ (it. *Traversate di un credente*), Jaca Book, Milano 2008, p. 98.

stipriai, kad atsiuntė Jėzų, idant mus sutiktų, kad atsakytų šiam nerimastingumui“⁹⁶.

Jokia žmogiška būtybė niekada nėra pajutusi tokio radikalaus pripažinimo, kokį į istoriją atnešė šio žmogaus, Jėzaus iš Nazareto, žvilgsnis; jokia moteris nėra girdėjusi, kad apie jos sūnų būtų kalbama su tokiu autentišku jautrumu, su tokiu pozityviu jo likimo pripažinimu, visiškai nepaisančiu galimos sėkmės ar nepasisekimo. Tokiu svaiginančio pripažinimo kupinu žvilgsniu, tai moteriai, kuri jo kojas plovė ašaromis, Jėzus pasakė: „„Atleidžiamos tau nuodėmės“. Sėdintieji kartu už stalo pradėjo svarstyti [tai – priešinimasis naujovei, kuri iškelia klausimų]: „Kas gi jis toks, kad net ir nuodėmes atleidžia?!“ [jų balse nėra nuostabos, tik atmetimas, tarsi laikytų Jį piktžodžiautoju]. O jis dar tarė moteriai [nes niekas negali pakeisti Jo žvilgsnio į ją]: „Tavo tikėjimas išgelbėjo tave. Eik rami!“⁹⁷. Šis žvilgsnis niekada nebus nušluotas nuo žemės paviršiaus, todėl tai, ką sakome apie save pačius, tai, ką tu sakai apie save patį ar save pačią, nebėra galutinis žodis.

Tai, kas išplėšė Evangelijoje minimą nusidėjėlę iš nebūties, nebuvo jos mintys, jos pasiryžimai, jos pastangos, bet Esatis, kuri ją taip pamilo ir atskleidė jos asmeniui, jos žmogiškumui savo prielankumą, kad ją užkariavo. Visas tolimesnis jos gyvenimas buvo perkeistas, apverstas to susitikimo: jai neberūpėjo kitų žvilgsniai, nes ją apibrėžė Jėzus, Jo žvilgsnis, Jo įsikūnijusi esatis. Niekas kitas gyvenime nėra taip į ją

⁹⁶ Pranciškus, Homilija iš šv. Mortos koplyčios, 2020 m. balandžio 26 d.

⁹⁷ Lk 7,48-50.

pažvelgęs, kaip tas žmogus. Antraip ji nebūtų jėjusi į tuos namus, nebūtų plovusi Jo kojų savo ašaromis, nebūtų jų nušluosčiusi savo plaukais. Kokią patirtį ji turėjo išgyventi, kokio tikrumo turėjo pasisėmti, kad mestų tokį iššūkį aplink stalą susėdusiems fariziejams ir visam miestui! Be tokio tikrumo esame priklausomi nuo savo ir kitų komentarų. Tačiau visas mūsų ir aplinkinių mintis viršija tas žvilgsnis, kurio jokia pasaulio valdžia negali panaikinti: tos mintys nedingsta, bet mūsų taip greitai nebeužblokuoja.

Kartu su von Balthasar galime pasakyti, kad kalbama apie „tikrumą, kuris remiasi ne žmogaus protui būdinga akivaizdybe, bet ta akivaizdybe, kurią atskleidė dieviška tiesa: ne tuo, ką pagavome, bet tuo, kad buvome pagauti“. Teologas iš Bazelio tęsia: „Tai – šiandieniniam krikščioniškumui gyvybiškai svarbus klausimas“. Nes tikėjimas tampa įtikimas mus supančiam pasauliui tik tuo atveju, „jei save laiko įtikimu, vadinasi, jei tikėjimas nereiškia, kad pirmiausia ir iš esmės „laikome tikrais tam tikrus teiginius“, kurių neįmanoma suprasti žmogiškam protui ir reikia tiesiog priimti, paklūstant autoritetui; išties, tikėjimas, nepaisant dieviškosios tiesos transcendencijos, priešingai, būtent per ją, leidžia žmogui suprasti tai, kas iš tikrųjų yra Dievas, ir kartu su šiuo supratimu suvokti save patį“⁹⁸.

Tos moters tikrumas ir tikėjimas rėmėsi „akivaizdybe, kurią [per Kristaus žvilgsnį, kuriam niekas nepriylgsta,] apreiškė dieviškoji tiesa“, ir patirtimi, kad jis atsako į ją sudarančius poreikius. Tokios patirties ji niekada nebuvo išgyvenusi, jautėsi apkabinta ir pripa-

⁹⁸ H.V. von Balthasar, „Formos suvokimas. Garbė. Teologinė estetika“ op. cit., p. 120, 125.

žinta. Tiesos akivaizdybė yra tokia galinga, tokia spindinti „ta garbės apraiška, kad jai nereikia jokio kito pateisinimo, pakanka jos pačios“⁹⁹, tęsia Balthasar. Giussani indėlis į ugdymą buvo pažymėtas tokio paties suvokimo, kad ši akivaizdybė yra tikėjimo įtikimumo šerdis: „Buvau visiškai įsitikinęs, kad tikėjimas, kurio negalima aptikti ir atrasti gyvoje patirtyje, jos nepatvirtinamas ir nereikalingas atsakant į jos poreikius, nėra toks tikėjimas, kuris galėtų išlikti tokiaame pasaulyje, kuriame viskas, *viskas* sakė ir sako priešingai“¹⁰⁰.

3. Įvykis

Per Jėzų iš Nazareto Dievas tapo vienu iš mūsų. „Tas Žodis tapo kūnu“¹⁰¹. Bet kad suprastume, apie ką kalbame, turime neišvengiamai grįžti prie to, kas įvyko. Mūsų „žinojimas“ dažnai iškreipia mūsų suvokimą. „Įsivaizduokime anuos laikus, kai nieko nebuvo girdėti apie Jėzų Kristų, kai tas vardas dar nebuvo įprastas: aplinkiniai matė žmogų“, kuris vaikščiojo gatvėmis, kurį buvo galima susitikti, su kuriuo buvo galima pasikalbėti. Jėzaus esatis skleidėsi kartu su Petro, Zachiejaus, Magdalietės gyvenimu. „Besiklausant to žmogaus, apimdavo nauja gyvenimo nuojauta; niekas to nepasakė, bet pajautė“. Taigi, „vieną vakarą, tą dieną, Petru, Zachiejui ar Magdalietai atsitiko tai, kas buvo visas jų gyvenimas, kas tapo visu jų gyvenimu“: jie susidūrė su

⁹⁹ Ten pat, p. 126. Plg. DS 3008

¹⁰⁰ L. Giussani, „Ugdymo rizika“ (it. *Il rischio educativo*), Rizzoli, Milano 2014, p. 20.

¹⁰¹ Jn 1, 14

tuo žmogumi, ir buvo jo „pagauti“, patraukti. Tai jiems buvo esminis įvykis. Išties, tame žmoguje „pastovumas, būtis, prasmė, tai, dėl ko verta gyventi, tai, dėl ko buvo sukurtas protas, dėl ko buvo sukurtas „aš“, tapo esatimi. Pastovumas, amžinybė, totalumas yra žmogus!“¹⁰².

O kaip yra mums po dviejų tūkstančių metų? Mums yra lygiai taip pat. Kreipdamasis į studentus, kun. Giussani tvirtina: „Tai gali būti labai trumpa, subtili akimirka, kai pajutome pažadą gyvenimui, kuris mus atvedė čia, be aiškios savimonės, be aiškaus vertinimo. Tačiau jūsų gyvenime yra tokia diena, kai įvyko susitikimas, kuris talpina savyje visą prasmę, visą vertę, visa tai, ko trokštate, kas teisinga, gražu ir mylėtina. Nes Dievas, tapęs žmogumi, yra būtent tai. Dievas, tapęs žmogumi, tave pasiekia rankomis, akimis, lūpomis, fiziniu žmogiškumu“¹⁰³. Koks tai žmogiškumas? Tai – Juo tikinčių draugija, paslaptینگasis Jo kūnas. Žmogus, kuris pasakė: „Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas“¹⁰⁴, prisikėlė, t.y. yra vienalaikis su istorija. „Aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos“¹⁰⁵. Kur Jį galima pamatyti? Kur Jį galima išgirsti? Jo esatis čia ir dabar yra reiškiny, kuris yra regimas, apčiuopiamas, konkretus, sudarytas iš žmonių, kuriuos pasiekė Jo iniciatyva ir kurie Jį pripažino: tai – Bažnyčios tikrovė. „*Jėzaus buvimas šalia kiekvienos epochos žmogaus reiškiasi Jo kūne, kuris yra Bažnyčia*“¹⁰⁶.

„Taigi net Jėzaus žemiškosios veiklos įkarštyje Jo įvy-

¹⁰² L. Giussani, „Čia ir dabar (1984-1985)“ (it. *Qui e ora (1984-1985)*), Bur, Milano 2009, p. 425-427.

¹⁰³ Ten pat, p. 426.

¹⁰⁴ Jn 14,6.

¹⁰⁵ Mt 28,20

¹⁰⁶ Jonas Paulius II, Enciklika „Veritatis Splendor“ 25.

kis įgydavo formą, sutampančią ne vien su Jo asmens fiziniais bruožais, bet ir su bruožais tų, kurie tikėjo Jį taip, kad net buvo pasiūsti skleisti Jo žodžių, Jo žinios, kartoti Jo stebuklingų veiksmų, t.y. teikti išgelbėjimą, kuris buvo *Jis*¹⁰⁷.

Kristus yra šalia kiekvienos epochos žmogaus. Jeigu tai pastebime, išgyvename tą pačią patirtį kaip prieš du tūkstančius metų, kaip paliudijo tie du cituoti laišakai ir Mencarelli ištrauka, t.y. išgyvename susidūrimą su kitokiu žmogiškumu, kuris pažadina naują gyvenimo nuojautą, kuris mus paliečia, nes kaip niekas kitas atsako į mus sudarantį prasmės ir pilnatvės troškimą. Ir šiandien tai yra susitikimo patirtis, kuri, kaip ką tik pabrėžiau, „talpina savyje visą prasmę, visą vertę, visa tai, ko trokštate, kas teisinga, gražu ir mylėtina“. Tokiu būdu esame pripildyti Jo esaties dabar: „susitikimas yra susidūrimas su skirtingu dalyku, kuris traukia, nes atitinka širdies troškimus, vadinasi jis yra palyginamas ir įvertinamas proto ir, kupinas meilės, pažadina laisvę“¹⁰⁸.

Tokiam kitokiam žmogiškumui apibūdinti Giussani naudoja žodį „išskirtinis“. Tuo jis nenori pabrėžti individo gebėjimų pranašumo, keistumo ar ekscentriškumo, bet būtent tą mūsų minėtą atitikimą. Galime apibrėžti kaip išskirtinį tą dalyką, kuris tinkamai atliepia autentiškiems mūsų širdies lūkesčiams, net jei gal kartais to aiškiai ir nesuvokiame. Tačiau kodėl tai, kas „atitinka“, turėtų būti vadinama „išskirtiniu“?

¹⁰⁷ L.Giussani, „Kodėl Bažnyčia?“, Katalikų pasaulio leidiniai, Vilnius 2007, p. 26.

¹⁰⁸ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p. 29.

Nes atitikimas mūsų pradiniams poreikiams, kuris turėtų būti įprastas, dažniausiai neįvyksta. Šiandien tai galime dar geriau suprasti: turime viską, viskas mums pasiekama, daug daugiau nei anksčiau, nepalyginamai daugiau, tiek santykių, tiek daiktų, tiek patirčių, tačiau nė vienas iš šių dalykų negali paliesti mūsų gelmės, leisti patirti atitikimą, kurio taip trokšta mūsų širdis. Todėl kai per tam tikrą susitikimą toks atitikimas įvyksta, tai atrodo kaip išskirtinis dalykas. Esatis, veidas, per kurį patiriame tą atitikimą, būtent dėl to ir išsiskiria iš kitų. Tuomet galime tai vadinti „išskirtinumu“.

Tik Kristaus buvimas dabartyje gali mus išplėsti iš nebūties. Tik Jo esatis čia ir dabar yra adekvatus atsakymas nihilizmui ir beprasmybei: esatis, kuri suvokiama ne kaip spiritualizmas ar abstraktus idealas, bet kaip kūniškumas, istoriškumas. Kristus nėra idėja ar mintis, bet realus įvykis, įsiveržiantis į mano gyvenimą. Sutinku „kažką, kuriame yra kažkas“¹⁰⁹, kas patraukia visą mano būtį: „Jėzus Kristus, tas prieš du tūkstančius metų gyvenęs žmogus, slepiasi po uždanga, po kitokiu žmogiškumu, tokiu būdu tapdamas esatimi“¹¹⁰.

Dar vienas laiškas mums tai gyvai paliudija: „Nemaniau, kad, atsidūrus prie penkiasdešimties metų slenksčio, galima atgimti. Keturiasdešimt septynerius metus praleidau įsitikinęs, kad Jėzus Kristus yra man visiškai neesminis „dalykas“. Visus šiuos metus siekiau tikslų, kurie neatsilaiko prieš laiko

¹⁰⁹ L. Giussani, „Kelias į tiesą yra patirtis“ (it. *Il cammino al vero è un'esperienza*), Rizzoli, Milano 2006, p. 142.

¹¹⁰ L. Giussani, „Kažkas pirmesnis“ (it. *Qualcosa che viene prima*), in „Metodas iš tikėjimo“ (it. *Dalla fede il metodo*), Cooperativa Editoriale Nuovo Mondo, Milano 1994, p. 39.

smūgius: universitetas, profesija, šeima. Kaskart, kai pasiekdavau tai, ką buvau užsibrėžęs, nesijausdavau patenkintas ir ieškodavau naujų tikslų. Nepaisant to, kad mano gyvenimas atrodė gražus, jaučiausi tarsi valgyčiau tai, kas manęs nepamaitina. Visa tai mane atvedė į gilią krizę. Jaučiausi niekaip nereikalingas, net ir santykiai su draugais, kolegomis ir artimaisiais labai apsunko. Norėjau būti vienas. Vieną dieną, savo vaikų mokyklos aplinkoje sutikau žmogų, kurio akys švytėjo. Jis taip pat išgyveno nelengvus laikus darbe, bet man pasirodė ramus, užtikrintas savimi, vienu žodžiu, džiugus. Nežinojau, kas jam leidžia taip jaustis, nežinojau ir to, kad jis priklauso judėjimui. Užsimezgė stipri draugystė, kuri mane vertė trokšti jo draugijos. Išvažiavome kartu atostogauti, kiekvienas su savo šeima, ir mano smalsumas jo atžvilgiu tik augo. Ėmiau bendrauti su jo draugais, kurie vėliau tapo mano draugais. Ėmiau dalyvauti judėjimo siūlomuose gestuose. Vėl pradėjau melstis, eiti į mišias, išpažinties. Kartais savęs paklausdavau: „Kodėl tai darau?“, ir atsakydavau sau: „Nes taip geriau jaučiuosi“. Dar ir šiandien man kelia nuostabą ši draugystė, kurios ištakos yra meilė Jėzui Kristui. Anksčiau mane ir mano draugus siedavo tik darbas, aistra tam pačiam sportui arba nauda. Šie treji metai mane pakeitė, padarė geresnį. Kas mane pažįsta jau seniai, seni draugai, šeimos nariai, kolegos, pastebėjo manyje kažką kitokio. Gal tai nėra ta pati šviesa, kuri švyti mano draugo akyse, bet manau, kad kartkartėmis taip suspindi ir mano akys. Noriu kuo daugiau laiko paleisti su šiais draugais, kad jie „primintų, kad Kristus yra viskas“, kaip sakė kun. Giussani, kad atpažintume „Tą, kuris yra tarp mūsų“, ir kad „padė-

tume vieni kitiems gyventi su tokiu sąmoningumu, primindami apie jį tol, kol jis taps įpročiu¹¹¹.

Būtent tokiu metodu visada būdavo ir bus perduodamas tikėjimas: nenumatytas susitikimas, kuris pažadina ir išjudina žmogų, idant šis patikrintų, ar dalyvaujant krikščioniškos bendruomenės gyvenime bus išpildytas jo duotas pažadas. „Ankstyvoji Bažnyčia, pasibaigus apaštalų laikui, vystė gana siaurą, kaip Bažnyčia, misionierišką veiklą, neturėjo jokios strategijos, kaip skelbti tikėjimą pagonims, ir [...] nepaisant to, tie laikai susilaukė didžiausios misionierių sėkmės. Antikos pasaulio atsivertimas į krikščionybę nebuvo suplanuotų veiksmų rezultatas, bet tikėjimo išbandymo pasaulyje vaisius, atsiskleidžiantis per krikščionių ir Bažnyčios bendruomenės gyvenimą. Žmogiškai kalbant, ne kas kitas, vien tikras kvietimas, vienos partitės perduodamas kitai patirčiai, buvo ankstyvosios Bažnyčios misijos jėga. Bažnyčios gyvenimo bendruomenė kvietė dalyvauti tokiaame gyvenime, kuriame atsiskleidė tiesa, iš kurios ir kilo šis gyvenimas. [...] Tik iš savęs nuosekli tiesa, susipynusi su šios tiesos garantu gyvenime, leidžia suspindėti tikėjimui, kurio laukia žmogaus širdis: tik per šias duris Šventoji Dvasia patenka į pasaulį¹¹².

Nihilizmas / kūniškumas: šios sąvokos apibrėžia mūsų šiandieninę situaciją; ir net tik šiandieninę, bet visų laikų situaciją, nes nihilizmas, apie kurį kalbame, nėra atsitiktinis reiškiny, tai – žmogaus sieloje nuolat

¹¹¹ L. Giussani, „Judėjimas. Comunione e Liberazione Brolija“ (it. *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*), San Paolo, Cinisello Balsamo (MI) 2011, p. 216.

¹¹² J. Ratzinger, „Žvelgti į Kristų“ (it. *Guardare Cristo*), Jaca Book, Milano 1989, p. 31.

išliekanti galimybė, net jei kitose epochose jis buvo nusakomas skirtingais žodžiais. Atsakymas nihilizmui, t.y. mus supančiai nebūčiai, kurios esame gundomi pasiduoti, negali būti vien kalbos, taisyklės, išsiblaškymas, nes visa tai mūsų iš tikrųjų nepatraukia, neužkariauja mūsų žmogiškumo. Tai paaiškina, kodėl popiežius Pranciškus taip primygtinai kartoja, kad pavojinga susiaurinti krikščionybę iki gnosticizmo ar pelagijonizmo¹¹³. Atsakymas nihilizmui, prasmės nebuvimui, gali būti tik kūniškas, žvilgsnis, įsikūnijęs į aštuoniasdešimtmetę vienuolę ar į draugą, vakar ir šiandien. „Tik Kristus rūpinasi visu mano žmogiškumu“¹¹⁴. Arba šiandien patiriu esatį, kuri rūpinasi visu mano žmogiškumu, arba galiausiai niekas nepadės, nes nei kalbos, nei etika, nei mums žinomi prasiblaškymo būdai negali sukurti tos pilnatvės, kurios laukiu savo būties gelmėse.

Jei nepatiriu tokios „traukos“, paveikiančios manąjį „aš“, tai – ne krikščionybė; ne krikščionybė, nes tai ne įvykis, kuris yra tikroji jos prigimtis, todėl nesuteikia galimybės pakeisti savo požiūrio ir elgesio su žmonėmis ir dalykais, nėra *metanoia*, nėra tikra meilė. „Kad leistųsi pažįstamas, Dievas įėjo į žmogaus gyvenimą kaip žmogus, įgydamas žmogiškąjį pavidalą; tokiu būdu Jis tarsi „užvaldė“, patraukė prie savęs žmogaus mintis, gebėjimą įsivaizduoti ir meilę. Krikščioniškasis įvykis įgyja „susitikimo“ formą: žmogiško susitikimo kasdienėje banalioje tikrovė-

¹¹³ Plg. Pranciškus, Apaštališkasis paraginimas „Evangeliu gaudium“, 94.

¹¹⁴ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p. 7.

je¹¹⁵. Niekas nėra žmogui taip lengvai suprantama, kaip įvykis, turintis susitikimo formą. Tuomet aišku, kodėl popiežius Pranciškus dažnai pakartoja ištrauką iš „Deus caritas est“: „Niekad nepavargsiu kartojęs tuos Benedikto XVI žodžius, kurie veda į Evangelijos širdį: „Apsisprendimui tapti krikščionimi pradžia pirmiausia duoda ne etinis siekis ar kokia nors didi idėja, bet susitikimas su tam tikru įvykiu, su Asmeniu, atveriančiu gyvenimui naują horizontą ir sykiu duodančiu tvirtą kryptį“¹¹⁶. Tai – Dievo metodas, metodas, kurį Dievas pasirinko, idant išplėstų žmogų – mane, tave, kiekvieną iš mūsų – iš nebūties, iš negalėjimo pasiekti išsipildymą, iš įtarimo, kad viskas pražus, iš melancholiško nusivylimo savimi, iš greito pasidavimo ir vilties netekimo. „Viskas mūsų gyvenime šiandien, kaip ir Jėzaus laikais, prasideda nuo susitikimo“¹¹⁷.

Dievas tapo kūnu ir gyvena tarp mūsų: tai yra krikščionybė; ne doktrina, moralė, bet pirmiausia Jis, esantis čia ir dabar. Visa kita – doktrina ir moralė – yra pasekmė. „Tas, kuris sukūrė kiekvieną dalyką [t.y. Dievas, pradžia, likimas, gyvenimo prasmė] tapo laikinu kūnu, tampa [ir dabar] laikinu kūnu, tampa girdimas ir juntamas laikinam kūnui,¹¹⁸ t.y. tokiems žmonėms, kaip tu ir aš; esame trapūs, riboti kūnai, tačiau buvome pagauti ir perkeisti. Krikščionybė mus sužavėjo ir mes prisirišome prie šios tikrovės,

¹¹⁵ Ten pat, p. 28.

¹¹⁶ Pranciškus, Apaštališkasis paraginimas „Evangelii gaudium“, 7.

¹¹⁷ Pranciškus, „Šventojo Tėvo Pranciškaus kalba Comunione e Liberazione judėjimui“, Šv. Petro aikštė, 2015 m. kovo 7 d.

¹¹⁸ L. Giussani, „Tiesa gimsta iš kūno“ (it. *La verità nasce dalla carne*), Bur, Milano 2019, p. 115.

nes pamatėme žmones, kurie kitaip elgiasi visiems bendrose situacijose, su džiugesiu ir ramybe, net ir skausme bei sunkumuose, su dėkingumu ir pozityvumo pilnu žvilgsniu, net ir susidūrę su sunkiomis ir priešiškomis aplinkybėmis. Ėmėme trokšti to paties ir sau, pajutome, kad „pavydime“ tiems „pagautiems“ žmonėms, perkeistiems krikščioniško įvykio, kuris ir jiems turėjo susitikimo formą, naujo gyvenimo, kuris išjudina viską, kas juos supa, liudytojams. Tokio išjudinimo pradžių puikiai apibūdina Ambraziejaus liturgija: „Padarysiu savo esatį regimą jų širdies džiugesyje“¹¹⁹.

Taigi Giussani pastebi, kad jei per Jėzų Dievas tapo kūnu, „reikia būti kūnu, kad pajustum Jėzų. Patirtis mums leidžia suprasti Jėzų. Jei Dievas, Slėpinys, tapo kūnu, gimė iš moters iščių, nieko neįmanoma suprasti apie šį Slėpinį, jei nepradedame nuo materialios patirties. Jei tam, kad būtų suprstas, Jis tapo kūnu, būtina pradėti nuo kūno“. Kitur: „Jei atmeti kūną, sunaikini paradoksą: šis tikėjimas nieko nebedomina“¹²⁰, jis tampa abstrakčiomis kalbomis, etika, instrukcijomis, ir nieko nebepatraukia. Tik žmogiška patirtis tau leidžia atrasti Kristaus esatį, suprasti, kas yra tavo santykis su Juo.

¹¹⁹ „*Populus Sion, ecce Dominus veniet ad salvandas gentes: et audiatam faciet Dominus gloriam laudis suae in laetitia cordis vestri*“ (IV Advento Sekmadienio malda, Ambraziejaus liturgijos mišiolas)

¹²⁰ L. Giussani, „Ar galima (iš tikrųjų?) taip gyventi?“ (it. *Si può (veramente?) vivere così?*), Bur, Milano 2011, p. 481, 207.

4. Norint aptikti tiesą, užtenka nuoširdaus dėmesingumo

Aptikti Kristaus esatį čia ir dabar yra paprasta: reta žmonių, kurie mus patraukia, kurie leidžia patirti mūsų minėtą atitikimą. Todėl paprasta juos pastebėti: Petru, Zachiejui, Samarietei, Magdalietei buvo paprasta. Praprasta, bet ne banalu. Ir Jėzaus laikais tai buvo akivaizdu. Prisiminkime, kaip Jūs pasipiktino ir kaip paskui pasibjaurėjo tie, kas Jį matė lankantis pas Zachiejų.

Ką turėjo Petras, Zachiejus, Samarietė, Magdalietė ir kiti, kurie Jį susitiko, kad atpažintų Jo naujieną, Jo išskirtinumą, Jo unikalumą? Nuoširdų dėmesingumą, atvirą žvilgsnį. Išties, „galutinė tiesa – kaip savame kelyje surasti nuostabų dalyką: jį pastebime ir atpažįstame, jei esame dėmesingi. Taigi problema yra tokio dėmesio sutelkimas“¹²¹. Dėmesingumas yra įmanomas visiems, todėl tai išlaisvina, panaikina dažnus prieštaravimus, kurie atskleidžia nenorą įsipareigoti gyvenimo tikrovei: „Aš nesugebu, nesu pakankamai protingas, man daug trūksta, kad suprasčiau“. Norint aptikti tiesą, tereikia dėmesingumo.

Žinoma, niekada nėra lengva būti dėmesingiems, kaip rašo Simone Weil: „Mūsų sieloje yra kažkas, kas slepiasi nuo dėmesingumo daug žiauriau, nei kūnas vengia sunkumų. [...] Būti dėmesingiems reiškia sustabdyti savo mintis, jas paruošti, išvalyti ir padaryti pralaidžias objektui“¹²².

¹²¹ L. Giussani, „Religinis jausmas“, op. cit., p.51.

¹²² S. Weil, „Dievo laukimas“ (it. *Attesa di Dio*), Rusconi, Milano 1972, p. 75-76.

Tačiau norint padaryti savo mintis pralaidžias objektui, nebūti užsivėrusiems savo matuose, „atsiverti dalyvaujančių veiksmų visumai“¹²³, reikia meilės sau, rūpinimosi savo būties likimu ugnelės; būtent ši ugnelė, nors ir paslėpta sielos gelmėse, mums leidžia priimti, kad esame mylimi, „reaguoti“ į esatį, kuri tvirtina mūsų buvimą, ir atkreipti į ją dėmesį. Petras, Zachiejus, Samarietė, Magdaliėtė nenutildė savo žmogiškumo: jų žvilgsnis buvo pilnas troškulio, neramaus, kartais skausmingo laukimo, kurių to Žmogaus esatis pažadino, priminė, apkabino ir išpildė.

Žinoma, tas atviras žvilgsnis juose buvo pažadintas, išjudintas išskirtinės Jėzaus esaties, tačiau jie turėjo atsiliepti tam pažadinimui, išjudinimui, niekas jiems neįvyko stebuklingai ar mechaniškai (kas taip įvyksta, yra svetima žmogiškumui).

Taigi, kad pastebėtume tas esatis, kurios atneša gyvenimui naujumą, kad jas aptiktume, reikia atidumo, su meile įsitraukusio proto, gyvo žmogiškumo. Dėmesingumas ir atviras protas neegzistuoja be meilės virpesio, be susidomėjimo. Atidus žvilgsnis visada yra smalsus žvilgsnis. „Jei tam tikras dalykas manęs nedomina, aš į jį nežiūriu; jei į jį nežiūriu, negaliu jo pažinti. Norėdamas jį pažinti, turiu atkreipti į jį dėmesį. Dėmesys lotyniškai reiškia „būti susitelkusiam į...“ Jei dalykas mane domina, mane veikia, aš būsiu į jį susitelkęs“¹²⁴.

¹²³ L. Giussani, „Religinis jausmas“, op. cit., p.174. Autorius pastebi: „Šiaip ar taip, žmogaus laisvės ugdymas būti dėmesingai, tai yra atsiverti dalyvaujančių veiksmų visumai, ir nuolankumo, tai yra sąmoningo aprėpimo to, kas yra priešais, ugdymas yra pagrindinis žmogiškojo kelio klausimas“. Taigi, jis taip pat iškelia egzistencinę laisvės ugdymo būti dėmesingai problemą.

¹²⁴ Ten pat, p. 44.

5. Atpažinimas, kuris vadinasi „tikėjimas“

Taigi, su tokiu dėmesingumu pradedame atpažinti to, kas yra priešais mus, pobūdį. Išties, aptikus kitokį žmogiškumą, kai jis įvyksta, ten, kur įvyksta, sunku užslėpti klausimą, kas yra to, ką matome, priežastis. Susidūręs su Jėzaus esatimi, žmonėms, kurie klausydavosi Jo kalbant ir matydavo Jį veikiant, kildavo klausimas: „Kas Jis yra?“. Keistas klausimas. Jį sukeldavo Jo nepaneigiamas išskirtinumas. „Jie žino, iš kur jis, pažįsta jo motiną, ir jo gimines, viską žino apie jį, bet tas žmogus rodo tokią neproporcingai didelę galią, jis yra toks didis ir toks išskirtinis savo asmenybe, kad ir tas klausimas įgauna kitokią reikšmę: kas jis per vienas?“¹²⁵.

Toks pats klausimas šiandien iškyla ir mums, kai susiduriame su žmonėmis, kuriuos pažįstame ir su kuriais dažnai susitinkame, su kuriais tapome draugais: „Kas esi, kodėl tu toks?“. Klausimas iškyla dėl jų esaties išskirtinumo, kuris tampa akivaizdus mūsų patirtyje. Tokiu būdu perduodama krikščionybė, dabar ir anuomet. Tą gerai nupasakojo ką tik cituotas penkiasdešimtmečio bičiulio laiškas. Tokie klausimai yra tos pačios „perteikliaus problemos“, kuri iškilo žmonėms, susidūrusiems su Jėzumi, simptomas. Kaip pastebi popiežius Pranciškus, „Liudijimas sukelia susižavėjimą, o susižavėjimas sukelia klausimus tiems, kas jį mato. Kitiems kyla klausimas: kodėl tas žmogus yra toks? Iš kur jis gavo vilties dovaną, gebėjimą elgtis su kitais pagal meilę?“¹²⁶.

¹²⁵ „Kristus, Dievo draugija žmogui“, Velykų plakatas, 1982 m., *Comunione e Liberazione*.

¹²⁶ Pranciškus, „Be Jo mes nieko negalime“ (it. *Senza di Lui non possiamo far nulla*), LEV, Città del Vaticano 2019, p. 37.

Ar visi į tave žvelgia su tokiu pat jautrumu? Ar visi į tave žvelgia su neatlygintinumu? Ar visiems rūpi tavo likimas? Ar viskas vienoda? Kai susiduri su išskirtinum, kuriam nėra lygių, kaip rašytojas Mencarelli susidūrė su vienuole, negali savęs neklausti: „Kas jis per vienas?“. Nuo tada, nuo šios nuostabos, kuri sukelia nenutildomą klausimą, prasideda pažinimo, atpažinimo, kuris vadinasi „tikėjimas“, kelias.

Pažvelkime, kaip jis vystosi pirmiesiems, kurie susitiko Jėzų. Pabandykime susitapatinti su viena iš daugelio Evangelijos scenų, kad atrastume tą pažinimo dinamiką, atsiskleidžiančią per pasakojimą. Jėzus su apaštalais iškeliauja į Cezarėją. Po kurio laiko, bekeliaujant, Jis sustoja ir jų paklausia: „Kuo žmonės laiko Žmogaus Sūnų?“. Šie iš netikėtumo bando sugalvoti atsakymus: „Vieni Jonu Krikštytoju, kiti Eliju, kiti Jeremiju ar dar kuriuo iš pranašų“. Tuomet klausimas tampa tiesus ir asmeniškas: „O kuo jūs mane laikote?“. Pirmasis atsako Petras, jo toks impulsyvus būdas reaguoti: „Tu esi Mesijas, gyvojo Dievo Sūnus!“¹²⁷. Kaip jis galėjo ištarti tuos žodžius? Petras pasakė tai, ko pats nesugalvojo, pats neišmąstė, pasiremdamas vien savo proto gebėjimais; jis pakartojo tai, ką girdėjo iš paties Jėzaus. Tai ne jo žodžiai, ne jo nuopelnai. Kodėl jis kartoja? Kas padaro taip, kad tas pakartotas atsakymas būtų visiškai pagrįstas, net jei jis iki galo nesuprato jo reikšmės? Tikrumas, kurį Petras pasiekė dėl to žmogaus, patirtis, kurią išgyveno santykiyje su Juo ir kurios dėka tapo akivaizdu, kad „jei negaliu pasitikėti šiuo žmogumi, negaliu pasitikėti nė savimi pačiu!“.

¹²⁷ Plg. Mt 16,13-19

6. Laisvė ir pasitikėjimas

Kodėl Petras galėjo – turėjo – pasitikėti Jėzumi („jei netikime šiuo žmogumi, negalime pasitikėti net ir savo akimis“)? Visų pirma, būtina pabrėžti, kad kuo esame atidesni kito žmogaus gyvenimui, tuo mums lengviau pasiekti tikrumą juo. Kas galėjo suprasti, kad Jėzumi vertėjo pasitikėti? Žmonės, kurie Juo sekė ir buvo su Juo, ne minia, kuri ateidavo, kad pasveiktų, bet neužmegzdavo jokio gyvybiško santykio. Tik gyvenant kartu ir viskuo dalinantis, galima sukaupti pakankamai ženklų, būtinų, kad pasiektume tikrumą kitu, kad visiškai pagrįstai galėtume ištarti: „Juo galiu pasitikėti“.

Tačiau gebėjimas perprasti ženklus, juos interpretuoti, reikalauja laisvės. Ženkilai „neverčia“ prieiti prie tos išvados, į kurią jie veda. „Laisvė ima veikti toje veikimo plotmėje, kuri vadinama ženklų. [...] Ženklas yra įvykis, kurį reikia *interpretuoti*“¹²⁸. Todėl susidūrus su tuo pačiu Jėzaus asmeniu, žmonių interpretacijos buvo tokios skirtingos. Priešais ženklus atsiskleidžia laisvė.¹²⁹

Daugeliui laisvė gali pasirodyti prieštara, jei suvokiama kaip kažkas, kas apsunkina gyvenimą ar susilpnina pasiektų išvadų teisingumą.

Besistengdamas jaunam bičiuliui paaiškinti, kad ne tik negalime tausoti laisvės, bet ji mums yra gėris, aš jam pateikiau pavyzdį. Sakau, „įsivaizduok, kad po kelerių metų draugystės su savo mergina, pamatęs daug ženklų, kad vienas kitam esate gėris,

¹²⁸ L. Giussani, „Religinis jausmas“, op. cit., p.169.

¹²⁹ Apie laisvę tikėjime, plg. DS 3035.

tu nusprendi jos paklausti: „Ar tekėsi už manęs?“. Ar beklausdamas, jaustum šiokį tokį virpulį?“. Jis atsako: „Manau, kad tikrai taip“. Atsakau: „O kodėl, jeigu jau ir taip viskas aišku?“. „Nes ji gali atsakyti „ne““. „Taigi, tu virpėtum, nes nežinai, ar visų ženklų bus gana ir tavo merginai, kad atsakytų taip, nes tu esi priklausomas nuo to, kaip ji interpretuoja tuos ženklus, t.y. nuo jos laisvės. Ar ne taip?“. „Taip“, patvirtina. Tuomet jo paklausiau: „Ar norėtum, kad viskas būtų mechaniška, automatiška, kad tau nereikėtų rizikuoti ir priklausyti nuo jos laisvės, kad nereiktų virpėti, ar verčiau rizikuotum, kad ji ištartų „taip“ laisvai?“. O jis: „Be abejo, norėčiau, kad tai ištartų laisvai“. Pridūriau: „Negi manai, kad Dievo skonis prastesnis? Dievas taip pat renkasi, kad žmogus jam ištartų „taip“ laisvai. Apie tai neseniai priminė popiežius Pranciškus: „Kaip veikia Jėzus? [...] Jis gerbia, gerbia mūsų situaciją, nebėga į priekį. [...] Viešpats neskubina žingsnių, jis visada eina mūsų tempu, [...] laukia, kad mes žengtume pirmąjį žingsnį“¹³⁰. Tai nereiškia, kad Jis mums nesiunčia ženklų, tiek ženklų, kiek mums reikia, tačiau mes jų akivaizdoje esame laisvi. Dievas mus sukūrė laisvus ir tam tikra prasme atsidavė mūsų laivės sprendimui, nes žmogaus laisvai ištartam „taip“ neprilygsta toks paklusnumas, kuriame sąmoningai neįtraukiama laisvė. Užbaigdamas tariau: „Jei jos „taip“ nėra laisvės vaisius, tuomet jis tau nesukels jokio džiaugsmo“.

Kaip svarbu suprasti, kad mūsų laisvė nėra apsunkinimas, bet dovana!

¹³⁰ Pranciškus, „Pamokslas šv. Mortos koplyčioje“, 2020 m. balandžio 26 d.

Taigi, laisvė yra dalis tos ženklų interpretacijos, kuri mums sąmoningai leidžia pasiekti tikrumą, kad galiu pasitikėti kitu žmogumi. Būtent tokio pasitikėjimo vedamas, Petras įsisavino tuos žodžius, kuriuos buvo girdėjęs iš Jėzaus. Tikėjimas nėra šuolis į prarają, veiksmas, atliktas be jokio pagrįstumo. „Tikėjimas yra pripažinimas tiesa to, ką sako apie save istorinis Buvimas“. „Žmogus pasakė apie save tai, ką kiti priėmė kaip tiesą ir ką dabar per išskirtinį būdą, kuriuo tas Faktas mane dar pasiekia, jį priimu ir aš. Jėzus yra žmogus, kuris pasakė: „aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas“. [...] Atidžiai stebėti, ką darė, ir klausyti, ką sakė tas žmogus ir teigti: „Aš Juo tikiu“, prisišlieti prie Jo buvimo teigiant, kad tai, ką jis sakė, yra tiesa, ir yra tikėjimas. Tikėjimas yra proto, kurį išjudina Buvimo išskirtinumas, veiksmas, priverčiantis žmogų pasakyti: „Tas žmogus, kuris kalba, yra teisus, jis nemeluoja, priimu tai, ką jis sako“¹³¹. Kaip rašoma Katekizme: „*„tikėti“ apima du dalykus: asmenį ir tiesą; tiki tiesa, pasitikėdamas ją skelbiančiu asmeniu*“¹³².

Tikėjimas yra dieviškumo buvimo žmogiškume pripažinimas, kuris siekia toliau, nei proto gebėjimai, nes protas pats vienas to negalėtų apibrėžti, ir vis dėlto tai – visiškai pagrįstas pripažinimas, kuris paaiškina tai, ką matau, ką patiriu. Balthasar pastebi: „Esama artimo ryšio tarp tikėjimo ir išsipildymo patyrimo“¹³³.

¹³¹ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p.26-27.

¹³² Katalikų Bažnyčios Katekizmas, n. 177

¹³³ H.U. von Balthasar, „Formos suvokimas. Garbė. Teologinė estetika“ (it. *La percezione della forma. Gloria. Una estetica teologica*), op. cit., p. 119.

„Nuoširdžiai atpažinti, paprastai priimti tokią Esatį ir meiliai prie jos prisirišti reiškia tikėti. Nuoširdumas ir paprastumas reiškia tą patį. Būti „paprastiesiems“ reiškia tiesiai žvelgti į kokį nors dalyką, neįtraukiant pašalinių veiksnių, pasiskolintų iš išorės. [...] Reikia [...] žvelgti į faktą, įvykį, tai reiškia, kad reikia žvelgti į įvykį, išiklausant į tai, ką jis sako, ką sako protui, širdžiai, jį vertinant nepasitelkti pašalinių veiksnių, kurie neturi su juo nieko bendra“¹³⁴. Galima pasakyti, kad paprastumas yra proto paklusnumas patirčiai, neįvedant jokių išorinių veiksnių. Išliks iškalta mūsų atmintyje, kaip Giussani apie tai kalbėjo Popiežiui, Šv. Petro aikštėje 1998 metais: „Širdies paprastumas vertė mane jausti ir atpažinti Kristaus ypatingumą visiškai betarpiškai, kaip atsitinka susidūrus su tikrovės veiksnių ir momentų, kurie, patekę į mūsų asmens akiratį, sukrečia iki širdies gelmių, nepajudinama ir nesugriaunama akivaizdybe“¹³⁵.

¹³⁴ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p.32.

¹³⁵ Ten pat, p. 8.

KELIAS, KURIS TRUNKA VISĄ GYVENIMĄ

Po to, kai įvyksta susitikimas, po to, kai patiriame, kad mus patraukė, „sulaikė“ ta kitokio žmogiškumo esatis, kurioje (kiekvienas savo tempu ir pagal savo istoriją) atpažinome Kristų čia ir dabar, po to, kai pasirodė pirmieji vaisiai mūsų gyvenime, mums gali atrodyti, kad jau pasiekėme tikslą ir galime liautis eiti šiuo keliu.

Turime sutikti, kad taip nėra. Susitikimas, kuris nuolat atsinaujina ir įvyksta vis iš naujo, yra vis naujo kelio atsivėrimas ir neįmanoma liautis juo ėjus. „Ši „duotybė“, kuri kažkaip įsiveržė, tampa *kelio* pradžia [...]. Tai, kas duota, tampa pradžia ieškojimams, darbams, kurie vystosi ne kaip pasisavinimas, bet kaip troškimo, kuris niekada nesiliaus mokėsis, triūsas“¹³⁶.

1. Kelio poreikis

Vos tik sustojame, galvodami, kad mums priklausto tai, kas mums duota, mūsų dienos prisipildo vangumo ir abejingumo. Vietoj žiedų mūsų delnuose – sausa žolė. Vėl pamatome, kaip nebūtis ima skverbtis į mūsų laiko audinį. Liekame nustebę, nusivylę. Iš kur toks

¹³⁶ M. De Certeau, „Be kito – niekada“ (it. *Mai senza l'altro*), Qiqajon – Comunità di Bose, Magnano (Bi) 1993, p. 26-27.

abejingumas? Tokiomis akimirkomis labai gerai save atpažįstame šiuose Etty Hillesum žodžiuose: „Mano širdis ir vėl buvo sustingusi ir nenorėjo atitirpti: visi latakai užsikimšę, o mano smegenis tarsi veržtų spaus-tuvai“¹³⁷.

Kas mums atsitinka? Tai, ką Ratzingeris pasakė apie šv. Augustiną: „Atsivertęs Cassiciaco sode, Augustinas atsivertimą vis dar suvokė pagal gerbiamo mokytojo Plotino ir neoplatoninės filosofijos atstovų schemą. Jis mane, kad praėjęs gyvenimas nuodėmėje yra visiškai peržengtas: atsivertęs žmogus nuo šiol turėtų būti vi-siškai naujas ir kitoks žmogus, o tolimesnis jo kelias turėtų būti nuolatinis kilimas į vis tyresnes aukštumas Dievo artumoje, panašiai, kaip aprašė šv. Gregorijus Nisietis „De vita Moysis“: „Lygiai taip, kaip kūnai, vos paveikti impulso į apačią, net ir be tolimesnių postū-mių grimzta gilyn..., taip, tik priešingai, iš žemiškų aistrų išsilaisvinusi siela nuolat kyla virš savęs, greitais judesiais... skrydyje, kurio tikslas – visada kilti aukš-tyn“¹³⁸. Net jei niekada nesame to išreiškę tokiais žo-džiais, mes taip pat dažnai, galbūt nesusimąstydami, suvokiame tai, kas mums atsitiko (įvykį, „atsiverti-mą“), pagal iš kitų pasiskolintas schemas, tolimesniam, kuo mes gyvename. „Tačiau tikroji Augustino patirtis buvo kitokia: jis turėjo išmokti, kad būti krikščionimi greičiau reiškia eiti vis sudėtingesniu keliu, kuriame esama aukštumų ir žemumų. Pakilimo įvaizdį pakei-tė *iter*, kelias, kurio varginančiuose nelygumuose mus

¹³⁷ E. Hillesum, „1941 rugsėjo 4“, „Dienoraštis. Pilnas leidimas“ (it. *Diario. Edizione integrale*), op. cit., p. 153.

¹³⁸ J. Ratzinger, „Jo eminencijos kard. Joseph Ratzinger kalba minint kard. John Henry Newman mirties šimtmetį, Roma, 1990 m. balan-džio 28 d.

paguodžia ir sustiprina kartkartėmis mums suteikiamos šviesos akimirkos. Atsivertimas yra ėjimas, kelias, kuris trunka visą gyvenimą. Todėl tikėjimas visada yra *vystymasis*, ir būtent tokiu būdu mūsų siela bręsta Tiesai, kuri „mums artimesnė nei mes patys“¹³⁹.

Šiuos pastebėjimus Ratzingeris suformuluoja paminėdamas šimtąsias John Henry Newman mirties metines, idant pabrėžtų kitokią, tikrąją atsivertimo sampratą, kurią turėjo anglų kardinolas, paskelbtas šventuoju: „Plėtodamas vystymosi idėją, Newman atskleidė savo asmeninę niekad nesibaigiančio atsivertimo patirtį, ir tokiu būdu mums pateikė ne tik krikščioniškosios doktrinos nueito kelio, bet ir krikščioniško gyvenimo interpretaciją. Didžio Bažnyčios mokytojo bruožas, manau, yra tai, kad jis dėsto ne vien savo apmąstymais ir kalbomis, bet ir savo gyvenimu, nes jame mintys ir gyvenimas susipina bei vienas kitą veikia. Jei taip teigti teisinga, tuomet Newman tikrai yra vienas iš didžiųjų Bažnyčios mokytojų, nes jis tuo pat metu paliečia mūsų širdį ir apšviečia protą“¹⁴⁰.

Turime išsaugoti šiuos vertingus Ratzingerio žodžius ir leisti, kad jie taptų vaisingi: „Atsivertimas yra ėjimas, kelias, kuris trunka visą gyvenimą“; „tikėjimas visada yra *vystymasis*“. Šiems žodžiams paantrina Péguy savo netylančia proza: „Niekas, kas įsigyta, nėra įsigyta amžiams. Taip pat ir žmogaus padėtis. Taip pat ir giliausia krikščionio padėtis. Amžino įgijinio idėja, galutinio įgijinio idėja ir tai, kad ja nebebus abejojama, – krikščioniškai mąstysenai visiškai priešingas dalykas. Amžino ir galutinio susivaldymo idėja ir tai,

¹³⁹ Ten pat.

¹⁴⁰ Ten pat.

kad ja nebebus abejojama, – žmogaus likimui visiškai priešingas dalykas krikščioniškoje mąstysenoje¹⁴¹.

Krikštas, kuris taip pat mums suteikia tai, kas visiškai ir neatšaukiamai nauja, atskirdamas gyvenimą prieš ir po, yra tik pradžia: pradžia kovos, kurią kovoja Kristus, idant kaip *vir pugnator* užkariautų mūsų egzistenciją, kad ją „užimtų“ ir taip išpildytų. Krikštas Bažnyčioje „atrodė susijęs su tikėjimu: [...] apaštalai ir jų bendradarbiai krikštijo kiekvieną įtikėjusį Jėzų“¹⁴². Per Krikštą, „kviečiantį žmogų suprasti ir priimti, kad jis yra Kristaus įvykio dalis [...], gimsta kitoks žmogus, kitokie žmonės“¹⁴³.

Tačiau „ši laike pažymėta pradžia galėtų būti palaidota giliai žemėse ar užmaršties ir nežinomybės kape“, kaip atsitinka daugeliui žmonių. „Per susitikimą su gyva krikščioniška draugija“¹⁴⁴ įsisąmoniname Krikšto prasmę, pastebime jo vaisius savo gyvenime. Įsijungus į šios draugijos gyvenimą, mumyse vystosi Krikšto malonė.

Vėlgi reikalingas kelias. Net ir tie, kurie buvo pasirinkti, pagauti per Krikštą, „gali paskęsti dumbliname pasaulio vandenyne, pasiduodami užmaršumui, negyvendami atmintimi, sąmoningumu, kad Kristus yra dabartyje, kad Jis – realus įvykis žmogaus gyvenime“¹⁴⁵.

141 Ch. Péguy, „Pastaba apie Kartezijų ir jo filosofiją“ (it. *Nota congiunta su Cartesio e sulla filosofia cartesiana*), in Id., *Cartesio e Bergson*, Milella, Lecce 1977, p. 254-255.

142 Katalikų Bažnyčios Katekizmas, n. 1226.

143 L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p. 59-60.

144 Ten pat, p. 60.

145 Ten pat, p. 62.

Taigi, kelias negali nutrūkti. Tačiau žinodami, kad atsivertimas yra kelias, trunkantis visą gyvenimą, o tikėjimas visada yra vystymasis, patys to nepastebėdami, galime pasiduoti pagundai pakeisti metodą, t.y. susidūrus su gyvenimu, visais jo rūpesčiais, asmeniniais bei visuomeniniais iššūkiais, norėti pakeisti susitikimą kažkuo kitu. Kitaip tariant, tai – pagunda laikyti įvykį savaime suprantamu dalyku, laikyti tikėjimą savaime suprantamu dalyku, ir ieškoti kažko kito: tikimės savo gyvenimo išsipildymo iš kažko kito, ne iš įvykio, kuris mus patraukė. Todėl Giussani rašo: „„Įvykis“ yra žodis, kurį sunkiausiai supranta ir priima šiuolaikinis mentalitetas ir todėl taip pat kiekvienas iš mūsų. [...] Sunkiausia priimti tai, kad būtent įvykis mus pažadina sau, mūsų gyvenimo tiesai, mūsų likimui, vilčiai, moralumui“¹⁴⁶. Galiausiai imame ieškoti užuovėjos ir atramos tame, ką sugalvojome ir padarėme mes patys, kas, mūsų nuomone, veiksmingiau puola mus supančią ir į mus besiskverbiančią nebūtį.

Tačiau kodėl užgęstame ir, praėjus pradiniam žavesiui, atsiduriame kovos lauke, kuris kartais mus išsekina? Kodėl pakeičiame metodą? Reikia pateikti pirmąjį pastebėjimą. Pasirinkimas pasitikėti nė susitikimu, o tuo, kas mums atrodo lengviau valdoma ir kas mus labiau išpildys, yra stipriai, net jei dažniausiai užslėptai, diegiamas ir remiamas mus supančio ir persmelkiančio mentaliteto. „Esame panirę į „žemišką“ tikrovę, prieštaraujančią tam, kas mums atsitiko: jai reikia Kristaus įvykio, jai reikia, kad Jis būtų liudijamas ir kad Juo būtų gyvenama, bet jos sąmoningumas

¹⁴⁶ Ten pat, p. 24.

ir prioritetai prieštarauja naujai asmenybei, Dievo pradėtam „naujam kūrinii“, jie visiškai jai svetimi¹⁴⁷.

Kristaus įvykio atneštos naujienos ir istorinio konteksto priešara nuolat meta išsūkį krikščioniui, pakrikštytajam. Kaip jam nepasiduoti? Tik konkrečios ir nuolatinės Slėpinio, tapusio kūnu, esaties dėka, kai jis būna patiriamas gyvoje krikščioniškoje tikrovėje.

Jei atitolstame nuo tokios konkrečios ir nuolatinės Kristaus esaties, kuri mus įtraukia per savo žmogišką prielankumą („Zachiejau, greitai lipk žemyn, aš einu pas tave“), net ir priėmę Krikštą ir tam tikru metu susidūrę su Bažnyčios draugija, liekame vieni su savo kaprizais, priklausomi nuo savo jėgų ir valdžios meilistikavimo, nuo išsipildymo įvaizdžio, kurį mums kiekvieną dieną sugirdo kontekstas ir kuriuo sąmoningai ar nesąmoningai įtikime.

Iš vienos pusės, tiesa, kad be dabartinio santykio su nuolatine Kristaus draugija, atsiskleidžiančia per Jam padedančių žmonių veidus, sunku, o gal ir neįmanoma, nepasiduoti mus supančiam mentalitetui. Tačiau dėmesio, tiesa ir tai, kad dalyvavimas gyvoje krikščioniškoje draugijoje automatiškai negarantuoja, kad nepasiduosime pagundai kažkuo kitu pakeisti sutikto įvykio, kad nedėsime vilčių į kažką kitą, kad negrįšime prie įsivaizdavimo, kad į pilnatvę veda mūsų pačių ištekliai. Tokia pagunda kyla šiandien, kilo ir kils visada, o pasidavimas jai galiausiai yra nuodėmė. Tą savotiškai pastebi Marija Zambrano, kreipdama savo žvilgsnį į ištakas: „Kaip pasakojama Pradžios knygoje, jis [Adomas] pasida-

¹⁴⁷ Ten pat, p. 62.

vė daug žadančioms ateities vilionėms („tapsite kaip dievai“) ne dėl laimės troškimo, priešingai, jis atsisakė laimės, į kurią buvo panardintas, kad atrastų tai, ką sukūrė jis pats, tai, kas priklauso tik jam, kad nereikėtų stebėti to, kas jam buvo dovanojama, kad pabėgtų nuo visų tų būtybių, kurių jis žinojo vardus, bet ne paslaptį¹⁴⁸.

Kiekvienas yra kviečiamas patikrinti, kas atsitinka asmeniniame ar bendruomeniniame gyvenime, kai neatsispiriame pagundai pakeisti kūnu tapusio Slėpinio sukurtą naujieną mūsų pačių kūryba, tuo, ką padarėme patys.

2. Pagunda tvirtinti save

Žvilgsnis į istoriją, atsiradusią per kun. Giussani dovanotą charizmą, gali būti labai vertingas, norint suprasti, kokie elementai sudaro krikščioniškąjį kelią.

Tam tikru istoriniu momentu, po 1968-ųjų, spaudžiamas kultūrinio, socialinio ir politinio konteksto, kuris tam tikra prasme šiandien aktualus ir mums, kun. Giussani labai aiškiai nusakė tą pagundą, apie kurią kalbame. Šie žodžiai ištarti 1975-aisiais, tačiau jo pastebėjimai, skirti Milano „Memores Domini“ bendruomenei, susirinkusiai Konservatorijos salėje įprasto „Metų pradžios“¹⁴⁹ renginio proga, lygiai taip pat šiandien tinka ir mums.

¹⁴⁸ M. Zambrano, „Miško šviesos“ (it. *Chiari del bosco*), Bruno Mondadori, Milano 2004, p. 71.

¹⁴⁹ Kalbama apie tradicinį susitikimą, vykstantį grįžus po vasaros atostogų, skirtą Comunione e Liberazione judėjimo nariams.

Giussani paskelbia apie „nuosmukį“ CL judėjime: nejautrumą patirčiai, pasimetimą, apsunkimą. To priežastimi laiko „metodo trūkumą, dėmesingumo trūkumą“. Kaip suprasti tą metodo ir dėmesingumo trūkumą? Tai reiškia, kad „klausimo esmė, šaknis, nuo kurios viskas prasideda, energijos ir protingumo šaltinis laikomi savaime suprantamu dalyku, jie nebeauginami, nebesaugomi, jiems nebepadeda mūsų dėmesingumas ir valia, todėl jie pamažu ima nykti, tapti abstrakcija. Vargas tam, kas krikščioniškame gyvenime laiko savaime suprantamu dalyku tai, kas nuolat kuria mūsų veidą, mūsų asmenybę, mūsų šviesą ir mūsų jėgą!“¹⁵⁰. Kai laikome savaime suprantamu dalyku šaltinį, įvykį, jis pavirsta „bendru principu“, kurį uždarome stalčiuje; įvykis tampa prielaida, tačiau pasakui į gyvenimą neriame remdamiesi savo projektais ir interpretacijomis. Įvykis išlieka kaip visiems žinoma ir netgi panaudojama kategorija, tačiau ne kaip gyvybiškai svarbi pažinimo ir veikimo šaknis. Veiksmų nebeįkvėpia krikščioniškasis įvykis, iš jo nebesitikima pasitenkinimo, t.y. atsakymo į pradinius širdies poreikius. Pasitenkinimo tikimės iš to, ką realizuojame, ką sugebame sukurti, iš to, kad tvirtiname save. Per visa tai nejučiomis įvyksta metodo pasikeitimas, apie kurį ką tik minėjau.

Todėl Giussani metodo ir dėmesingumo trūkumą įvardina kaip „pastangų išreikšti save vyravimą, asmeninės ir bendruomeninės išraiškos paieškas“, siekiant „išraiškingumo „gamtinė“ prasme. Instinktyvumas, poreikiai, kurie pripildo mūsų gyvenimą,

¹⁵⁰ CL Brolija, garsinė – vizualinė medžiaga, CL „Metų pradžios“ renginys, Milanas, 1975 m. rugsėjo 14 d.

kurie atsiskleidžia mūsų susibūrimuose, jaučiame poreikį, kad jie būtų patenkinti, su privilegijomis, pavojingai užvaldant tai, kas mus nuolat maitina žmogiškame ir krikščioniškame kelyje“. Kitaip tariant, vyrauja saviraiškos būdų ieškomas, atmetant tą susitikimą, kuris pasiekė mūsų gyvenimą ir atsiskleidė kaip naujo žmogiškumo, naujo protingumo ir meilės šaltinis.

Kokia yra problemos šaknis? Giussani neabejodamas atsako: tvirtinti save kaip pagrindinį veiksmų tikslą ir horizontą. „Vertybė, kurios siekiame, kai einame į bažnyčią, atiduodame jėgas fabrike, mokykloje ar universitete, kai būname vieni ir kai būname kartu, yra savęs tvirtinimas, priklausomai nuo mus dominančio aspekto (tai galėtų būti meilė, kultūrinis smalsumas, turimas gebėjimas, kurių norime parodyti, aistra socialiniams ar politiniams klausimams). Tai – problemos esmė: vertybė, kurios siekiame asmeniškai ir kartu, man atrodo pirmiausia apibrėžta poreikių ir pretenzijų, siekio tvirtinti save pagal tai, kas mus domina, pagal tai, kas mums atrodo įdomu“¹⁵¹. Reikia pastebėti, kad Giussani nekalba žmonėms, kurie pasirinko eiti kitu keliu, bet tiems, kurie ištraukė į krikščionišką patirtį, kurią jis pats pažadino, ir kurie dosniai skiria savo laiką ir jėgas veikloms įvairiose srityse. Tai jo pastabą padaro dar įdomesnę, nes ji skirta ne „kitiems“, bet „mums“, t.y.

¹⁵¹ CL Brolija, garsinė - vizualinė medžiaga, CL „Metų pradžios“ renginys, Milanai, 1975 m. rugsėjo 14 d. Tolstojus pateikia gana taiklų Evangelijos komentarą: „Jūs pirmiausia ieškokite Dievo karalystės ir jo teisumo, o visa tai bus jums pridėta. O mes, tuo tarpu, ieškome tų kitų dalykų, ir akivaizdžiai jų nerandame“ (L. Tolstoj, „Prisikėlimas“ (it. *Resurrezione*), op. cit., , p. 573).

žmonėms, kurie gyvena krikščioniškuoju pasiūlymu, kurio buvo patraukti.

Naujausioje, ką tik išleistoje Giussani knygoje, jis paaiškina šį svarbų aspektą, pateikdamas alternatyvą: „Vietoj to, kad tvirtintume būtį, neatsiejamą, visišką tikrovės tiesą, absoliutų, visaapimantį jos likimą, mes rūpinamės tvirtinti save“. Kitur: „Mes dedame viltis į savo planą; tai yra nuodėmė – dėti viltis į savo planus“¹⁵². Tokia pagunda mums kyla nuolat. Dėl keisto, gilaus silpnumo ir dėl perdėto pasitikėjimo savimi, kuriam pasiduoda, žmogus, t.y. kiekvienas iš mūsų, atitrūksta nuo to, kas jam leidžia gyventi, ima tai laikyti savaime suprantamu dalyku (ir tokiu būdu tai paneigti) ir tvirtinti save. Jis remiasi savimi ir „nukreipia savo dėmesį ir troškimą į smulkmeniškus ir ribotus dalykus. Prigimtinis sumanymas, tai, dėl ko žmogus yra sukurtas, buvo iškreiptas dėl savavališko naudojimosi laisve; tokiu būdu žmonės linksta į mažmožį, kuris, atskirtas nuo visumos, yra sutapatinamas su gyvenimo prasme. Kasdien išgyventa patirtis rodo, kad žmonės yra linkę sutapatinti gyvenimo visumą su kažkokiu daliniu ir ribotu dalyku. O išsivadavimas iš šio dalinio dalyko nepriklauso nuo mūsų: nė vienas iš mūsų nesugeba pats vienas tikru žvilgsniu pažvelgti į tikrovę“¹⁵³.

Siekimas tvirtinti save pačius, deja, neveda į pilnatvę ir pasitenkinimą, kuriuos mums tartum pažada,

¹⁵² L. Giussani, „Įvykis žmogaus gyvenime“ (it. *Un avvenimento nella vita dell'uomo*), Bur, Milano 2020, p. 187, 27.

¹⁵³ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p. 25.

jis mūsų nuo nieko neišlaisvina. Kaip pastebėjome, mūsų kalbos ir mūsų pastangos tėra bergždi, nevaisingi bandymai. Priešingai, su kiekvienu mūsų kibimu į darbą, „nepasitenkinimas išauga be galo“¹⁵⁴. Nuodėmėje yra atgaila, Dantė ją vadina „atpildo taisykle“, kuri lemia, kad „žmogus būtų nubaustas būtent savo daroma klaida“. Išties, „siekis tvirtinti save, tam tikroje detalėje ar kitame žmoguje, kuris mus domina, visuomet duoda tą patį rezultatą: didesnę nepatogumą. Tokia laikysena, kuri teikia pirmumą savęs tvirtinimui, kuriai malonu save išreikšti, malonu reikštis, viską sugadina“¹⁵⁵.

Dar niekada taip gerai, kaip Koronaviruso laikais, nesame matę, koks ribotas yra tam tikras būdas išgyventi tikrovę ir kaip patetiška dėti viltis į savęs reiškimą. Kaip rašo Graham Greene: „Savęs reiškinimas yra žiaurus ir egoistiškas dalykas. Suryja viską, taip pat ir „aš“. Galiausiai supranti, kad nebelieka jokio „aš“, kuriam pasireikšti. Nebėra nieko, kas mane dominuotų“¹⁵⁶. „Kas susikoncentruoja į save, į savo gerumą ar protingumą, į savo baimes ar įsitikinimą, kad yra teisingas, galiausiai nebesuvokia tikrovės kaip neišsėmiamo ir paslaptingo kitoniškumo. Tuomet patiria

¹⁵⁴ CL Brolija, Garsinė-vaizdinė medžiaga, Metų pradžios renginys, Milanai, 1975 m. rugsėjo 14 d. Dostojevskis rašo „Broliuose Karamazovuose“: „Kiekvienas [šiandien] nori savyje patirti gyvenimo pilnatvę; tačiau visos jo pastangos nepasiekia gyvenimo pilnatvės, o priešingai, autodistrukciją, nes vietoj to, kad visiškai realizuotų savo esybę, žmogus užsidaro visiškame atsiskyrimo“ (F.M. Dostoevskij, „Broliai Karamazovai“ (it. *I fratelli Karamazov*), pirmas tomas, Garzanti, Milano 1981, p. 421).

¹⁵⁵ CL Brolija, Garsinė-vaizdinė medžiaga, Metų pradžios renginys, Milanai, 1975 m. rugsėjo 14 d.

¹⁵⁶ G. Greene, „Perdegęs atvejis“ (it. *Un caso bruciato*), Mondadori, Milano 1984, p. 78.

entuziazmą tik tada, kai yra teismus, kai pasitenkina; tačiau tai tikrai nėra nuostaba dėl to, kas atsitinka, dėl tikrovės, kuri kalba žmogui, dėl malonės būti¹⁵⁷. Koncentravimasis į save mus padaro kurčius tikrovei, jos neišsemiamam ir paslaptinam kitoniškumui, gyvenimą paverčia dusinančiu burbulu.

Tai, iš ko tikimės pasitenkinimo, mus veda prie nihilizmo; teikti pirmenybę savęs reiškimo malonumui viską sugadina, t.y. viską paverčia nieku. O kodėl? Nes prieštarauja žmogaus išsipildymo įstatymui. „Gyvenimo įstatymas yra tas, apie kurį pasakė Viešpats: „Kas ieško savęs, save praras, o kas sutinka savęs netekti, save atranda. Kas sutinka savęs netekti dėl Manęs, save atranda“. Tokia yra „atsivertimo“ samprata¹⁵⁸.

3. Atsivertimas. Nuolat susigrąžinti tikėjimą

Štai kokią alternatyvą nurodo Giussani: „Ne reikiškis, bet atsivertimas. Ne viešas, kultūrinis, politinis judėjimo reikiškis, bet judėjimo atsivertimas. Štai tas žodis! Būtent tokiam atsivertimui Dievo plane, Jo tempu, užtikrinamas (kaip visi pranašai giedojo Iz-

¹⁵⁷ L. Giussani, „Įvykis žmogaus gyvenime“, op. cit., p. 139. Ta pačia tema, de Lubac rašo: „Įsivaizduojame, kad esame apšviesti ir nebesugebame grįžti prie esminių dalykų. Nebemokame atrasti tarsi šviežių pumpurų aplink mus sprogstančių staigmenų Dvasios, kuri visada yra tokia pati ir visada nauja“ (H. De Lubac, „Mūsų pagundos Bažnyčios atžvilgiu“ (it. *Le nostre tentazioni nei confronti della Chiesa*), in Id., *Meditazione sulla Chiesa*, op. cit., p. 200.

¹⁵⁸ CL Brolija, Garsinė-vaizdinė medžiaga, Metų pradžios renginys, Milanai, 1975 m. rugsėjo 14 d.

raeliui, su sąlyga, kad jis liks ištikimas) Dievo atlygis šiame pasaulyje: „Visos tautos ateis pas Tave“¹⁵⁹.

Būtent „atsivertimas“ Kristaus įvykiui, o ne mūsų plano įgyvendinimo pretenzija, varginantis saviraiškos būdų, savęs tvirtinimo būdų ieškojimas užtikrina „atlygį“, šimteriopai čia, žemėje (visomis prasmėmis, taip pat ir istorijos keitimo prasme). Tačiau būtent čia ir paslystame: kadangi tikėjimas, susitikimas dažnai mums atrodo per menki, nepakankami, kad atrastume pasitenkinimą ir įtaką, kurios trokštame, kurios siekiame, kurią įsivaizduojame, tuomet paliekame įvykį užnugaryje ir pasikliaujame savo iniciatyva. Tolstojus pastebi tokią laikyseną ir jos pasekmes: „Manė, [...] kad tiki: tačiau tuo tarpu, visu savimi [...] suvokė, kad tas tikėjimas tėra kažkas visiškai „neadekvataus“. Dėl to jo akys visada būdavo liūdnos“¹⁶⁰.

Taigi, jei Dievas, viso ko prasmė, tapo žmogumi, ir jei šis įvykis išlieka istorijoje, lieka kartu su kiekvieno iš mūsų gyvenimu, žmogui, kuris tai pripažįsta, viskas turėtų suktilis aplink jį. „Susitikimas, nuo kurio prasi-dėjo mūsų kelias, turi tas pačias savybes, yra galutinis ir visa apimantis, tokiu būdu visos mūsų istorijos dalelės įeina į jį“. Kristus susijęs su visu gyvenimu ir su konkrečiais jo posūkiiais. „Tikėjimo turinys – Dievas, tapęs žmogumi, Jėzus Kristus, miręs ir prisikėlęs – ku-

¹⁵⁹ Ten pat. De Lubac pastebi: „Kai Bažnyčioje nebeatome žmogiškų nuopelnų, kai jos nebelaikome priemone, kad ir kokia kilnia, turėdami omenyje tikslą laike, kai joje nebeatrandame tikėjimo slėpinio, net ir likdami šioiais tokiais krikščionimis, tuomet jos visiškai nebesuprantame“ (H. De Lubac, „Jėzaus Kristaus sakramentas“ (it. *Il sacramento di Gesù Cristo*), in Id., *Meditazione sulla Chiesa*, op. cit., p. 145).

¹⁶⁰ L. Tolstojus, „Prisikėlimas“, op. cit., p. 368-369.

ris iškyla susitikime, tai yra konkrečiame istorijos taške, apima visus jo momentus bei aspektus, kurie tarsi sūkurio įnešami į tą susitikimą ir turi būti vertinami iš jo atskaitos taško, pagal iš jo trykštančią meilę, pagal tai, kiek tai gali būti naudinga savajam likimui ir žmogaus likimui, kurį jis pasiūlo¹⁶¹.

Idant pabrėžtų tokį visaapimančią pobūdį, Giussani pasinaudoja skirtumu tarp vietos ir formos. „Įvykęs susitikimas dėl savo visa apimančio pobūdžio laikui bėgant tampa tikra kiekvieno santykio forma, tikra mano žvilgsnio į gamtą, save patį, kitus žmones, daiktus, forma. Jeigu susitikimas yra visa apimantis, jis tampa santykių forma, o ne tik paprasčiausiai santykių terpe: jis neapsprendžia kokios nors draugijos kaip santykių vietos, bet tampa forma, kurios pagalba santykiai yra užmezgami ir išgyvenami“¹⁶². Tai reiškia, kad žvilgsnis į kiekvieną tikrovės detalę, į kiekvieną egzistencijos klostę, formuojamas to susitikimo. Galima viską išgyventi su netikėtu intensyvumu ir orumu, net ir tada, kai priverstinai atsiduriame tam tikroje situacijoje. Tai – ne „literatūra“, o išgyventa patirtis. Etty Hillesum, sėdėdama ant medinio suololelio Westerbork koncentracijos stovykloje, rašo: „Čia galima labai daug ko pasimokyti. Pavyzdžiui, kad gyvenimas labai skiriasi nuo to, kaip jį aprašo istorijos knygos, ir kad gyventi yra gėris bet kur, net ir už spygliuotos tvoros ir skersvėjo varstomuose barakuose, svarbu, kad gyventum su derama meile kitiems ir gyvenimui“¹⁶³.

¹⁶¹ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p. 31.

¹⁶² Ten pat.

¹⁶³ E. Hillesum, „Laiškai“ (it. *Lettere*), Adelphi, Milano 2013, p. 182-183.

Juk dažnai, patys beveik sau neprisipažindami, labai skeptiškai vertiname susitikimo ir tikėjimo poveikį, Paslapties iniciatyvos efektyvumą pasaulyje. „Nuolankus“ Dievo metodas, kaip jį apibūdina Benediktas XVI, mums atrodo pernelyg nuolankus: „Būtent Dievui būdinga veikti nuolankiai. Labai pamažu didingoje žmonijos istorijoje Jis kuria *savo* istoriją. Tampa žmogumi, bet taip, kad jo amžininkai bei istoriją valdančios jėgos turėtų galimybę jį ignoruoti. Kenčia ir miršta, ir, kaip Prisikėlusysis, nori pasiekti žmoniją vien per tikėjimą tų, kuriems pasirodo. Jis nepaliauja nuolankiai beldęs į mūsų širdžių duris ir, jei jas atidarome, jis pamažu mums suteikia gebėjimą „matyti“ [...]. Ar tai nėra dieviškas stilius? Ne slėgti išorine jėga, bet suteikti laisvę, dovanoti ir skatinti meilę“¹⁶⁴.

Mes nepripažįstame, bet iš mūsų veiksmų matosi, kad dėl tokio skepticizmo verčiau bandome savo planais, savo veiksmais „pagelbėti“ ar pakeisti įvykį, būdą, kuriuo Dievas atsiskleidžia ir veikia, Jo stilių. Taip elgdami, atvirai nepaneigiame Kristaus, tačiau Jį paliekame tabernakulyje, išisaknijusių prielaidų nišoje, šaltinį laikome savaimė suprantamu, užmirštame įsikūnijimą ir jį paverčiame įkvėpimu, kuris pateisina tai, ką galvojame ir ko norime mes, kai tvirtiname *save*¹⁶⁵. Todėl Giussani mus kviečia atsiversti asmeniškai ir drauge.

Atsivertimas! Apie ką čia kalbama ir kodėl dabar? „Atsiversti reiškia nuolat susigrąžinti tikėjimą, o tikė-

¹⁶⁴ J. Ratzinger – Benediktas XVI, „Jėzus iš Nazareto. Nuo įėjimo į Jeruzalę iki prisikėlimo“ (it. *Gesù di Nazaret. Dall'ingresso in Gerusalemme fino alla risurrezione*), LEV, Città del Vaticano 2011, p. 306.

¹⁶⁵ Plg. Tikėjimo Doktrinos Kongregacija, Laiškas „Placuit Deo“ katalikų Bažnyčios Vyskupams apie kai kuriuos krikščioniško išganyimo aspektus, 2.

ti – tai pripažinti faktą, faktą, kuris įvyko, didį įvykį, kuris išlieka tarp mūsų. Kas turėjo tikėjimą prieš du tūkstančius metų? Tie (kiek jų bebūtų), kurie tame Žmoguje atpažino didžią, antgamtišką Esatį. Tai, kas buvo nematoma taip, kaip buvo galima pamatyti Jį, tačiau tai Jame buvo akivaizdu, nes „Niekas nekalbėtų ir nedarytų tokių dalykų, kokius kalbi ir darai Tu, jeigu Dievas nebūtų su juo“, pasakė Nikodemas Jėzui. Taigi, susigrąžinti tikėjimą reiškia nuolat susigrąžinti sąmoningumą ir atsidavimą Slėpiniui, kuris yra tarp mūsų, įvykiui, kuris yra mumyse ir tarp mūsų: kiekviename iš mūsų Krikšto dėka; ir tarp mūsų, kaip Dievo Bažnyčios dalių“. Jei toks atsivertimas iš tikrųjų taps „mūsų gyvenimo projektu, tuomet daug geriau mokėsime būti pasiruošę, pasirengę, pajėgūs visuose reikaluose, kurių istorija mums atneš diena iš dienos“¹⁶⁶.

Giussani tęsia ir paaiškina: nuolat susigrąžinti tikėjimą reiškia „susigrąžinti tikėjimą kaip protingumą ir paklusnumą“. Nurodomi du tikėjimo matmenys, protingumas ir paklusnumas, į kuriuos turime atidžiau pažvelgti.

Pradėkime nuo pirmojo. „Įvykį, kuris yra manyje ir tarp jūsų, tarp mūsų, pastebi protas. Išties, tikėjimas yra protingumo gestas“, tačiau kalbama apie protinumą, kuris yra „gilesnis ir didesnis už įprastą igimtą protingumą, nes pasiekia tokį dalykų lygmenį, kuriame jie įgauna savo pagrindą ir reikšmę. Susigrąžinti tikėjimą kaip protingumą reiškia nuolat pripažinti, kad tarp mūsų yra faktas: „Mes daugelis esame vienas

¹⁶⁶ CL Brolija, Garsinė-vaizdinė medžiaga, Metų pradžios renginys, Milanai, 1975 m. rugsėjo 14 d.

kūnas, nes mes visi dalijamės viena duona. Esate vieni kitų nariai, todėl neškite vieni kitų naštą¹⁶⁷.

Man kyla klausimas: kaip mes šiandien, turėdami omenyje pasaulį, kuriame gyvename, visus jam būdingus pasiekimus ir pažangą, visą jį ribojantį skeptiškumą ir išankstines nuostatas, galime kalbėti apie tuos dalykus, apie kuriuos čia užsimename? Kas mums suteikia autoritetą taip kalbėti? Tik gyvenimas, patirtis yra būtina sąlyga, kad mumyse augtų naujas sąmoningumas, naujas, žmogiškesnis būdas gyventi tose pačiose situacijose, kaip visi. Kaip pabrėžia Berdjaev, „dvasinę laisvę lydi ne žingsnis į abstrakciją, bet į konkretumą [...], tai – pergalė prieš svetimumo valdžią¹⁶⁸. Arba kaip galime kalbėti, kartodami šiuos Giussani žodžius: „Štai, mes kuriame vietą, kur kilnios žmogaus pastangos išsilaisvinti yra išpildomos“? Kaip galime taip kalbėti, „jei dieviška tikrovė, Kristaus slėpinys yra tarp mūsų, bet mumyse jis būna esatimi tik tada, kai pripildo naują savimonę?“. Nauja savimonė „tikrai yra kitoks būdas suvokti save pačius, kitoks būdas suvokti kito buvimą, kas yra kitas ir koks mano santykis su juo. „Visi mes esame viena. Esate vieni kitų nariai, todėl neškite vieni kitų naštą“. Kol tai netaps dienos programa kiekvieną rytą, kiekvienos dienos programa, kokia iš mūsų nauda [pasaulyje]? Mūsų pozicija pasaulio atžvilgiu tampa kalbomis, kaip visos kitos, ideologija, kaip visos kitos, dar viena iliuzija, primesta žmogaus veidui¹⁶⁹.

¹⁶⁷ Ten pat.

¹⁶⁸ N. Berdjaev, „Žmogaus vergystė ir laisvė“ (it. *Schiavitù e libertà dell'uomo*), Bompiani, Milano 2010, p. 627.

¹⁶⁹ CL Brolija, Garsinė-vaizdinė medžiaga, Metų pradžios renginys, Milanai, 1975 m. rugsėjo 14 d.

Antrasis Giussani naudojamas žodis atsivertimui, nuo latiniame tikėjimo susigrąžinimui, nurodyti yra „paklusnumas“. Taigi, kalbama apie tikėjimą ne tik kaip apie protingumą, kaip „naujumo, kuris yra mumyse ir tarp mūsų pajautimą“, bet ir kaip paklusnumą šiai pažintai, pajautai tikrovei mumyse ir tarp mūsų, tai vienybei su Kristaus slėpiniu, kuris esu aš, kuris esate jūs, šiai vienybei tarp manęs ir jūsų. Kraujo vienybė, kurią užtikrina motina, nėra tokia gili ir galutinė, kaip ši, kaip pasakė Viešpats tą kartą, kai besibraunant pro minią, kažkas jam pasakė: „Mokytojau, čia yra tavo motina ir broliai“. „Kas yra mano motina ir broliai, ir giminės? Tie, kas pildo Tėvo valią, tie man yra motina, broliai ir seserys“¹⁷⁰.

Plačiau panagrinėsime šį žodį – paklusnumas – šiek tiek vėliau. Dabar paklauskime savęs: kaip galime patikrinti, ar *tikėjimas* kaip *atpažinimas*, kaip protingumas, perpratimas naujienos, kuri yra mumyse ir tarp mūsų, ir kaip *paklusnumas* šiai pažintai tikrovei, „*mūsų vienybei tame žmoguje, Kristuje*“¹⁷¹, yra tikri tavyje ir manyje? Kaip patikrinti atsivertimą? Tai atskleidžia naujas žmogiškumas, galutinės laimės avansas.

Tokią patirtį šv. Paulius liudija savo laiškuose. „Jei kas nors tariasi galįs pasitikėti kūnu, tai aš pirmutinis, aštuntą dieną apipjaustytas, kilęs iš Izraelio tautos, Benjaminio genties, hebrajas iš hebrajų, įstatymo besilaikantis fariziejus, uolus Bažnyčios persekiotojas, be priekaištų vykęs įstatymo reikalaujamą teisumą. Bet tą pirmenybę aš dėl Kristaus palaikiau nuostoliu. O taip! Aš iš tikrųjų visa laikau nuostoliu, palyginti su Kristaus Jėzaus, mano

¹⁷⁰ Ten pat.

¹⁷¹ L. Giussani, „Nuo utopijos iki esaties (1975-1978)“ (it. *Dall'utopia alla presenza (1975-1978)*), Bur, Milano 2006, p. 25-26.

Viešpaties, pažinimo didybe. Dėl jo aš ryžausi visko netikti ir viską laikau sąšlavomis, kad tik laimėčiau Kristų ir būčiau jame, nebeturėdamas nuosavo teisumo, kurį teikia įstatymas, bet turėdamas teisumą iš tikėjimo Kristumi, einantį iš Dievo, paremtą tikėjimu. Trokštu pažinti jį, jo prisikėlimo galybę ir bendravimą jo kentėjimuose, noriu panašiai kaip jis numirti, kad pasiekčiau ir prisikėlimą iš numirusių. Aš nesakau, kad jau esu šitai gavęs ar tapęs tobulas, bet vejuosi, norėdamas pagauti, nes jau esu Kristaus Jėzaus pagautas. Vis dėlto, broliai, nemanau, kad jau būčiau tai pasiekęs. Tik viena tikra: pamiršęs, kas už manęs, aš veržiuosi pirmyn, į tikslą, siekiu laimikio aukštybėse, prie kurio Dievas kviečia Kristuje Jėzuje¹⁷².

Ką reiškia siekti laimikio? Ar tai reiškia atidėti ateičiai? Norėdamas paaiškinti patirtį, kurią slepia toks veržimasis, Giussani stabteli prie vieno žodžio, kurį šv. Paulius ir, vadinasi, liturgija naudoja, kad tai įvardintų. Taigi, jis pateikia pastebėjimą, kuris mums, mūsų, mano ir tavo, žmonių, kurie trokšta išsipildymo, patirčiai yra esminis: „Laimikis prasideda čia, žemėje, tai – naujas žmogiškumas, kuris buvo pažadėtas. Šv. Paulius ir liturgija naudoja aiškų žodį: laidas, Dvasios laidas. „Laidas“ reiškia „avansas“, galutinės laimės avansas čia, žemėje. Būtent tai esame kviečiami patirti ir išgyventi, kad padovanotume tai kitiems, pasauliui, žmonėms, nes tai – nauja dovana, naujas žmogiškumas, tai – geriausias patarimas, kad žmogaus pastangos nebūtų mistifikuotos ir mistifikuojančios, ir galiausiai nuviliančios“¹⁷³.

¹⁷² Fil 3,4-14.

¹⁷³ CL Brolija, Garsinė-vaizdinė medžiaga, Metų pradžios renginys, Milanai, 1975 m. rugsėjo 14 d.

Naujas, kitoks, tikresnis, pilnesnis, trokštamas žmogiškumas yra geriausias „patarimas“, kuris gali pralaužti žmonių, šiuolaikinių žmonių savimone, vienintelis, kuris gali būti išgirstas kaip kvietimas, kuris sužavi ir išlaisvina. Šių dalykų apibrėžimas neišvengiamai yra bendro pobūdžio, tačiau visa tai, ką pasakėme, „galioja tavo šeimyniniame gyvenime, kai būni su savo žmona, savo vyru, savo vaikais, galioja santykiuose su žmonėmis, su kuriais dirbi, galioja santykiuose, kuriuos užmezgi su žmonėmis, kuriuos susitinki, kiekviename įvykyje, kuriame tave lydi sėkmė arba ne, svarbu, kad lydint sėkmei išliktume nuolankūs, o lydint nesėkmei būtume tokie pat tikri“¹⁷⁴.

Naujas žmogiškumas, galutinės laimės avansas ir kitoks būdas suvokti dalykus, naujas sąmoningumas, *tikras žvilgsnis į realybę*. Tai yra laimikis, į kurį veda atsivertimas, apie kurį kalbame.

¹⁷⁴ Ten pat.

5 SKYRIUS

RYŠYS SU TĖVU

Iš ko sudarytas tikras žvilgsnis į tikrovę? Kas jį yra kada išgyvenęs? Kas jį įnešė į istoriją ir gali mums padėti jį išgyventi?

Jėzus gyveno žemėje, kaip vienas iš mūsų. Kaip kiekvienas tikras žmogus, jis taip pat susidurdavo su konkrečiais, ribotais, prabėgančiais dalykais, patyrė išbandymus ir kančias, iki pat kryžiaus. Kas jam leido nepasiduoti silpnybėms, netapti nihilistu ir neprarasti vilties sunkiausiame išbandyme? Kaip Kristus mums padeda nesileisti parbloškiamiems dalykų ir situacijų neteisybei, nerimui, kai bandome tvirtinti save, prasmės nebuvimui, vilties netekimui?

1. Mūsų gyvenimas priklauso nuo Kito

Knygoje „Žmogiškasis tikėjimo vertingumas“¹⁷⁵ Giussani primena ir pakomentuoja ištrauką iš Ratzingerio knygos „Įvadas į krikščionybę“, kurioje rašoma: „Kas atsitinka, kai aš pats tampa krikščionimi, kai paklūstu šio Kristaus vardui, priimdamas jį kaip žmogų – pavyzdį, kaip kiekvieno žmogaus veiksmo matą? Kokio pobūdžio būties pasikeitimas įvyksta, kokią poziciją

¹⁷⁵ L. Giussani, „Žmogiškasis tikėjimo vertingumas“ (it. *La convenienza umana della fede*), Bur, Milano 2018.

žmonijos atžvilgiu priimu, taip besielgdamas? Kokį gylių pasiekia šis procesas? Koks bendras tikrovės vertinimas iš to atsiranda?¹⁷⁶

Perskaitęs šią ištrauką, Giussani pakartoja nueitą kelią ir pateikia išvadas: „Ratzingeris pradeda nuo to, kad būti krikščionimis reiškia paklusti šio Kristaus vardui, „vardui“ hebrajų vartojama prasme, šiai Esačiai, šios Esaties galiai, „toku būdu jį priimant“, pripažįstant „kaip žmogų – pavyzdį“, kuris apima mano gyvenimą, kaip kriterijų, „kiekvieno žmogiško veiksmo matą“. Turėčiau stengtis veikti taip, kaip veikia Jis“¹⁷⁷.

Koks tuomet yra pirmasis pasikeitimas, kuris įvyksta mumyse, pirmoji naujiena, kurią pastebime, kai „paklūstame“ Kristaus vardui ir tvirtiname Jį kaip kiekvieno mūsų veiksmo matą? Visų pirma, „suvokimas, kad mūsų gyvenimas priklauso nuo Kito ir veikia dėl Kito! Mūsų gyvenimas, kai atsikeliamo ryte ir geriame kavą su pienu, kai pasiraitojame rankoves ir imamės namų tvarkymo, kai einame į darbą, koks tas darbas bebūtų (nėra jokio skirtumo), mūsų gyvenimas priklauso nuo kažko kito, didingesnio, nepalyginamai didingesnio, ir veikia dėl jo“¹⁷⁸.

Giussani tvirtina, kad tai yra pirmasis ir esminis dalykas, kuriam Kristus kaip žmogus, Kristus kaip gyvenimo pavyzdys, kaip matas, kaip veiksmų kriterijus leidžia įvykti, kurią Jis privalo įvykdyti mumyse: „Sąmoningumas, kad mes priklausome kažkam didingesniam, kad priklausome Tėvui. Tai galima nujausti, kai

¹⁷⁶ J. Ratzinger, „Įvadas į krikščionybę“ (it. *Introduzione al cristianesimo*), Queriniana, Brescia 1969, p. 55.

¹⁷⁷ L. Giussani, „Žmogiškasis tikėjimo vertingumas“ (it. *La convenienza umana della fede*), op. cit., p. 126-127.

¹⁷⁸ Ten pat, p. 127.

supranti, kad visas Jo gyvenimas yra „veikimas“ dėl Tėvo, Tėvo „nuosavybė“, priklauso Tėvui¹⁷⁹. „Tėvas“ – štai tas didingas žodis.

Šis mūsų pergyventas momentas, po to, kai Koronavirusas mums leido vienprasmiškai suprasti, kokie esame trapūs, pažeidžiami, priklausomi nuo to, kas įvyksta, šie žodžiai atskleidžia savo prasmę su nauju ir dramatišku akivaizdumu.

Būtent ryšio su Tėvu būtinybė yra tai, „ką neaiškiai suprato apaštalas Pilypas, kai valandą prieš suimant Kristų, Jo paklausė: „Tu nuolat mums kalbi apie Tėvą, vieną kartą mums Jį parodyk ir būsimė patenkinti!“. Jis suprato, kad šis žodis apvertė tai, kaip paprastai žmonės save suvokia, siekė viso ko šaknis, apglėbė viso ko horizontą, nes Tėvas yra viso ko horizontas, viso ko šaknis, daug kartų labiau, nei pats panašiausias palyginimas, kokį galėtume pateikti: ką tik pradėto kūdikio, kuriam absoliutus horizontas ir absoliuti šaknis yra jo motinos iščios (motina ir tėvas, tai tas pat)“. Išties, čia kalbama apie esminę, radikalią, nuolatinę tėvystę. „*Tam pater nemo*, niekas nėra tiek tėvas, Jis yra vieningas Tėvas, visas mūsų gyvenimas skirtas Jam, yra Jo nuosavybė. „Pilypai, tiek laiko esi su manimi ir dar nesupratai? Kas mato mane, mato Tėvą“. Iš to kyla švelnumas ir nesibaigianti nuostaba, kurią Dostojevskis jautė Kristui, nes Sūnus yra Tėvo slėpinys, kuriam priklausome, kuris mums tampa artimas¹⁸⁰.

„Tėvas“ greičiausiai yra artimiausias žodis, kurį galime naudoti, kad nurodytume priartėjimą prie Slėpinio, nesuvokiamo šaltinio, iš kurio kiekvieną akimirką

¹⁷⁹ Ten pat.

¹⁸⁰ Ten pat, p. 128.

trykšta visata ir manasis „aš“, kiekvieno iš mūsų „aš“, kuriam galiausiai priklauso visa būtis: tėvas ir motina yra patys artimiausi simboliai, panašiausi tokio priartėjimo ženklai. Taigi, Dievas tapo vienu iš mūsų. Tačiau Kristus, žmogiškumo pavyzdys, kriterijus, atneša mums šį gilų ir vis stiprėjanti sąmoningumą, kad mes priklausome kažkam didingesniam, kuriam galime ištarti „Tėve“. Turime tai atpažinti savo darbe ir santykiuose, kad pirmasis taptų intensyvus ir būtų paaukotas, o antrieji – kupini gailestingumo ir artimo meilės¹⁸¹.

Kokį būdą Tėvas pasirinko, kad mums leistų užmegzti gilų ir artimą ryšį su Juo? Atsiuntė savo Sūnų, paversdamas Jį mums apčiuopiama Esatimi, kad Šventosios Dvasios veikimu žmogumi tapusiam Sūnuje¹⁸² „išvystume“, kokiam artumo su Juo ryšiui esame kviečiami ir kokią naujovę tai suteikia mūsų žvilgsniui ir veiksams.

Kaip žmogus Kristus vedė tuos, kas Jį girdėjo kalbant ir matė veikiant, į suvokimą, kad jie priklauso Tėvui? Kiekvienas Jo gestas, kiekvienas žodis, kiekvienas žvilgsnis buvo kupinas, suformuotas Tėvo suvokimo, liudijo Tėvo suvokimą. „Kristų, kaip žmogų, visiškai apibrėžė šis suvokimas, ir išties Jis pasakė: „Aš ir Tėvas esame viena“ (Jn 10,30). Jei kas būtų jį sustabdęs bevaikštantį ar bekalbantį su mokiniais, jiems kartu bevalgant, ir būtų paklausęs: „Ko šių akimirką yra kupina tavo sąmonė?“, Jis būtų atsakęs: „Tėvo“. „Aš turiu

¹⁸¹ Ten pat.

¹⁸² „Tai, ką jis [Jėzus] sako apie Tėvą ir save patį kaip Sūnų, plaukia iš Dvasios pilnatvės, kuri slypi jame, pripildo jo širdį, perskverbia jo „Aš“, įkvepia ir gaivina iš esmės visą jo veiklą“ (Jonas Paulius II, Enciklika „Dominum ed vivificantem, 21).

valgyti maisto, kurio jūs nežinote. Mano maistas vykdyti valią to, kuris mane siuntė, ir baigti jo darbą“ (Jn 4,32-34). Baigti Jo darbą – tai yra gyvenimas“. Taigi, Giussani, kalbėdamas apie save ir apie mus, ką bedarytume, koku keliu beirtume, pakartoja: „Mano gyvenimas yra baigti Jo darbą, ne dėl to, kad esu kunigas; man yra lygiai taip pat kaip tau, net jei esi mašininkė!“¹⁸³.

Esame kviečiami palyginti savo patirtį su Kristaus patirtimi, turime žiūrėti būtent į ją. Jei kas mus dabar sustabdytų gatvėje ir paklaustų: „Ko pilna tavo sąmonė šią akimirką?“, ką atsakytume? Noriu, kad būtų aišku, kad čia nekalbame apie tam tikrų žodžių kartojimą, tačiau apie pastebėjimą, ko iš tiesų kupina mūsų sąmonė gyvenime.

Ką reiškia suvokti Tėvą? Kas yra Tėvas? Tėvas yra visų dalykų pradžia, tai, iš ko kyla visi dalykai, nuo lauko gėlės iki mylimo veido, kame jie vyksta. Kas sieja tai, kaip Kristus suvokia tėvą, ir Jo ryšį su tikrove? Kodėl mums svarbus toks Jo būdas išgyventi gyvenimą, tapus žmogumi, ryšyje su Tėvu?

Per Kristų tapo artimas tas būdas užmegzti ryšį su būtimi, kuris atsako širdžiai, kuris patenkina, išpildo, nenuvilia. Esame sukurti būtent jam: „Atpažinti, kad tikrovė kyla iš Slėpinio, protui turėtų būti įprasta, nes būtent atpažįstant tikrovę tokią, kokią ji yra, tai yra tokią, kokios panorėjo Dievas, o ne redukuotą, sumenkintą, be gelmės, yra randamas atsakas „širdies“ poreikiams ir iki galo realizuojasi proto bei meilės galimybė, kas mes ir esame. Išties protas dėl savo paties pradinio

¹⁸³ L. Giussani, „Žmogiškasis tikėjimo vertingumas“ (it. *La convenienza umana della fede*), op. cit., p. 128-129.

dinamiškumo negali realizuoti kitaip, nei atpažindamas tikrovę, nes jis skverbiasi į Slėpinį. Žmogiškasis protas pasiekia savo aukščiausią tašką, vadinasi, tampa iš tiesų protu, kai atpažįsta dalykus tokius, kokie jie yra, o dalykai egzistuoja, nes atsiranda iš Kito¹⁸⁴.

Pripažinti, kad tikrovė kyla iš Slėpinio, nėra savotojų iliuzija ar savitaiga, tai – aukščiausias proto ir meilės taškas. Kiek jis mums artimas? Kiek kartų mes atpažinome Slėpinį, matydami įprastus dalykus? Tai nėra gabumų klausimas. Atpažinti tikrovę kaip Slėpinio ženklą gali visi, kaip tvirtina šv. Paulius savo laiške romiečiams: „Juk tai, kas gali būti žinoma apie Dievą, jiems aišku, nes Dievas jiems tai atskleidė. Jo neregimosios ypatybės jo amžinoji galybė ir dievytė nuo pat pasaulio sukūrimo išžvelgiamos protu iš jo kūriniių¹⁸⁵“.

Net jei tą gali visi, tai nėra savaime suprantama. Priešingai. Tai, kas turėtų būti taip gerai pažįstama mūsų protui, struktūriškai sukurtam taip, kad aptiktų tikrovės prasmę, ir taip derėti su mūsų laisve, istorijoje atsiskleidžia kaip tolimas, neaiškus dalykas, tai, ko nesugebame pamatyti ir apčiuopti. Tą patvirtina ir tai, kad kai atpažįstame tikrovėje Slėpinio ženklą, liekame apstulbę. Tai reiškia, kad mums tai nėra įprasta patirtis. Greičiau įprasta žvelgti į tikrovę taip, tarsi jos egzistavimas būtų savaime suprantamas.

Kokią kasdienę ryšio su žmonėmis, dalykais bei įvykiais patirtį išgyvena Jėzus, kaip liudija Evangelijos? Jėzus visą tikrovę suvokia kaip įvykį: „Įvykio dinami-

¹⁸⁴ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p. 24.

¹⁸⁵ Rom 1,19-20

ka aprašo kiekvieną gyvenimo akimirką: lauko gėlėlė, kurią „Tėvas aprenčia gražiau nei Saliamoną“ yra įvykis; paukštelis, kuris nukrenta – „dangiškasis Tėvas tai žino“ – yra įvykis; „susikaičiuoti plaukai ant galvos“ yra įvykis. Taip pat ir dangus ir žemė, egzistuojantys jau milijonus amžių, yra įvykis, įvykis, kuris ir šiandien atsitinka kaip naujovė, nes jų paaiškinimas nėra išsemiamas. kažko kito išvelgimas santykiyje su kiekvienu dalyku reiškia, kad pats santykis yra įvykis“¹⁸⁶.

Sunku nesusižavėti ir nebūti patrauktiems Jėzaus žvilgsnio į tikrovę, kurią aprašo Evangelijos. Jis paliudija, kad įmanomas toks žvilgsnis į tikrovę, kuris jos nesuploja, nesusiaurina; Jis įkūnija ir parodo tikrą, nepadalintą ryšį su kiekvienu tikrovės aspektu. Paliudydamas mums, kaip žiūri į kiekvieną dalyką, laukų gėlę, krentantį paukštelį, kenčiantį žmogų, Jėzus mus veda į artumą su Slėpiniu, kuris vyksta dabar: viskas gali būti išgyventa kaip įvykis, nes mums Slėpinys tai teikia dabar.

Kas Jam leido išgyventi tikrovę taip intensyviai? Jo ryšys su Tėvu. Kalbant tais pačiais žodžiais, Jėzus vil-tis dėjo ne į savęs tvirtinimą ar į saviraišką, bet į ryšį su Tėvu (net ir Jo stebuklai niekada nebuvo gebėjimų demonstravimas, jie visada buvo nuoroda į Tėvą, buvo daromi tam, kad visi sužinotų apie Tėvą ir pripažintų, kad Tėvas Jį siuntė). Jo būdas gyventi žmogaus gyvenimą nebuvo paremtas savęs tvirtinimu, bet paklusnumu Tėvo valiai. Nuolatinis Jo ryšys su Tėvu, kurią Jis visiškai pažinojo kiekvieną akimirką, leido Jam viską išgyventi su niekam neprilygstančiu intensyvumu ir

¹⁸⁶ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p. 22-23.

gilumu. Žmoguje Kristuje matome Romano Guardini frazės atspindį: „Didžios meilės patirtyje, [...] visa tai, kas įvyksta, joje tampa įvykiu“¹⁸⁷.

Niekas taip Jo nepatraukė, kaip Tėvas: „Aš ir Tėvas esame viena“¹⁸⁸. Net ir blogis, kurį Jis patyrė, nesugebėjo Jo atitraukti nuo Tėvo. Priešingai, būtent tada geriausiai pasimatė Jo ryšio su Tėvu gilumas, kuris Jam suteikė neišsemiamo pasitikėjimo. „Toks autentiškas pasitikėjimas Tėvu, netemdomas jokio įtarumo, remiasi bendryste tarp Šventosios Dvasios, Tėvo ir Sūnaus: Dvasia palaiko gyvą nepajudinamą Sūnaus pasitikėjimą, kurio dėka kiekvienas Tėvo sumanymas, net jei tai būtų atsisakyrimo pavertimas apleidimu, visada kils tik iš meilės, kuriai nuo šiol, turint omenyje, kad Sūnus tapo žmogumi, reikės atsakyti savo žmogišku paklusnumu“¹⁸⁹. Būtent tuo remiasi Kristaus pergalė prieš nebūtį. Tai, kaip Sūnus gyvena, yra pergalė prieš nebūtį.

Visu tuo, ką daro, Kristus liudija savo ryšį su Tėvu. „Kas mane tiki, tiki ne mane, bet Tėvą, kuris mane siuntė“¹⁹⁰. Viskas, kiekvienas Jo gestas ar žodis, nukreipia į Tėvą, į Slėpinį. Kiekvienas Jo žvilgsnis ar veiksmas yra kupini tos Esaties. Kaip sako Giussani (pasižadėjau kartoti šiuos žodžius kaskart, kai tik galiu): „Žmogus Jėzus iš Nazareto, apgaubtas Žodžio slėpinio ir todėl dieviškos prigimties (nors savo išore Jis buvo toks pats, kaip visi žmonės), kiekvienas šio žmogaus gestas savo forma

¹⁸⁷ R. Guardini, „Krikščionybės esmė“ (it. *L'essenza del cristianesimo*), Morcelliana, Brescia 1980, p. 12.

¹⁸⁸ Jn 10,30.

¹⁸⁹ H.U. von Balthasar, „Jei netapsite kaip šis vaikas“ (it. *Se non diventerete come questo bambino*), Piemme, Casale Monferrato (AL) 1991, p. 31.

¹⁹⁰ Plg. Jn 12,44.

rodė sąmoningumą dėl Tėvo¹⁹¹. Nuolat primindamas tai, kas buvo būdinga žmogaus Kristaus savimonei, Giussani atkartoja Jono Evangelijos žodžius: „„Mano maistas vykdyti valią to, kuris mane siuntė, ir baigti jo darbą“. Arba: „Mano Tėvas darbuojasi ligi šiolei, todėl ir aš darbuojuosi“. Jo gyvenimas yra tarsi nuolatinis pamėgdžiojimas, nuolatinis imitavimas, tarsi veidrodis; Jo savimonė visada yra Tėvo veidrodis. „Iš savęs aš nieko negaliu daryti. Aš teisiu, kaip girdžiu“, kaip girdžiu savo sąmonėje, „ir mano teismas teisingas, nes aš ieškau ne savo valios, bet valios to, kuris mane yra siuntęs“¹⁹².

Jėzus gyveno sąmoningumu, kad visa Jo vertė priklauso nuo ryšio su Tėvu. Be šio ryšio viskas baigtųsi, viskas netektų savo esmės. Tėvas, ryšys su Juo, suteikė gylį ir prasmę kiekvienam dalykui: „Žinoma, Jėzų apima nuostaba priešais kiekvieną dalyką [...], nuo pačios mažiausios gėlės iki beribio dangaus skliauto. Ir vis dėlto, tokia nuostaba gimsta iš dar gilesnės amžino Sūnaus nuostabos, nes Jis absoliučioje meilės Dvasioje jaučia nuostabą dėl pačios meilės, kuri viską apima ir valdo. „Tėvas yra daugiau“¹⁹³.

2. Sekti Jėzumi – būti vaikais

Kaip kiekvienam iš mūsų gali tapti artimas toks žvilgsnis į pasaulį ir į save? Draugijoje su Jėzumi. Mums ver-

¹⁹¹ L. Giussani, „Naujas žmogus“ (it. *Un uomo nuovo*), Tracce-Litterae communionis, n. 3/1999, p. VII-IX.

¹⁹² L. Giussani, „Žmogiškasis tikėjimo vertingumas“ (it. *La convenienza umana della fede*), op. cit., p. 129.

¹⁹³ H.U. von Balthasar, „Jei netapsite kaip šis vaikas“ (it. *Se non diventerete come questo bambino*), op. cit., p. 45-46.

ta pasimokyti Kristaus žvilgsnio į tikrovę, nes „jeigu žmogus nežvelgia į pasaulį kaip į „duotybę“, kaip į įvykį, tai yra kaip į Dievo tuo metu atliekamą dovanojimo veiksmą, pasaulis netenka visos savo traukos, netikėtumo ir moralinio žavesio jėgos, tai reiškia, kad jis nebėra siūlymas prisišlieti prie dalykų tvarkos ir likimo“¹⁹⁴. O vis dėlto, kai tikrovė atpažįstama kaip įvykis, kaip Slėpinio kūrinys, gyvenime atsiranda niekam neprilygstantis intensyvumas: „Kaip intensyviai gyvenimo pažadą išgyvena tas, kuris kiekvieną akimirką atranda visa ko ryšį su pradžia! Kiekvieną akimirką turi galutinį ryšį su Slėpiniu, ir todėl niekas neprarandama: egzistuojame dėl šito, ir mūsų laimė yra šitai“¹⁹⁵.

Būtent ryšys su Tėvu kiekvieną akimirką, net ir pačią trumpiausią, pripildo prasmės ir pozityvumo. Ir mes turime tai suprasti: „Nėra akimirkos, / kuri neužgriūtų mūsų jėga / nuo amžių; o gyvenimas kiekviename dūžyje turi / bauginantį amžinybės matą“¹⁹⁶. Antraip viskas suyra ir nugali beprasmybė. Todėl sekimas Jėzumi yra mums pats vertingiausias dalykas. Juo sekdami, galime išvysti, kaip pildosi Jo pažadas: „Kas seks manimi, jau čia, žemėje, gaus šimterio pai“. Jėzaus draugijoje tikras ryšys su tikrove gali tapti nuolatine mūsų patirtimi, o religingumas, t.y. pripažintas ir išgyventas santykis su Slėpiniu visur ir visame kame, gali tapti kiekvienos akimirkos patirtimi ir tokiu būdu iš to kylantis gyvenimo pasikeitimas išlieka.

¹⁹⁴ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p. 23.

¹⁹⁵ Ten pat, p. 24- 25.

¹⁹⁶ A. Negri, „Laikas“ (it. *Tempo*), in Id., *Mia giovinezza*, Bur, Milano 2010, p. 75.

Su Kristumi neprarandame nieko, nes Kristus mums leidžia geriau pažinti Tėvą. „Po ilgų mūsų pokalbių, po ilgo laiko, praleisto mūsų draugijoje, galime pajusti, kokį intensyvumą, kilnumą, lengvumą, kokį gyvenimo pasikeitimą tai atneša! [...] „Aš nužengiau iš dangaus vykdyti ne savo valios, bet valios to, kuris mane siuntė. O mano Siuntėjo valia reikalauja, kad nepažudyčiau nė vieno, kuriuos jis man pavedė“. Kad neprarasčiau nieko! Jėzus kalbėjo apie apaštalus, mokinius, bet galima praplėsti šio sakinio prasmę. Tėvo valia reikalauja, kad aš neprarasčiau nieko, kas man duota: nei vienos akimirkos, nei vienos gyvenimo aplinkybės, nei vienos provokacijos, nei vieno dalyko, kurį turiu padaryti. Tai – spontaniškas, vis spontaniškesnis intensyvumas, ne užsispyrimas“¹⁹⁷.

Tai – intensyvumas, apie kurį liudija Bonhoeffer viename iš savo laiškų, parašytų kalėjime, kur jis ir mirė, nes pasipriešino nacionalsocialistiniam režimui: „„Pa-leiskite, brangūs broliai, / visa tai, kas jus kankina, / tai, ko jums trūksta, / viską jums gražinu“. Ką reiškia tas „viską jums gražinu“? Kad nieko neprarandame, bet Kristuje viskas susigrąžinama, saugoma, žinoma, perkeista, perregima, aišku [...]. Kristus padaro [...] visa tai ir būtent taip, kaip nuo pat pradžių buvo Dievo sumanyta, išlaisvinta nuo mūsų nuodėmės deformacijos“¹⁹⁸.

Bet kokia aplinkybė gali perteikti tą naują, kurią Kristus įnešė į pasaulį. Bet kad tai įvyktų, neužtenka

¹⁹⁷ L. Giussani, „Žmogiškasis tikėjimo vertingumas“ (it. *La convenienza umana della fede*), op. cit., p. 129-130.

¹⁹⁸ D. Bonhoeffer, „Resistenza e resa. Lettere e scritti dal carcere, Paoline 1988, Cinisello Balsamo (MI), p. 238-239.

vien mūsų pastangų, nors tai nereiškia, kad nereikia mūsų laisvės. Pasigilinkime į tai, ką reiškia sekti Jėzumi. Kokį kelią mums liudija Jėzus? Ne pastangas, bet buvimą sūnumi. Būti sūnumis. Jėzus mus moko, ką reiškia būti sūnumis, savo kaip Sūnaus liudijimu. Pilnatvės kelias, kurį Jis rodo, nėra paremtas sugebėjimais, bet buvimu sūnumi.

Šv. Paulius besimezgančios Bažnyčios krikščionims primena apie tokio artumo ištakas: „Taigi jūs esate įsūniai; Dievas atsiuntė į mūsų širdis savo Sūnaus Dvasią, kuri šaukia: „Aba, Tėve!“¹⁹⁹. Kitur: „Jūs gi esate gavę ne vergystės dvasią, kad ir vėl turėtumėte bijoti, bet gavote įsūnystės Dvasią, kurioje šaukiame: „Aba, Tėve!“²⁰⁰. Benediktas XVI taip pakomentuoja: „Tapdamas tokia žmogiška būtybe, kaip mes, per Įsikūnijimą, Mirtį ir Prisikėlimą, Jėzus [...] mus priima į savo žmogiškumą ir į savo buvimą Sūnumi, tokiu būdu ir mes galime tapti Jo priklausymo Dievui dalimi. Žinoma, mūsų buvimas Dievo vaikais nėra toks pat pilnavertiškas, kaip Jėzaus: mes jais turime tapti pamažu, eidami savo krikščioniškos egzistencijos keliu, augdami sekant Kristumi, bendrystėje su Juo tam, kad taptų vis artimesnis mūsų meilės ryšys su Dievu Tėvu, kuris palaiko mūsų gyvenimą. Tai yra esminė tikrovė, kuri mums apreiškiama, kai atsiveriame Šventajai Dvasiai, ir Ji mums leidžia kreiptis į Dievą, tariant „Aba!“, Tėve. Mes išties su Jėzumi įžengėme ne tik į sukūrimą, bet ir į įsūnystę; susivieniję tikrai esame Dieve, sūnūs nauju būdu, naujoje plotmėje“²⁰¹. Išties, H. Schlier pabrėžia,

¹⁹⁹ Gal 4,6.

²⁰⁰ Rom 8,15.

²⁰¹ Benediktas XVI, „Bendroji audiencija“, 2012 m. gegužės 23 d.

kad būtis per Kristų Jėzų „mums atsiskleidžia, tampa pasiekiamą dabartyje, tampa mūsų istorine „buvimo Dvasioje“ patirtimi [...]. Iš tikrųjų, Dvasioje Jėzus Kristus pasirodo ir leidžiasi patiriamas“²⁰².

Apie tokį tapimą sūnumis paslaptinai užsimena Isacco della Stella savo „Pamoksluose“: „Ko tarnas gali trokšti labiau, nei tapti sūnumi? Arba kas, broliai, drįstų net ir netvirtai tuo patikėti, jei pats Dievo gerumas to neleistų ir nežadėtų?“²⁰³. Kitur: „*Kaip aš ir tu esame viena, taip ir jie yra viena su mumis*. Štai, ko pasiekia tarnas, kaip sutaikomas priešas, kad iš priešo taptų tarnu, iš tarno – draugu, iš draugo – sūnumi, iš sūnaus – įpėdiniu, iš įpėdinio – viena, kad taptų viena su pačiu įpėdinystės šaltiniu; taip, kaip negalės prarasti savęs, lygiai taip pat negalės prarasti įpėdinystės, kuri yra pats Dievas“²⁰⁴.

Klystame galvodami, kad Jėzaus išskirtinumas yra pranašesni sugebėjimai, kurie jam leidžia padaryti tai, ko mes nesugebame, t.y. gyventi nepasiduodant nebūčiai. Jėzus nenusileidžia, netampa abejingas, nėra nebūties auka, nes gyvena dėl Tėvo. Tai yra vienintelė Jo galia: „Aš gyvenu per Tėvą“²⁰⁵. Jo išskirtinumas nėra gebėjimas būti Savimi savarankiškai. Jo išskirtinumas – buvimas Sūnumi. Tai vienintelis esminis Kristaus skirtumas.

Jo savimonė yra ryšys su Tėvu. „„Kas iš savęs kalba, ieško savo garbės“ [tvirtina save], ir tai mums nukerta

²⁰² H. Schlier, „Esminės Šv. Pauliaus teologijos linijos“ (it. *Linee fondamentali di una teologia paolina*), Queriniana, Brescia 2008, p. 156.

²⁰³ Isacco della Stella, «Sermone V», in *Pensieri d'amore*, a cura di M.A. Chirico, Piemme, Casale Monferrato (AL) 2000, p. 102.

²⁰⁴ Ten pat, p. 110.

²⁰⁵ Jn 6,57.

galvas: užtenka pagalvoti apie save, kai diskutuojame; „o kuriam rūpi jo Siuntėjo šlovė, tas tiesakalbis“. Reikia siekti patvirtinti ne savo nuomonę, bet tiesą, dėti pastangas ir būti nuolankiems, ieškoti „nuomonės“ To, kuris mus siuntė“²⁰⁶.

Ką reiškia siekti patvirtinti ne savo nuomonę? Tai kitokia sąžinės pozicija. „Žodis „sąžinė“ krikščionio lūpose turi visiškai priešingą reikšmę, nei modernaus žmogaus lūpose. Modernaus žmogaus lūpose žodis „sąžinė“ („klausau savo sąžinės“) reiškia vietą, kur gimsta jo nuomonės, mintys, kur jis turi teisę tvirtinti tai, ką galvoja ir jaučia, nes suvokia save kaip viso ko šaltinį: sąžinė suvokiama kaip kriterijų ir nuomonių šaltinis“. O krikščioniui tai – „vidinė vieta, kurioje jis ieško ir klausosi Kito tiesos; todėl krikščionis iš prigimties yra nuolankus, ir kai kažkas yra aišku, jis tikras, nuolankiai tikras ir pasirengęs atiduoti savo jėgas ieškojimui, kad „išgirstų“, kaip ką tik skaitėme Jono Evangelijoje: „Tiesakalbis yra mano Siuntėjas, ir aš skelbiu pasauliui, ką iš jo girdėjau“. Skelbiame tai, ką girdėjome“²⁰⁷.

Klausytis Kito tiesos, skelbti tai, ką girdėjome iš Kito: ar tai keistas ir atšiaurus elgesys? Ne, atsako Giussani, kreipdamasis į suaugusius, kuriems kalba: „Jūs taip elgiatės visada, *pardon*, taip elgiatės dažnai“, tereikia tą suvokti. „Kaip didinga suvokti, kad taip elgiames, pastebėti, kai kažką sakote ar siūlote savo vaikams, ar savo draugams, nes tai tas pats, pastebėti, kaip kalbate su savo vaikais, ir ištarti: „Tiesakalbis Tas, kuris man leidžia šitaip kalbėti, ir aš skelbiu, ką iš jo girdėjau,

²⁰⁶ L. Giussani, „Žmogiškasis tikėjimo vertingumas“ (it. *La convenienza umana della fede*), op. cit., p. 130.

²⁰⁷ Ten pat, p. 130-131.

savo vaikui sakau tai, ką esu girdėjęs iš Jo²⁰⁸. Kai santykiuose su vaikais veikia tokia nauja savimonė, „koks apima ramumas, koks tikrumas, kokia ramybė! Esate laisvi, kad ir ką vaikas jums beatsakytų. O kai mums atrodo svarbesnė mūsų nuomonė, norime, kad bet kokia kaina ji būtų priimta: imame valdyti²⁰⁹. Tai labai konkretūs ženklai, kurie leidžia patikrinti, ar nauja savimonė, sukurta Kristaus, mus persmelkia, ar ne.

Taigi svarbu, kad Tėvas mūsų savimonėje taptų vis artimesnis, idant kiekvienas iš mūsų, kaip Jėzus, galėtų išstarti: „Tas, kuris mane siuntė, yra su manimi“. Tai – patirtis, kuri subręsta laikui bėgant, jei einame į priekį ir nesiliaujame sekę keliu, kurį mums nuolat atveria susitikimas, kaip jau sakėme. „Pagalvokime, pabandykime įsivaizduoti žmogų, vyrą, kuris dešimt, šimtą, tūkstantį kartų per dieną sąmoningai pagalvoja apie faktą, kad Tas, kuris jį siuntė, t.y. Tas, kuris jį sukūrė, jį sukūręs Slėpinys, yra su juo, kad Dievas yra su juo: ramybė tam tikruose veiduose, vienuolių veiduose, kyla būtent iš to. Tame glūdi ir išpūdinga daugelio mūsų draugų ramybė, nes jie taip gyvena tarp mūsų²¹⁰.

Tokia savimonė perkeičia kiekvieną akimirką, kiekvieną gestą, kiekvieną žvilgsnį, mūsų laikyseną viso ko akivaizdoje, žingsnis po žingsnio. „„Aš iš Dievo išėjau, ne savo valia esu atėjęs!“ Ne jums tai sakau, o sau“, pabrėžia Giussani taip kalbėdamas, „kiekvienas turi sau pasakyti: „ne savo valia esu atėjęs, iš Dievo išėjau, todėl turiu daryti darbus To, iš kurio išėjau, turiu klausyti, turiu žiūrėti, turiu atkartoti. Jei bet

²⁰⁸ Ten pat, p. 131.

²⁰⁹ Ten pat.

²¹⁰ Ten pat, p. 132.

kurią savo gyvenimo akimirką žmogus būtų priėjęs prie to jaunuolio ar to vyro, Jėzaus iš Nazareto, ir būtų jo paklausęs: „Apie ką galvoji?“, Jis būtų atsakęs: „Apie Tėvą“, bet neabstrakčiai“. Galvoti apie Tėvą ir galvoti ar domėtis dalykais nėra alternatyvos. „Galvoti apie Tėvą yra tikras būdas galvoti apie visa kita, vienintelis tikras būdas galvoti apie visa kita: tai toks žvilgsnis, kuriuo žiūri į savo žmoną ar vyrą, į savo vaikus, į savo darbą, į gerį ar blogį, kuris tau įvyksta, į save patį“²¹¹.

Jėzus mums atskleidžia Slėpinį kaip Tėvą. Būtent Jis mus išmoko ištarti „Tėve mūsų“. Kiekvieną akimirką atrasti visa ko ryšį su šaltiniu reiškia suvokti visa ko ryšį su Tėvu. Tai mums leidžia išvysti dalykų tiesą, vienovę, struktūriškumą. „Negi galvojate, kad ryšys su Slėpiniu, su Tėvu, kaip sakė Jėzus, taigi Jėzaus imitavimas, mums neeis žiūrėti į vyrą, moterį, vaikus, gėles ir visa kita? Ne, leis mums į juos pažvelgti šimtą kart intensyviau ir tikriaus. Tuomet net ir mikčiodami suprasime, kad tiesa yra šioje pusėje; nors ir mikčiodami žinosime, kad tiesa ateina iš čia“²¹².

3. Blogis yra užmarštis

Ryšys su Tėvu neatitraukia nuo tikrovės, jos neužgniaučia, bet pripildo prasmės. Tėvo suvokimas yra tikras dalykų suvokimas. Tai – žvilgsnis, kuris pagaliau yra tikras. Tuomet viskas įgauna unikalaus intensyvumo

²¹¹ Ten pat.

²¹² Ten pat, p. 138.

mo: pagaliau suvokiamas akimirkos, santykių, darbo, tikrovės, aplinkybių savo ir kitų kančios vertingumas.

Tokia tikra elgsena su visa kuo atpažįstama iš ženklų: laisvės, ramybės, nepajudinamo tikrumo, pasitikėjimo, atsidavimo („Į Tavo rankas patikiu, atiduodu savo dvasią“). Nerimas mūsų nebevaldo, nebebūname priklausomi nuo savo veiklos sėkmės, nebegyvename apimti baimės ir netikrumo. „Kam kankintis, jei taip lengva paklusti?“²¹³, sako Claudel Anos Verkoro lūpomis „Apreiškime Marijai“.

Ir vis dėlto, kiek melo ir šališkumo yra mūsų mintyse ir žvilgsnyje į save pačius, kitus, visa ką! Dažnai klausiamo savęs: iš kur tai kyla? Ir iškart atsakome: iš nuodėmės, bet tiksliai nežinome, kas iš tikrųjų yra ta nuodėmė. Iš karto pagalvojame apie jėgų, valios pastangų, nuoseklumo trūkumą. Tai – simptomas, kad mūsų gyvenimą lydi moralizmo šešėlis, kuris iš mūsų dienų atima skaidrumą.

Taigi, pabandykime pažvelgti į šį dalyką šiek tiek giliau, nesileiskime, kad moralizmas išvestų mus iš kelio. Nuodėmės patirtis yra „sąmoningai nebesuvokti Tėvo, t.y. prarasti siekį, kad toks sąmoningumas atsirastų“. Išties, „jei esu prisirišęs prie „To, kuris yra didesnis už mane“, [...] ir jei mano prigimtis yra gyventi sąmoningai, tuomet sąmoningumo apie šį ryšį netekimas yra blogis! Blogis yra žmogiški veiksmai, kurie atmeta sąmoningą šio ryšio suvokimą. [...] Tikrasis blogis, blogio medžiaga yra toks užmaršumas. Kokios tuomet svarbios ryto ir vakaro maldos! Kaip svarbu sukalbėti „Tėve mūsų“! Prisiverskime šią maldą sukalbėti lėtai,

²¹³ P. Claudel, „Apreiškimas Marijai“ (it. *L'Annuncio a Maria*), Bur, Milano 2011, p. 179.

apmąstykite žodžius, kad bent akimirką per dvidešimt keturias valandas taptume tikrais žmonėmis, nes tai turi įtakos viskam!²¹⁴.

Tikroji problema nėra jėgų, valios pastangų ar nuoseklumo trūkumas, bet užmarštis, artumo su Tėvu nebuvimas. Tai – ne gebėjimų klausimas. Kai trūksta sąmoningo Tėvo suvokimo, t.y. sąmoningumo, kad esame vaikai, sumenkėja gyvenimo tikslas; juo tampa savęs tvirtinimas; kitaip tariant, visa, ką darome, „darome dėl laikino tikslo, kuris viską paleidžia vėjais. Jei tai darome dėl savęs pačių, viską paleidžiame vėjais. Devyniasdešimties procentų, ne, visų mūsų veiksmų laukia toks bailsus likimas, į kurį turime žengti“. Todėl jei neauga mūsų sąmoningumas, kad gyvename dėl kažko didingesnio, laikui bėgant „jis nepalaiko viso to, ką darome, todėl viskas nueina perniek“²¹⁵.

Gyventi dėl savęs yra tas pat, kas viską išmesti, viskas tampa laikina, nes neturi gylio, prasmės. Veiksmai, turimi atlikti darbai neturi adekvataus tikslo. Iš gyvenimo telieka tai, kas regima, visi dalykai tampa nykūs: valgyti, gerti, kurti šeimą, dirbti, ilsėtis ir taip toliau. Galiausiai nelieka nieko, dėl ko būtų verta gyventi, nieko, kas mus patrauktų ir suteiktų dalykams prasmės. Išties, visa ko vertė priklauso nuo prasmės ir nuo sąmoningumo, su kuriuo tai išgyvename.

Giussani primena reikšmingą jam įvykusį epizodą pirmaisiais jo mokytojavimo metais. „Prisimenu (ir papasakoju apie tai, kai tik pradėjau mokyti tikybos), kad iškart po karo, kai dar buvo gyvuliniai va-

²¹⁴ L. Giussani, „Žmogiškasis tikėjimo vertingumas“ (it. *La convenienza umana della fede*), op. cit., p. 134.

²¹⁵ Ten pat, p. 135.

gonai, grįžau kartą iš San Remo, kur buvau su Milano „Caritas“ (kuriam vadovavo monsinjoras Bicchierai) pirmąja klase. Tačiau ir pirmojoje klasėje visi buvo susigrūdę. Šalia manęs sėdėjo labai pasitempęs pagyvenęs vyras, jam buvo apie septyniasdešimt metų. Jis man papasakojo, kad buvo San Reme, kad paaukotų didelę sumą vienuolynui. Tuomet pridūrė: „Žinot, aš“, ir nepasakė savo vardo, „gyvenime pasiekiau viską, ko norėjau, nes turiu dešimtis gamyklų įvairiose pramonės šakose“, žodžiu, jis buvo svarbus pramonininkas, „tačiau aš, sulaukęs septyniasdešimties metų, klausiu savęs, ar neiššvaisčiau gyvenimo“²¹⁶.

Kaip šiandien galime išmokti būti tokie artimi Slėpiniui, Tėvui ir, vadinasi, tikrovei, kaip mokė Jėzus? Nuo to priklauso galimybė nepasiduoti nihilizmo pagundai, įtarimui, kad tikrovė ir mes patys esame beprasmingai, ir kad gyvenimas nėra pozityvus. Kaip gimsta tokie sūnūs kaip Jėzus šiandien?

²¹⁶ Ten pat, p. 135-136.

SŪNŪS SŪNUJE

Kaip matėme, Kristaus sąmoningumas buvo pripildytas minčių apie Tėvą, apibrėžtas savimonės dėl Tėvo. Todėl jei sekame Kristumi, jei nusprendžiame Juo sekėti, „Dievo suvokimas turi persmelkti visa tai, ką darome, ir pamažu, laikui bėgant, jis tampa įprastas. [...] Mintys apie Dievą pasiekia viską, kitaip tariant, tai yra tam tikras būdas žvelgti į viską, į savo žmoną ir į save pačius, į gerį ir į blogį, tuomet gėris netampa puikybe, o blogis – nevirtimi“²¹⁷.

Dabar galėtų iškilti klausimas. Mokiniam ryšio su Tėvu savimonę atskleidė pats Jėzus. „Visiems, kurie jį priėmė, jis davė galią tapti Dievo vaikais“²¹⁸. O kas mums šiandien ją atskleidžia? Mus į ryšį su Tėvu veda taip pat Kristus. Kaip?

1. Per tikinčiųjų draugiją. Charizma

Kristus, kaip jau minėjome²¹⁹, šiandien įsiveržia į mano gyvenimą ir patraukia mane prie Savęs, pasinaudodamas esatimi, konkrečiu, apibrėžtu kūnu, įtikimu

²¹⁷ L. Giussani, „Žmogiškasis tikėjimo vertingumas“ (it. *La convenienza umana della fede*), op. cit., p. 133-134.

²¹⁸ Jn 1,12.

²¹⁹ Žiūrėti čia, p. 56-64.

susitikimu, kurio dėka galiu patirti tą patį susitikimą su Juo, kurį išgyveno pirmieji Jį sutikę. Taigi, būtent gyvendami Sūnuje, santykiyje su Kristumi, esančiu čia ir dabar, tampame sūnumis, išmokstame tarti: „Tėve“, atpažinti Tėvą mus kuriančiame Slėpinyje. *Aba* – tai žodis, kurį vartojo Jėzus: jis išreiškia ryšio su Dievu familiarumą, kuris iki tol buvo nesuvokiamas, neišvaizduojamas.

Lygiai kaip prieš du tūkstančius metų, mes tampame „sūnumis Sūnuje“ per tikėjimą ir Krikštą, kurio metu gauname Šventąją Dvasią, Kristaus Dvasią, „vertingą ir būtiną dovaną, padarančią mus Dievo vaikais“²²⁰ ir Kristaus Kūno – Bažnyčios – nariais, „tauta, sujungta Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios vienybe“, kaip gražiai apibrėžia šv. Kiprijonas, cituojamas „*Lumen Gentium*“ (4), praturtinta „hierarchinėmis ir charizminėmis dovanomis“, suteiktomis tam, kad įvairiais būdais būtų prisidedama prie jos kūrimo ir misijos. Laiškas „*Juvenescit Ecclesia*“ apie hierarchines ir charizmatines dovanas, primena apie Jono Pauliaus II pabrėžtą principą, pagal kurį tarp šių dovanų „nėra priešpriešos“, ir cituoja Benediktą XVI, kuris tvirtina, kad „Bažnyčioje ir esminės institucijos yra charizminės, ir charizmos vienaip ar kitaip turi būti instutualizuotos, kad išliktų darnios ir tvarios. Šitaip abu matmenys, kilę iš tos pačios Šventosios Dvasios to paties Kristaus Kūno labui, drauge daro Kristaus slėpinį bei išganingą darbą esamus pasaulyje“²²¹.

Todėl judėjimai ir nauji sambūriai, atsiradę per Dvasios padovanotas charizmas, yra reikšmingas liudijii-

²²⁰ Benediktas XVI, Bendroji audiencija, 2012 m. gegužės 23 d.

²²¹ Tikėjimo Mokymo Kongregacija, Laiškas „*Juvenescit Ecclesia*“, 10.

mas, kad Bažnyčia auga ne „prozelitizmu, bet patraukdama“²²².

Popiežius Pranciškus nesiliauja kvietęs šias naujas grupes atsiverti misionieriavimui, būtinam klusnumui ganytojams bei bažnytinei bendrystei, nes „Tėvo mums suteikiamos dovanos sužydi ir suklesti bendruomenėje, ir būtent bendruomenėje išmokstama suvokti jas kaip jo meilės visiems savo vaikams ženklą“²²³.

Mes priklausome Dievui, Tėvui, esame „Jo“ pačia radikaliausia šio žodžio prasme, t.y. esame Jo kūriniai. Tačiau toks mūsų priklausymas „liktų tik mįslingu ir laikinu suvokimu, jei jis nebūtų buvęs mums aiškiai atskleistas Kristaus [Jo Dvasios]: „Dievo niekas niekada nėra matęs, tiktai viengimis Sūnus – Dievas, Tėvo prieglobstyje esantis, mums jį atskleidė“. Priklausant Dievui, tapusiam Žmogumi [ir įėjusiam į istoriją kaip žmogui], mūsų visiškas priklausymas, mūsų „buvimas sukurtiems“ tampa aiškus“²²⁴. Ir priklausome būtent Kristui, „ne mūsų turimai Kristaus idėjai, bet tikram Kristui, tam, kuris istorijoje išlieka per tikinčiųjų vienybę, nes jie susivienija su Popiežiumi, Romos vyskupu“²²⁵.

Sūnus šiandien mus priartina prie Tėvo slėpinio per Bažnyčią ir mums tampa įvykiu susitikimo su charizma malonės dėka, mums tai – kun. Giussani dovanota charizma. Dievo Dvasia, pasinaudodama savo bega-

²²² Pranciškus. Apašt. parag. „Evangelii gaudium“ in Tikėjimo Mokymo Kongregacija, Laiškas „Iuvenescit Ecclesia“, 2.

²²³ Tikėjimo Mokymo Kongregacija, Laiškas „Iuvenescit Ecclesia“, 10.

²²⁴ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p. 64.

²²⁵ L. Giussani, „Tiesa gimsta iš kūno“ (it. *La verità nasce dalla carne*), op. cit., p. 54.

line laisve ir vaizduote, gali įgyvendinti „tūkstantį charizmų, tūkstantį būdų žmogui dalyvauti Kristuje. Charizmos pasireiškimo būdas atitinka laikmetį, erdvę, charakterį, temperamentą, psichologinę, prisirišimo ir intelektualinę formas, per kurias Viešpats tampa įvykiu man ir tuo pačiu ir kitiems. Šis būdas per mane yra perduodamas kitiems; taip tarp manęs ir šių kitų atsiranda bendrystė, kurios nėra su visais likusiais; stipresnis, labiau apibrėžtas brolystės ryšys. Taip Kristus išlieka su mumis kiekvieną dieną iki pasaulio pabaigos, istorinėse aplinkybėse, kurias Tėvo paslaptis nustato ir per kurias mums leidžia pažinti ir mylėti Jo esatį“²²⁶.

Taigi, charizma yra „Įvykio esaties šiandien akivaizdybė, nes mus išjudina, [...] būdas, kuriuo Kristaus Dvasia leidžia mums pajauti jo išskirtinę Esatį ir mums duoda jėgų prie jos prisijungti su paprastumu ir meile“²²⁷. Charizma padaro Bažnyčią gyvybingą ir yra

²²⁶ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p. 92-93. Laiške „Iuvenescit Ecclesia“ rašoma: „Šiame kontekste naudinga priminti tai, kokios skirtingos charizminės dovanos gali būti ne tik savo savitu pobūdžiu, bet ir paplitimu bažnytinėje bendruomenėje. Nors charizminės dovanos „gauna paskiri asmenys, jose dalyvauti gali ir kiti; šitaip jos pratęsimas laike kaip brangus ir gyvas paveldas, tarp žmonių kuriantis ypatingą dvasinę giminybę“ (Jonas Paulius II. Apašt. parag. Christifideles laici, 24: AAS 81 (1989), 434). Ryšiu tarp charizmos asmeninio pobūdžio ir galimybės būti jos dalininku reiškiasi esminis jų dinamikos elementas, nes bažnytinėje bendruomenėje asmuo visada susijęs su bendruomene (Ten pat, 29: AAS 81 (1989), 443-446). Charizminės dovanos praktikoje gali kurti giminybę, artumą ir dvasinį ryšį, įgalinančius dalytis dvasiniu paveldu, kilusiu iš steigėjo asmens, bei tą paveldą gilinti, įkvepiant gyvybę tikrai ir savitai dvasinei šeimai. Įvairialypiai bažnytiniai sambūriai rodo kaip bendros charizminės dovanos (Tikėjimo Mokymo Kongregacija, Laiškas „Iuvenescit Ecclesia“, 16).

²²⁷ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p. 93-94.

reikalinga bažnytinio gyvenimo visumai. „Kiekvienas istorinis būdas, kuriuo Dvasia sujungia su Kristaus Įvykiu, visada yra „ypatingas“, konkretus laiko ir erdvės, temperamento, charakterio būdas. Konkretus, bet sujungiantis su visuma“²²⁸.

Jonas Paulius II taikliai pastebėjo, kad „charizmos originalumas, iš kurio atsiranda Judėjimas, nesiekia, ir negalėtų siekti, kažko pridėti prie *depositum fidei* turtingumo, saugomo Bažnyčios su aistringa ištikimybe. Vis dėlto jis yra galingas ramstis, įtikimas ir įtaigus raginimas pilnai, protingai ir kūrybiškai išgyventi krikščionišką patirtį. Jis yra prielaida atrasti tinkamus atsakymus laikų iššūkiams, problemoms bei nuolat besikeičiančioms istorinėms aplinkybėms. Tokioje šviesoje, Bažnyčios pripažintos charizmos yra būdai gilinti Kristaus pažinimą ir dar dosniau Jam atsiduoti, tuo pat metu vis labiau vienijantis su visa krikščionių tauta“²²⁹.

Šis liudijimas puikiai atspindi tokią dinamiką: „Įstojau į Comunion e Liberazione“ Broliją šiais metais, būdama penkiasdešimt devynerių, tuomet, kai paprastai žmonės užbaigia veiklas, o ne pradeda. Prisipažinsiu, kad visą gyvenimą judėjimas mane supo per būrį pusbrolių. Kun. Giussani žinia mane pasiekė būtent taip, netiesiogiai. Mane žavėjo galimybė ieškoti atsakymo į klausimą: „Kas aš esu? Aš – krikščionė namuose, per pietus su tėvais, o paskui, mokykloje esu niekas? Aš tikiu mišiose, sekmadienį, o kine esu kita?“. Kaip padaryti, kad tai, ką jausdavau savyje ne kaip au-

²²⁸ Ten pat, p. 93.

²²⁹ Jonas Paulius II, Žinia pasauliniam bažnytinių judėjimų Kongresui, Roma, 1998 m. gegužės 27 d.

klėjimą, bet kaip poreikį, sutaptų su tuo, ką sutikdavau pasaulyje, su mąstymu, susiformavusiu po 1968-ųjų, su paviršutinišku išankstinėmis nuostatomis paremtu vertinimu? Tas klausimas kilo nuolat, visur ieškojau, kad atrasčiau tai, kas sujungtų visas dėlionės detales. Išgirdus Giussani kvietimą „išgyventi tikrovę“, tas klausimas įgavo kryptį, konkretaus atsakymo galimybę. Žinoma, iš savo senelių išmokau sveiko proto, jie neskyrė tikėjimo nuo gyvenimo, jie buvo permerkti tikėjimo, kiekvienas gestas, žinoma, kaip priklauso. O aš kasdienybėje viskuo suabejodavau, viskas netekdavo savo logikos. Pasimetimas, pasidalijimas, santykių paviršutiniškumas, pastangos neliesti tų klavišų, kurie neturėtų groti. Tačiau buvau girdėjusi, nugirdusi mokytoją, kuris man parodė taką, išeitis yra. Su ta mintimi, su tais trupiniais ėjau pirmyn: „išgyventi tikrovę“. Intensyvus gyvenimas, keturi vaikai, daug darbo, daug sunkumų ir pasisekimų, gyvenimas pilnas, nuoseklus. Nuolatinis ieškojimas, nes visas tas bėgimas, visos tos „veiklos“ buvo ieškojimas, troškimas, ėjimas apgraibomis, įvairių kelių, visų galimų kelių išbandymas. Maldavau, kai tik buvo įmanoma, kad gaučiau patvirtinimą, palaikymą. Kuris vis neatėjo. Sulaukdavau plojimų už savo nuoseklumą arba priekaištų už energingumą, vertinimų, bet ne bendrystės. Paskui – netikėtumas, įvykis. Žmogus, kuris mane priremia prie sienos, paklausdamas: „O tu ar turi viduje gyvą Kristų?“. Ne atsakymas. Klausimas. O atsakymas jau buvo ten, priešais mane, jo veidu: Kristus gyvas manyje, šiandien, šalia manęs. Ne tas Kristus, kuris atsiras tik pačioje pabaigoje, bet yra čia jau dabar, šiandien. Dėl manęs. Ta akimirka pakeitė mano gyvenimą. Tuomet pasikeitė ir tai, kaip meldžiausi: tai nebebuvo

sąrašas, sunkios pastangos laikytis nustatytų schemų, bet artumas, klausymas, laukimas, atsidavimas. Taip pat pasikeitė mano laikysena tikrovėje, ėmiau „išgyventi tikrovę“ su Esatimi šalia manęs, todėl su kitokiu žvilgsniu, tuo pačiu, kuriuo buvo pažvelgta į mane, tuo žvilgsniu, kuris pakeičia priešais tave esančius žmones, nes esi perkeista tu. Visa tai, ką gyvenime buvau skaičiusi ir stengiausi suprasti, išmokti, buvo kitaip: ne sunku, o akivaizdu. Ir ši akivaizdybė, jei į ją gilinamasi draugijoje, yra muzika mano sielai, kurios visada ieškojau“.

Charizmos Bažnyčioje ir dėl Bažnyčios pradėta draugija „mus nustebina ir jaučiamės jos patraukti, nes sukonkretina susitikimo su šiuo Žmogumi patirtį, Jis nebėra abstraktus; per draugiją Jį galime patirti kaip tikrovę, kuria galime gyventi dabar. Draugija yra ne idėja, kalba, logika, o faktas, esatis dabartyje, kurios pasekmė – priklausymo santykis“²³⁰.

2. Autoritetas: dabar esantis tėviškumas

Konkreči draugija, kurioje įvyksta susitikimas su Kristumi, tampa „mano asmens priklausymo vieta, iš kurios perimu esminį būdą suvokti ir jausti dalykus, intelektualiai suprasti ir vertinti, įsivaizduoti, planuoti, spręsti ir daryti. Mūsų „aš“ priklauso šiam „Kūnui“ – krikščioniškai draugijai – ir iš jo perima esminį kriterijų, leidžiantį pasitikti bet kokį dalyką. Dėl to tokia draugija yra vienintelis mus įgalinantis

²³⁰ L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, „Kurti pėdsakus pasaulio istorijoje“, op. cit., p. 64.

realybei būdas, leidžiantis paliesti tikrovę ir padarantis mus tikrus²³¹.

Taigi, dabar kartu su Giussani paklauskime savęs: „Koks veiksnys yra pats svarbiausias tautos, į kurią esame pakviesti, tikrovėje, draugijos, kurioje dalyvaujame, tikrovėje?“. Štai jo atsakymas: „Pats svarbiausias veiksnys tautos tikrovėje yra tai, ką vadiname *autoritetu*²³². Autoritetas yra pas svarbiausias tautos tikrovės veiksnys, nes be autoriteto nesusikuria tauta. Autoritetas yra „vieta“, kur tampa akivaizdu, kad Kristus nugalai, kur Kristus įrodo galįs įtikimai atsakyti į širdies poreikius. „Autoritetas yra tas žmogus, į kurį žiūrėdamas matai, kad tai, ką sako Kristus, atsako širdžiai. Tai veda tautą“²³³.

Mūsų visuomenėje į žodį „autoritetas“ dažnai žiūrima įtariai, sutapatinant jį su valdžia, kuriai reikia paklusti, arba su asmenybe, kuri prie savęs pririša žmones. Tačiau Bažnyčios gyvenime, Dievo tautoje, kaip pabrėžia Giussani, jis toks nėra ir negali būti: „Autoritetas, vedimas yra visiškai priešingi valdžiai, juose nėra nė kruopelytės žodžio „valdžia“. Todėl visiškai neaptiksime, susidūrę su Dievo tautos autoriteto sąvoka, jokiame lygmenyje, visiškai neaptiksime nė menkausio baimės šešėlio: nes valdžia reiškia baimę, ir tas, kuris nori išsilaisvinti iš baimės, turi nepaisyti valdžios“²³⁴.

²³¹ Ten pat, p. 63.

²³² L. Giussani, „Džiaugsmas, džiugesys ir drąsa. Niekas nekuria, jei nėra kuriamas“ (it. *La gioia, la letizia e l'audacia. Nessuno genera, se non è generato*), *Tracce-Litterae communionis*, n. 6/1997, p. II.

²³³ Iš Giussani pokalbio su *Memoires Domini* grupe (Milanas, 1991 m. rugsėjo 29 d.), in „«Chi è costui?», suppl. a *Tracce-Litterae communionis*, n. 9/2019, p. 10.

²³⁴ Ten pat.

Kas apibrėžia ryšį su autoritetu, priklausymą Dievo tautai? Tokį ryšį puikiai išreiškia žodis „sūnystė“, kaip Péguy skiria buvimą mokiniais nuo buvimo sūnumis²³⁵: priklausyti reiškia būti sūnumis, ne mokiniais, ne atkartoti. Būtent sūnystės dėka mus persmelkia tikros draugystės akcentas, charizmos originalumas, ta „mokymo forma, kuriai buvome pavesti“²³⁶. Giussani mums primena, kad esame autoriteto vaikai. „Sūnus perima tėvo kilmę, ją įsisavina, sūnų sudaro iš tėvo ateinanti kilmė, jis sudarytas iš tėvo. Todėl jis visas įtrauktas. Autoritetas mane įtraukia visą, tai nėra žodis, kuris mane gąsdina ar baugina, ar kuriuo „seku“. Jis mane įtraukia. Todėl žodis „autoritetas“... būtent žodis „autoritetas“ galėtų būti sinonimas žodžiui „tėvystė“, vadinasi, kūrybingumui, kūrimui, *genus* perdavimui, gyvenimo kilmės perdavimui. Gyvenimo kilmė yra manasis „aš“, kurį pagauna ir perkeičia šis santykis, palydimas žodžio „laisvė“, suteikia laisvę. Būti sūnumis yra laisvė“²³⁷.

²³⁵ Péguy rašo: „Net ir pats geriausias mokinys tėra mokinys, jei jis tik kartoja, nedaro nieko kito kaip tik kartoti, net nedrįstu pasakyti, kad tuo pačiu rezonansu, nes tai nebėra tas pats rezonansas, nei aidas, tai – apgailėtinas sekimas pėdsakais; net ir pats geriausias mokinys tėra mokinys, nesvarbus, visiškai nieko nereiškiantis, niekas per amžius. Mokinys pasidaro reikšmingas, tampa svarbus tik tada, kai jis taria savo žodį, sukuria naują atgarsį; tiksliau tada, kai jis nebėra mokinys. Tai nereiškia, kad jis neturi teisės kilti iš kitos filosofijos ir kito filosofo. Bet jis turi atsirasti kaip atžala, o ne mokinio keliu“ (C. Péguy, „Užrašai“ (pranc. Cahiers), VIII, XI, 3.2.1907).

²³⁶ Turima omenyje žymi Ratzingerio frazė: „Tikėjimas yra širdies paklusnumas mokymo formai, kuriai buvome pavesti“ (J. Ratzinger, „Kalba per Katalikų Bažnyčios Katekizmo pristatymą“, in *L'Osservatore Romano*, 1993 m. sausio 20 d., p. 5). Plg. Rom 6,17.

²³⁷ L. Giussani, „Džiaugsmas, džiugesys ir drąsa. Niekas nekuria, jei nėra kuriamas“ (it. *La gioia, la letizia e l'audacia. Nessuno genera, se non è generato*), *Tracce-Litterae communionis*, n. 6/1997, p. II.

Autoritetas yra dabar esanti tėvystė. Kad būtume „sūnūs Sūnuje“, kad būtume vaikai Kristuje, ne tame Kristuje, kurį įsivaizduojame mes, bet tikrajame Kristuje, esančiame čia ir dabar, kad būtume įvesti į santykių su Tėvu, reikia patirti tėvystę dabartyje: reikia esaties, kuri mus paverstų vaikais. Giussani tvirtina: „Tėvo turėjimas yra susiklosčiusi situacija, nes tai – žmogaus istorijos dalis [tai – kiekvieno istorijos dalis, nes visi turėjome tėvą. Tačiau štai, kas yra svarbu...]. Jei 1954 metais būčiau nuėjęs ne į Berchet, bet į kokį kitą licėjų, viskas būtų susiklostę kitaip. Situacija išlieka, bet kūrimas, tai, kas tėvystėje yra įdomu, yra esatis, tai, kas yra dabar“²³⁸.

Mūsų asmenybė neišsiskleidžia, nėra tikro kūrybiškumo, jei nesame vaikai, jei nepatiriame, kad esame kuriami. „*Niekas nekuria, jei nėra kuriamas*. Ne „jei nebuvo kuriamas“, bet „jei nėra kuriamas“. Su tokiu tėvystės suvokimu labiausiai kovojo švietimo epochos kultūra“²³⁹, ir neretai kovoja patys krikščionys, mes, kuriems buvo skirta malonė susidurti su kun. Giussani padovanota charizma, kurios dėka naujai ir entuziastingai atradome tai, apie ką šiuo metu kalbame.

„Žmogus negali būti tėvu, kūrėju, jei neturi nieko, kas jam būtų kaip tėvas. Ne [dėmesio] jei „neturėjo“ [tėvo], bet jei „neturi“ [dabar] nieko, kas jam būtų kaip tėvas. Nes jei jis neturi nieko, kas jam būtų kaip tėvas, reiškia, kad nekalbama apie įvykį, [...] nekalbama apie kūrimą. *Kūrimas yra dabarties veiksmas*“²⁴⁰.

²³⁸ Ten pat, p.IV.

²³⁹ Ten pat.

²⁴⁰ Ten pat, p. II-IV.

Jėzus mums atskleidžia savo artumą su Tėvu, kviesdamas mus į dabar gyvą tėvystę per draugiją, prie kurios mus patraukė. Tokia tėvystė yra kelias, kuriuo einant įsisavinamas, t.y. tampa tavo ir mano, tas ryšys su Tėvu, kurį turi Jėzus. Kad įvyktų tokia naujovė, kad ryšys su Tėvu visiškai persmelktų mūsų gyvenimą ir taptų kiekvienos minties, kiekvieno veiksmo, kad ir paties paprasčiausio ir banaliausio, kriterijumi, reikia, kad tėvystė egzistuotų *dabar*, turime būti kuriami *dabar* esaties, per kurią Kristus tampa patiriama, regima ir įtikima tikrove: negalime būti sūnumis Sūnuje, jei nesame šitaip kuriami dabar. Jei nesame šitaip kuriami dabar, toks ryšys su Tėvu niekuomet netaps mūsų sąmoningumu ir mūsų gyvenimu ir, kaip besistengtume, nebūsime išplėsti iš nebūties.

Giussani neprilygstamai pabrėžė esminį šio „dabar“ poreikį: „Įvykis nenurodo tik kažko, kas įvyko ir nuo ko viskas prasidėjo, bet tai, kas pažadina dabartį, apibrėžia dabartį, suteikia turinį dabarčiai, padaro įmanomą dabartį. Tai, ką žinome, ar tai, ką turime, yra kažkas, kas mums duodama dabar: yra ranka, kuri tai mums duoda dabar, yra veidas, kuris pasirodo dabar, esama kraujo, kuris teka dabar, yra prisikėlimas, kuris vyksta dabar. Už šio „dabar“ nėra nieko! Mūsų „aš“ gali išjudinti, sujaudinti, tai yra pakeisti, tik vienalai kis įvykis. Kristus yra kažkas, kas įvyksta mano gyvenime. Tuomet tam, kad tai, ką žinome, Kristus ir visos kalbos apie Kristų, taptų patirtimi, reikia, kad būtų dabartis, kuri mus provokuoja ir sukrečia: tai tokia dabartis kaip Andriejaus ir Jono atveju. Krikščionybė, Kristus yra būtent tai, kas atsitiko Andriejui ir Jonui, kai jie jį sekė; įsivaizduokite, kai jis atsisuko ir kaip jie

buvo nustebinti! Ir kai nuėjo į jo namus... Ir visuomet yra taip iki dabar, iki šios akimirkos!“²⁴¹.

Vis dėlto neužtenka, kad būtų šis tėviškumas, reikia, kad aš būčiau pasirengęs leisti jo kuriamas. Nuo pasirengimo būti vaikais priklauso visas mūsų gyvenimo vaisingumas. „Būtent tai Jėzus pasakė Nikodemui: „Reikia, kad tu gimtum iš naujo“. „Kaip? Gimti iš naujo? Ar turiu antrą kartą įeiti į savo motinos iščias ir vėl užgimti?“ „Kas negimsta iš naujo, negali suprasti tikrovės tiesos, dalykų tiesos“. Toks suvokimas ir yra naujas užgimimas“²⁴². Tas, kuris sutinka Juo sekti, tapdamas vaiku, nustebęs atras naujovę, kuri atsiras jo gyvenime.

3. Paklusnumas

Vis dėlto Giussani mus kviečia žengti dar vieną žingsnį, kurį jis laiko esminiu naujos savimonės vystymuisi. Prieš tai pasakėme: atsiversti reiškia susigrąžinti *tikėjimą* kaip *pripažinimą*, kaip protingumą, matantį naujovę, kuri yra mumyse ir tarp mūsų, ir kaip *paklusnumą*. Pažadėjau, kad prie šio žodžio dar sugrįšime.

„Paklusnumas, į kurį toks protingumas mus veda, turi tokį, pavadinkim, Kaudijaus tarpeklį, pro kurį reikia praeiti, turi tarsi stulpą, į kurį neišvengiamai reikia atsižvelgti: jis privalo paisyti to, ką vadiname „autoritetu“. Tai, apie ką kalbėsiu, galioja ne tik

²⁴¹ L. Giussani, *Comunione e Liberazione* 2011 m. Velykų plakato tekstas.

²⁴² L. Giussani, „Žmogiškasis tikėjimo vertingumas“ (it. *La convenienza umana della fede*), op. cit., p. 130.

Kristaus Bažnyčios autoritetams, Vyskupui vienybėje su kitais ir su Popiežiumi, bet analogiškai ir žemesniems lygiams, kurie yra tokie pat tikri ir esmingi savo pedagogine verte, kitaip tariant, bet kokiai esąčiai, kuri yra „autoritetas“ krikščioniškame gyvenime“²⁴³.

Turime būti dėmesingi šiems žodžiams, nes „be šio ženkle [autoriteto], tarp mūsų nebūtų draugijos, nebūtų Bažnyčios slėpinio, nebūtų naujos tautos, kuri keliauja per pasaulį, dėl pasaulio gėrio: be autoriteto nebūtų tos naujienos, kurią Kristus mums pasiūlė išgyventi kartu“²⁴⁴.

1975 metais kalbėdamas apie atsivertimo kelią, Giussani pastebėjo, kad „ryšys su autoritetu turi esminę pedagoginę vertę: jei nuvertiname šį faktorių, tampame dulkėmis, kurias net ir silpniausias vėjas nupučia ir išsklaido po visą žemės paviršių, vėl tampame nepastoviais vaikais, kaip sako šv. Paulius antrajame Laiško Kolosiečiams skyriuje: „kad niekas jūsų nesuvedžiotų suktais įrodinėjimais, nepasigrobtų filosofija ir tuščia apgaule“. Autoritetas nėra nuomonė, apie kurios kultūrinius aspektus galime padiskutuoti, nėra viena iš pateikiamų nuomonių: autoriteto funkcija yra pasiūlymas, per kurį atsiskleidžia mūsų žmogiškos ir krikščioniškos patirties vienovė“²⁴⁵.

Toliau pabrėžiamas tiek autoriteto pobūdis, tiek ryšio, kuris yra autoriteto kvietimo mums pasekmė, pobūdis: „Kadangi autoritetas siūlo tam tikrą, labai konkrečią gy-

²⁴³ CL Brolija, garsinė - vizualinė medžiaga, CL „Metų pradžios“ renginys, Milanai, 1975 m. rugsėjo 14 d.

²⁴⁴ L. Giussani, „Įvykis žmogaus gyvenime“, op. cit., p. 229.

²⁴⁵ CL Brolija, garsinė - vizualinė medžiaga, CL „Metų pradžios“ renginys, Milanai, 1975 m. rugsėjo 14 d.

venimo patirtį, reikalauja, kad ištrauktų visas mūsų asmuo: autoritetas yra svarbiausias Slėpinio ženklas, Tėvo plano ženklas. tai – svarbiausias ženklas, kad tarp mūsų Slėpinys tampa, vyksta, vystosi kaip istorija“. Todėl (t.y. kadangi autoritetas yra svarbiausias Slėpinio tarp mūsų ženklas) „dėmesinga pagarba autoriteto funkcijai yra paklusnumas, kylantis iš paklusnumo Viešpačiui, ne iš išskaičiavimo, todėl reikalauja tikėjimo ištraukimo. Todėl autoritetas tarp mūsų egzistuos tik tuo atveju, jei iš tikrųjų būsime ištikimi viso judėjimo vienybei; lygiai taip pat ir judėjimas nebūtų joks autoritetas, jei nesistengtų gyventi atsidavęs Kristaus duotam autoritetui“²⁴⁶.

Ši ištrauka mums pateikia kriterijų, pagal kurį galime atpažinti ir įvertinti bet kokį „autoritetą“ krikščioniškoje draugijoje, į kurią esame ištraukę Giussani jį apibūdina labai tiksliai. „Tai, kaip apibūdiname judėjimą, visada turi pedagoginę paskirtį. Mūsų pedagoginė veikla skirta tam, kad mūsų gyvenime subręstų Bažnyčios pajautimas: [judėjimas yra] patirtis, kad Viešpats mus pakvietė gyventi su šiuo tikslu. Todėl jei autoriteto pozicija savęs nesuvokia ir nėra suvokiama kaip giliai ištikima viso judėjimo gyvenimui, ji neatsilaiško, ja niekas neseka. Arba, jeigu priverčia ja sekti, tuomet ji būna despotiška, todėl atgrasanti, vienokiu ar kitokiu būdu ji tampa prievarta. Autoritetas, kaip jį suvokia pasaulis, yra tas akmuo, už kurio kliūnama, ne tas, kuriuo statoma“²⁴⁷.

Autentiškas autoritetas yra esminis dalykas, leidžiantis kažką pastatyti. Autoritetas, kaip jį supranta pasaulis (kaip valdžią), yra atgrasantis despotizmas,

²⁴⁶ Ten pat.

²⁴⁷ Ten pat.

tas akmuo, už kurio kliūnama, ne tas, kuriuo statoma. Tačiau šie pastebėjimai peržengia krikščioniškos partitės ribas. Išties, kalbame apie visiems, tikintiems ir netikintiems, aktualų poreikį, lygmenį. Krikščionybė viską sustiprina, tokią žmogišką dinamiką padaro dar tikresnę. Taigi, autentiškas autoritetas (*auctoritas*, tai, kas augina) yra nepamainomas faktorius „aš“ augimui, mūsų asmenybės kūrimui. Patirti autoriteto veikimą savo gyvenime – tai susitikti žmogų, kuris gerai suvokia tikrovę, kuris mums atskleidžia aplinkybių visumą, įkūnija „prasmės hipotezę“, kad galėtume adekvačiai tas aplinkybes interpretuoti ir išgyventi, kad pirmuoju asmeniu patikrintume jų pagrindą. Giussani verčia pripažinti: „Autoritetas tam tikru būdu yra mano tikresnis „aš“. Dažnai šiomis dienomis autoritetas save pateikia ir išgyvenamas kaip tai, kas svetima, kas „prisideda“ prie individo. Autoritetas lieka už savimonės ribų, net jeigu jį ir priimame su atsidavimu“²⁴⁸.

Jeigu vyrauja toks svetimumas, autoritetas suvokiamas kaip kliūtis asmeniniam augimui, o ne kaip jo dalis. Būtent tokio skiepijamo ir išgyvenamo susvetimėjimo dėka, pastebi Giussani, „šiandieninė kultūra teigia, kad neįmanoma pažinti, pakeisti tikrovę ir save „tik“ sekant kitu žmogumi. Žmogus mūsų epochoje nėra laikomas pagalba pažinti ir pasikeisti, nes abu šie dalykai suvokiami labai siaurai: primas – kaip analitinė ir teorinė refleksija, o antrasis – kaip taisyklių laikymasis ir taikymas. O štai Jonas ir Andriejus, pirmieji, kurie susidūrė su Jėzumi, būtent sekdami išskirtiniu žmogumi išmoko kitaip pažinti, pasikeisti patys ir pa-

²⁴⁸ L.Giussani, „Ugdymo rizika“ (it. *Il rischio educativo*), op. cit., p. 84.

keisti tikrovę. Nuo pat pirmojo susitikimo, šis metodas ėmė vystytis laike²⁴⁹.

Intensyviame autobiografiniame pasakojime „Pirmasis žmogus“, Camus pateikia liudijimą apie tai, kaip reikalinga, kad autoritetas nebūtų primestas manajam „aš“ iš išorės, kad jis kiltų iš tėvystės: „Nuo pat pradžių ieškojau, dar dabar tikiuosi pats atrasti, kas yra gėris ir kas yra blogis, nes aplink mane nėra nė vieno, kuris pajęgtų man pasakyti. O dabar, kai viskas mane apleidžia, suprantu, kad man reikia žmogaus, kuris parodytų man kelią [...] ne kaip valdžia, bet kaip autoritetas, man reikia mano tėvo“²⁵⁰.

Būtent tai išsipildo krikščioniškoje patirtyje ir pasirodo visu savo esmingumu. „Kad būtų galima statyti, reikia tvirtos žemės, absoliučiai stabilios, antraip nepavyks nieko pastatyti. Ką turime tokio tvirto ir tikro, jei ne Kristaus slėpinį, kuris yra tarp mūsų ir dėl kurio esame tikri dėl Jo Bažnyčios pastovumo ir paklusnumo šios Bažnyčios autoritetui, kuris mums brangiai kainavo ir kainuos dar daugiau?“²⁵¹.

Kaip jau minėjome, šie žodžiai buvo ištarti 1975-aisiais, bet jų aktualumas išlieka ir mūsų situacijoje. Pabrėžęs paklusnumo svarbą, Giussani grįžta prie pradinio apmąstymų taško ir perspėja savo klausytojus apie skirtumą, kuris yra tarp pasitenkinimo ieškojimo ir atsivertimo ieškojimo. „Taigi norėčiau, kad visi gerai apmąstytumėte šią priešpriešą, kuriai aš priskiriu pa-

²⁴⁹ L. Giussani, „Metodas iš tikėjimo“ (it. *Dalla fede il metodo*), op. cit., p. 18.

²⁵⁰ A. Camus, „Pirmasis žmogus“ (it. *Il primo uomo*), Bompiani, Milano 1994, p. 34.

²⁵¹ CL Brolija, garsinė - vizualinė medžiaga, CL „Metų pradžios“ renginys, Milanas, 1975 m. rugsėjo 14 d.

vojų atskirti maitinančią šaknį, šaltinį, kuris palaiko mūsų tikėjimo protingumą, nuo mūsų valios, krikščioniškam veikimui atiduodamų jėgų ir visų tų veiklų, kurių iš mūsų reikalauja istorinės aplinkybės, kurias gerasis Dievas mums leidžia išgyventi. Deja, mums tenka gyventi laikais, kai nebeužtenka įsitaistyti fotelyje, tai laikai, kai dega mūsų namai. Žmogiškieji namai dega. Tai va. Matydamas šią priešpriešą, jaučiu pavojų, kuris atskiria augalo šaknis nuo jo žiedų, o augalui be šaknų lemta nudžiūti: tai – skirtumas tarp, dalyvaujant judėjime, bendruomenėje, krikščioniškame gyvenime, pastangų atrasti pasitenkinimą ir pastangų atrasti atsivertimą²⁵².

Tokios priešpriešos radikalumas ir aiškumas neišvengiamai verčia pažvelgti į save pačius. Toks pavojus iškyla kiekvienam iš mūsų, kaip pagunda nuslysti į „siekimą pripažinti save, tai, ką galvoju, jaučiu, kas mane domina, o ne atsivertimą, taigi pasikeitimą kriterijų, pagal kuriuos aš galvoju, jaučiu, pagal kuriuos kažkas mane domina. Neveltui pirmasis Viešpaties ištartas žodis yra „*metànoia*“: reikia pakeisti vertinimo kriterijus. Gyvenimo vertė, todėl ir judėjimo, bendruomenės vertė, mūsų išsitraukimo į CL vertė nepriklauso nuo to, kiek tai atitinka tavo interesus (nes tave padaro gerbiamą, leidžia turėti draugų, leidžia turėti merginą, vaikina, leidžia skleisti savo idėjas). Vertė priklauso nuo atsivertimo tikėjimui, kuris įvyksta [tavyje]. Todėl pakalbėjime apie tai²⁵³.

²⁵² Ten pat.

²⁵³ Ten pat.

4. „Šimteriopai čia, žemėje“

Pats paprasčiausias būdas, kviečiantis atsiversti mus ir kitus, yra mus pasiekiantys gyvenimo liudijimai. Todėl leisiu sau pasiūlyti porą iš daugybės, kurie malonės dėka mus supa.

Prieš kylant pandemijai, gavau šį laišką, kuris pateikia paprastą nuolatinio atsivertimo, apie kurį kalbame, pavyzdį:

„Praėję metai buvo gana sunkūs. Mano vyras ir aš visiškai pasinėrėme į naujus darbus, ir po kurio laiko supratome, kad pamažu pasimetėme: tai buvo ne gyvenimas, bet išgyvenimas, ir pamažu mūsų santykiuose atsirado rimtų problemų. Neturėjome laiko jokioms veikloms, turėjome labai mažai draugų, bet ir tie buvo toli. Atėjo laikas, kai ėmėme savęs klausti, ko neteko. Nusprendėme žengti žingsnį atgal kiekvienas savo karjeroje ir skirti laiko Bendruomenės mokyklai²⁵⁴, kurią buvome apleidę mėnesiams. Kad galėtume kartu eiti į Bendruomenės mokyklą, turėjome nusamdyti auklę (o tai padidino išlaidas, kurių ir taip jau turėjome, nes mokėjome už vaikų priežiūrą dienos metu) ir apsispręsti, kad vienintelį laisvą vakarą, kurį galime praleisti kartu, praleisime būtent šitaip. Iškart pastebėjome, kad lankydami Bendruomenės mokyklą tapome laimingesni: tai buvo akivaizdu ir reikalinga mūsų santykiams. Mane nustebino, kaip buvome priimti, niekada nebūčiau pagalvojusi, ir kiekvieną savaitę mane nustebina nauji žmonės. Kai dauguma iš jų pasakoja apie savo susitikimą su Kristumi kiekvieną savo kelio akimirką arba apie klausimus, kurie jiems iškyla, man

²⁵⁴ Nuolatinė Comunione e Liberazione judėjimo katechezė.

tai visada būna proga iš naujo susitikti tą pačią Esatį, kuri mus užkariavo nuo pat pradžių. Man tai vyks ta iš naujo! Po penkiolikos metų, praleistų judėjime, dar niekad nesijaučiau tokia laiminga, eidama į Bendruomenės mokyklą. Stengiamės paskaityti ir savaitės dienomis, ir ji nušviečia mūsų dienas. Bendruomenės mokykla mane moko kitokio – tikresnio, pilnesnio – žvilgsnio į tikrovę. Nuo tada, kai vėl ėmėme sekti, esame atviresni sutiktiems žmonėms, nes juose visuose trokštame atpažinti Jo esaties aidą ir visur trokštame išgyventi tokią pačią širdies pilnatvę. Tas žvilgsnis, kupinas gailestingumo ir simpatijos mano asmeniui, tas pats, su kuriuo Kristus įėjo į mano gyvenimą, yra vienintelis, kuris iš tikrųjų atsako į realų mano troškimą. Visa kita ateina iš to. Mes taip pat supratome, kad bet kur galime pastebėti tokį aidą, nes atsinaujina pirmasis susitikimas. Jis dabar sudarytas iš daugybės veidų! Apima entuziazmas, kai matai Jo draugiją, žvelgdamas į savo kaimynus, į savo parapijos kunigą, į savo kolegas ar mažus dalykus, kurie mums padeda tiesiog įvykdam. Darbas, kurį atlikome šiais metais, sekdami, buvo labai vertingas: mes atpažinome tai, kas iš tiesų mus palaiko, su brandesniu, sąmoningesniu, laisvesniu ir džiugesniu tikėjimu. Ačiū, kad mums padėjai eiti šiuo atradimų ir sąmoningumo keliu. „Be manęs nieko negalite“, sako Jėzus per paskutinę vakarienę. Mes iš patirties galime pasakyti, kad tai tiesa“.

Kaip rašo Šv. Bernardas: „To, kas mums duota Dievo, negalime išsaugoti ir išlaikyti be Jo“²⁵⁵. Kitaip tariant,

²⁵⁵ Šv. Bernardas, „Pamokslas I, 1“ (it. *Sermone I,1*), in Id., *Sermoni sul salmo 90, a cura dei Monaci Benedettini di Praglia, Edizioni Scritti Monastici, Bresseo di Teolo (PD) 1998, p. 7-8.*

jei Jo esatis neįvyksta iš naujo ir jei mes ja nesekame, negalime atkartoti tų vaisių, nors jų ir paragavome. Kelias į tiesą yra patirtis: tai yra Giussani ugdomojo metodo genialumas.

Norėčiau pasiūlyti dar vieną liudijimą, kuris yra reikšmingas dėl to, kad atskleidžia gyvenimo naujumą. Tai jaunos moters, kuri negali susilaukti vaikų, liudijimas. „Prieš ketverius metus aš ištekėjau ir mes su vyru nusprendėme, kad iškart norėjome susilaukti vaikų, bet jų vis dar nėra. Buvo tikrai sunkių momentų, kai verkdavau kiekvieną dieną, ir niekas, nei mano vyras, nei draugai, nesugebėdavo manęs nuraminti. Man viskas priklausė nuo to vaiko, kurio niekaip nesusilaukiau. Savo gyvenimo esybe laikiau tai, kas tėra jo dalis, tarsi vienintelė galimybė man būti laimingai priklausau nuo to, ar į mano motinystės troškimą bus atsakyta taip, kaip noriu aš. Atėjo laikas, kai mano vyras man pasakė: „Nueikime pas kunigą, kuris mus sutuokė“. Žinojau, kad pirmasis dalykas, kurio jis manęs paklaus, tai ar aš ištikimai ruošiuosi Bendruomenės mokyklai. Nusprendžiau pasiruošti iš anksto ir pradėjau skaityti tekstą, kad neatsakyčiau jam neigiamai. Tada buvo skaitoma „Kodėl Bažnyčia?“. Yra vieta, kur Giussani sako: „Bažnyčios vaidmuo istorijoje yra motiniškas kvietimas į dalykų tikrovę, į žmogaus priklausomybę nuo Dievo [...]. Įsisąmoninus tą prigimtinę priklausomybę, kuri yra pirmoji ir aukščiausioji tiesa, visos problemos atsiduria jų sprendimą lengvinančiose sąlygose. [...] Tai iš tiesų būtų žvilgsnis, nukreiptas į Kai ką, kas yra didesnis už atskirą problemą ir kas visam tam gali suteikti teisingo kelio perspektyvą“²⁵⁶.

²⁵⁶ L.Giussani, „Kodėl Bažnyčia?“, op. cit., p. 169-170, 172.

Kaip atsikvėpiau! Visų prima, mane supo vyras ir draugai. Vieną dieną man paskambino draugė ir, pasakodama apie save, pasakė „Imi lauktis, esi laiminga, paskui pastebi, kad net ir to tau neužtenka. Esmė, kuo remiasi mūsų gyvenimas“. Iš karto pati nežinau kodėl, bet tą pačią dieną nustojau verkti. Aš pasikeičiau, nurimau, ir iš tiesų dabar galiu apie visa tai pasakoti neapsiverkdamas. Mane pakeitė ne apibrėžimai, bet veidai ir faktai. Staiga atsidūriau kelyje ir nauju žvilgsniu žvelgiu į savo sunkumus, kurie ir toliau egzistuoja. Tačiau dabar jaučiu džiugesį, kuris nekyla iš manęs, bet man leidžia visiškai atsiduoti Kito planui ir pastaruoju metu mane pripildo dėkingumo. Man ir toliau nelengva, tačiau galiu tai priimti su ramybe. Šv. Augustinas yra pasakęs: „Mano širdis nerami, kol neramas poilsio Tavyje“. Reikia, kad Kitas pripildytų mano gyvenimą, kad aš paleisčiau tai, ką esu pati sugalvojusi. Negaliu išplėsti to troškimo, jis yra. Tačiau nebepasiduodu pagundai tikėtis, kad atsakymas mane pasieks taip, kaip noriu aš: laikiu, kad Kitas atsakytų į mano troškimą, ir esu pasirengusi priimti atsakymą. Pradedant iš naujo su Kristumi, tie sunkumai manęs nebeslegia. Vos tik atsitraukiu nuo Kristaus, sugrįžta nerimas ir baimė, nugali mano mintys, ašaros; kai grįžtu prie Jo esaties, paskutinis žodis vis tiek būna džiugesys ir gili ramybė, kurių prisipildė mano gyvenimas. Žvelgdama į visą savo gyvenimą, žinau, kad Kristus manęs neapgauinėja. Kai nusprendžiu grįžti pas Kristų, Jo esatis mano gyvenimą padaro tikresnę, žmogiškesnę, gražesnę. Tai yra stebuklas mano ir kitų akyse“.

Kokia tyła, kupina nuostabos, mus pripildo, girdint tokį liudijimą apie žmogiškumą, pakeistą susitikimo su kūniška Kristaus esatimi! Šis Giussani sakinyš dar

geriau leidžia suprasti jo reikšmę: „Atėjęs Kristus nepasakė: „Kas seks manimi, to bus patenkinti visi kaprizai, mintys ir interesai“. Ne! Jis pasakė: „Kas manimi seka, turi pakeisti kriterijus, imti keisti savo vertinimo, vertės, vertės įvertinimo kriterijus“. Kas taip darys, tas gaus šimteriopai net ir to, ką manė praradęs. „Kas seka manimi, gaus amžinąjį gyvenimą ir šimteriopai čia, žemėje“. Nėra kito tokio pasiūlymo pasaulyje, kuris būtų toks aiškus ir konkretus, nes meta iššūkį mūsų patirčiai. „Kas seka manimi, bus daugiau, ras daugiau, šimtąkart daugiau“. Tačiau su viena sąlyga: „kas manimi seka!“²⁵⁷.

Kas sutinka Juo sekti, būti sūnumi Sūnuje, tas tampa nauju subjektu, „nauju veikėju pasaulio scenoje“²⁵⁸, kaip pasakė kun. Giussani per Vyskupų Sinodą apie pasauliečius 1987 metais.

Todėl mūsų misija pasaulyje yra naujiena. „Mūsų asmeninės ir bendruomeninės esaties pasaulyje reikšmė, mūsų gebėjimas susitikti žmogų, mūsų gebėjimas susitikti remiasi tik viena naujiena, gyvenimo naujiena, kurią patiriame šiandien. Tik jei šiandien patiriame ryšį su Kristumi ir Jo dėka naują ryšį tarpusavyje, tik jei šiandien išgyvename tokią patirtį, aplink save galime kurti žmogiškumą, taiką tarp aplink esančių žmonių“²⁵⁹.

²⁵⁷ CL Brolija, garsinė - vizualinė medžiaga, CL „Metų pradžios“ renginys, Milanai, 1975 m. rugsėjo 14 d.

²⁵⁸ L. Giussani, „Krikščioniškas įvykis“ (it. *L'avvenimento cristiano*), Bur, Milano 2003, pp. 23-25.

²⁵⁹ CL Brolija, garsinė - vizualinė medžiaga, CL „Metų pradžios“ renginys, Milanai, 1975 m. rugsėjo 14 d.

5. „Pasaulį įtikina tik meilė“

Norėčiau užbaigti su palinkėjimu, kurį Giussani skyrė tiems, kas buvo Milane ir jo klausėsi 1975 m. rugsėjį, kad kiekvienas iš mūsų jį nešiotųsi širdyje kaip palaikymą kasdieniniame kelyje, kuris mūsų laukia: „Mes visada turėsime sunkumų iki kaklo, ar jie būtų moraliniai, ar fiziniai, asmeniniai ar socialiniai, bet niekada neparpulsime, kaip sako šv. Paulius Antrajame Laiške Korintiečiams, ketvirtame skyriuje: „Šitą lobį mes nešiojamės moliniuose induose [Dievas taip panorėjo], kad būtų aišku, jog ta galybės gausa plaukia ne iš mūsų, bet iš Dievo [ne iš mūsų; tai – ne mūsų nuopelnas, mes esame molis]. Mes visaip slegiami, bet nesugniuždyti; mes svyruojame, bet nenusimename. Mes persekiojami, bet neapleisti; mes parblokšti, bet nežuvę. Mes visuomet nešiojame savo kūne Jėzaus merdėjimą, kad ir Jėzaus gyvybė apsireikštų mūsų kūne“, ir kartu – šiame pasaulyje“²⁶⁰.

Jei būsime ištikimi malonei, kuri mus pasiekė per kun. Giussani charizmą, nes buvome jos patraukti ir trokštame juo sekti, jei išgyvensime judėjimą kaip asmeninį atsivertimą esančiam Įvykiui, „su Kristumi ir Evangelija centre“, tapsime „„išeinančios“ Bažnyčios rankomis, kojomis, protu ir širdimi“²⁶¹, bendradarbiaudami su Popiežiumi dėl Bažnyčios pasaulyje ateities, kurią per 1969-ųjų Kalėdas aprašė kardinolas Ratzingeris:

²⁶⁰ Ten pat.

²⁶¹ Pranciškus, Kalba Comunione e Liberazione judėjimui, Šv. Petro aikštė, 2015 m. kovo 7 d.

„Bažnyčios ateitis priklausys, jau šiandien priklauso nuo jėgos tų, kurie turi galias šaknis ir su pilnatve išgyvena savo tikėjimą. Ji neateis iš tų, kurie tik išrašo receptus. Ji neateis iš tų, kurie kaskart prisitaiko prie besikeičiančių laikų [...]. Galime pasakyti teigiamai: ir šį kartą, kaip visada, Bažnyčios ateitis kils iš naujų šventųjų. [...] Ir šį kartą iš šiandieninės krizės užgims rytojaus Bažnyčia, kuri bus daug ko netekusi. Ji sumažės, turės viską pradėti iš naujo. Ji nebeprisidarys visų tų pastatų, kuriuos pastatė esant palankioms aplinkybėms. Ji ne tik praras didelį skaičių narių, bet praras ir daugybę savo privilegijų visuomenėje. Labiau nei tuomet, ji pasirodys kaip laisvos valios bendruomenė, prie kurios galima prisijungti tik asmeninio apsisprendimo dėka. Būdama maža bendruomenė, ji daug stipriau skatins kiekvieno nario iniciatyvą. [...] Ji ir vėl savo centru laikys tikėjimą ir malda, o sakramentus iš naujo patirs kaip dievišką tarnystę, o ne kaip liturgijos struktūros problemą. [...] Galima numanyti, kad visa tai pareikalaus laiko. Šis procesas bus ilgas ir sudėtingas [...]. Tačiau po tokių padalijimų ir išbandymų, Bažnyčia taps įsisavinta ir supaprastinta, ir iš jos pasklis didelė jėga. Išties, žmonės bus neapsakomai vieniši visiškai sustyguotame pasaulyje. Kai Dievas jiems bus visiškai išnykęs, jie patirs savo absoliutų, bauginantį skurdą. Tuomet jie atras mažą tikinčiųjų bendruomenę kaip kažką visiškai naujo. Kaip viltį, skirtą ir jiems, kaip atsakymą į klausimus, kuriuos jie sau visada slapčia kėlė. Žinoma, man atrodo, kad Bažnyčios laukia labai sunkūs laikai. [...] Tačiau Bažnyčia pamatys naujus žiedus ir atsiskleis žmonėms kaip tėvynė, kuri jiems duoda gyvybę ir viltį po mirties“²⁶².

²⁶² J. Ratzinger, „Tikėjimas ir ateitis“ (it. *Fede e futuro*), Queriniana, Brescia 1984, p. 112-117.

Paantrindamas šiai „pranašystei“, šiai perspektyvai, kuri mums atsiveria šiais laikais, Giussani maždaug penkiolika metų vėliau pasakė: „Štai, dabar yra tas momentas, kai būtų gerai, jei būtume tik dvylika vi- same pasaulyje“²⁶³. Jis taip kalbėjo ne dėl kokio nors uždarumo ar puikybės, bet todėl, kad puikiai suvokė, jog grįžome tarsi į pradinį tašką, tarsi viskas prasidė- tų iš naujo. Ir kaip buvo pradžioje, vienintelis dalykas, galintis mus išplėsti iš nebūties, yra naujo gyvenimo patirtis šiandien.

Tik toks naujumas šiandien gali būti įtikimas. „Krikščioniškas grūdelis tampa pajėgus iš tikrųjų for- muoti tik tuo atveju, jei neužsisklendžia ypatingoje, apgaulingoje formoje, kuri gyvena greta ir nepriklau- somai nuo kitų pasauliui būdingų formų, ir kuri pati save pasmerkia nevaisingumui, ir jei, sekdamas Jėzaus pavyzdžiu, atsisako savęs, atsisako savo ypatingos for- mos, nesileidžia apimama baimės, kad reikia išeiti iš savęs ir pasinerti į pasaulį. Nes pasaulį įtikina tik mei- lė“²⁶⁴.

²⁶³ L. Giussani, „Tikri dėl tam tikrų didingų dalykų (1979-1981)“ (it. *Certi di alcune grandi cose (1979-1981)*), Bur, Milano 2007, p. 396.

²⁶⁴ H.U. von Balthasar, „Tik meilė įtikina“ (it. *Solo l'amore è credi- bile*), in Id., „Meilės pajautimas“ (it. *La percezione dell'amore*), Jaca Book, Milano 2010, p. 144.

Turinys

IVADAS 3

1 SKYRIUS

NIHILIZMAS KAIP EGZISTENCINĖ SITUACIJA 5

1. Abejojimas tikrovės pamatu ir gyvenimo pozityvumu 5
2. Gyvenimo prasmės praradimas 10
3. Laisvė, susidūrus su alternatyva 14
4. Neišraunamas troškimas 18
5. Šauksmas, kuris nurodo atsakymo buvimą 20
6. „Tu“, kuris išgirsta šauksmą 24

2 SKYRIUS

„KAIP UŽPILDYTI ŠIĄ GYVENIMO PRARAJĄ?“ 27

1. Nepakankamos pastangos 27
2. Mūsų žmogiškumas 35
3. „Sugebėjimas „jausti“ visą žmogų“ 39

3 SKYRIUS

„CARO CARDO SALUTIS“ 43

1. Kūniška esatis 43
2. Jėzus iš Nazareto 50
3. Įvykis 56
4. Norint aptikti tiesą, užtenka nuoširdaus dėmesingumo 65
5. Atpažinimas, kuris vadinasi „tikėjimas“ 67
6. Laisvė ir pasitikėjimas 69

4 SKYRIUS

KELIAS, KURIS TRUNKA VISĄ GYVENIMĄ 73

1. Kelio poreikis 73
2. Pagunda tvirtinti save 79
3. Atsivertimas. Nuolat susigražinti tikėjimą 84

5 SKYRIUS

RYŠYS SU TĖVU 93

1. Mūsų gyvenimas priklauso nuo Kito 93
2. Sekti Jėzumi – būti vaikais 101
3. Blogis yra užmarštis 108

6 SKYRIUS

SŪNŪS SŪNUJE 113

1. Per tikinčiųjų draugiją. Charizma 113
2. Autoritetas: dabar esantis tėviškumas 119
3. Paklusnumas 124
4. „Šimteriopai čia, žemėje“ 130
5. „Pasaulį įtikina tik meilė“ 135

Šiame leidinyje *Comunione e Liberazione* Brolijos prezidentas nagrinėja šiuos kvapą gniaužiančius laikus, kuomet taip galingai į kiekvieno gyvenimą įsiveržia nebūtis ir perša įtarimus gyvenimo pozityvumo ir galutinės tikrovės prasmės nebuvimu. Tuomet atrodo, kad viskam lemta pradingti, mums taip pat. Tokiame kontekste paradoksaliau būdu atsiskleidžia tai, jog nepakeliama gyventi nematant prasmės ir kad visiems būdingas nesunaikinamas troškimas būti mylimiems. Tai – įtraukiantis pastarųjų įvykių ir nepatenkinančių pastangų išgyventi tarp prasiplaškymo ir užmaršumo vertinimas.

Atsakymo, kuris atitiktų iššūkį, ieškojimas: „tu“, kuris išgirstų mūsų žmogiškumo šauksmą, pažadindamas meilę sau patiems ir savo gyvenimui. Susitikimas su gyva krikščioniška bendruomene, kurios dėkaėjimas kartu tampa žavingas. Tikėjimo, kuris tampa dabar išgyvenamos patirties dalimi, ir kuria naują pažinimą bei meilę, tikėjimą, pajėgų įvertinti visa tai, ką tikro, gražaus ir gero sutinka savo kelyje.

JULIÁN CARRÓN gimė 1950 m. Navaconcejo, Ispanijoje. 1975 m. išventintas į kunigus, dėstė Šventąjį Raštą Madrido San Dámaso Universitete. Nuo 2004 m. rugsėjo persikėlė gyventi į Milaną, pakviestas kun. Luigi Giussani, kad kartu su juo vadovautų *Comunione e Liberazione* Judėjimui. Tapo *Comunione e Liberazione* Brolijos prezidentu 2005 m. kovo 19 d. Nuo 2004-2005 mokslo metų dėsto Teologiją Milano Katalikiškame Šventosios Širdies Universitete. 2015 m. išleido knygą „Nuginkluotas grožis“ (it. *La bellezza disarmata*), 2017 m. – „Kur Dievas?“ (it. *Dov'è Dio?*), o 2020 m. – „Žmogiškumo nubudimas“ (it. *Il risveglio dell'umano*).